

Přístupy rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat

Bc. Naděžda Balická

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Naděžda BALICKÁ**
Osobní číslo: **H10619**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Přístupy rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti psychologie osobnosti, vývojové psychologie a problematiky dvojčat.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

RULÍKOVÁ, Klára. Dvojčata: jejich vývoj a výchova. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-401-4.

RULÍKOVÁ, Klára. Dvojčata: péče o děti, jejich zdravý vývoj a výchova. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2113-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÍTKOVÁ-RULÍKOVÁ, Klára. Co nevíte o dvojčatech. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-613-1.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Ivana Marášková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

27. dubna 2012

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Aněžka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12. 4. 2012

..... Balík Raděšda

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihledne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá přístupy rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat. Diplomová práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na specifika dvojčat, osobní identitu, rodinu a možnosti, jakými způsoby osobní identitu dětí z dvojčat podporovat a jakých přístupů by se měli rodiče vyvarovat. Cílem praktické části je zmapovat přístupy rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat a postoje dětí z dvojčat k těmto přístupům. Ke zjištění tohoto výzkumného cíle byly provedeny polostrukturované rozhovory se dvěmi výzkumnými soubory, které tvořili rodiče dětí z dvojčat a samotné děti z dvojčat.

Klíčová slova:

dvojčata, rodina, osobní identita, výchova

ABSTRACT

Thesis focuses on family approaches to personal identity of twins. Thesis is divided into two parts: theoretical and practical. Theoretical part focuses on specifics of twins, personal identity, family and possibilities how to support personal identity of twins. It also focuses on approaches that could be avoided. The goal of the practical part is to map parent approaches to personal identity of twins and attitudes of twins to these approaches. To find out this research goal I conducted half structured interviews with two research groups – parents of twins and twins themselves.

Keywords:

twins, family, personal identity, education

Velmi děkuji PhDr. Mgr. Ivaně Maráškové za odborné vedení, poskytnuté rady a podněty k mojí diplomové práci.

Děkuji všem rodičům dvojčat a dvojčatům za jejich čas a cenné informace, které mi poskytli pro výzkumné účely.

Motto

„Myslím, že nejdůležitější pro rodiče je naučit se svým dvojčatům rozumět a nesnažit se jim násilně vnutit žádný z uvedených postojů – ať už nucenou stejnost, nebo násilné oddělování.“ (Rulíková, 2008, s. 11)

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DĚTI Z DVOJČAT A JEJICH ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA	13
1.1 POČETÍ DĚTÍ Z DVOJČAT.....	13
1.1.1 Jednovaječná dvojčata.....	13
1.1.2 Dvojvaječná dvojčata	14
1.1.3 Další typy dvojčat.....	14
1.1.4 Faktory ovlivňující početí dětí z dvojčat.....	15
1.2 ŘEČ DĚTÍ Z DVOJČAT	16
1.3 VZÁJEMNÝ VZTAH A ZÁVISLOST DĚTÍ Z DVOJČAT	16
1.4 DVOJČATA A MILOSTNÝ ŽIVOT	18
1.5 STEREOTYPY SPOLEČNOSTI VE VNÍMÁNÍ A PŘÍSTUPECH K DĚTEM Z DVOJČAT	18
1.5.1 Možná omezení pro děti z dvojčat a jejich rodiny ze strany společnosti	20
1.6 DEKLARACE PRÁV A POTŘEB DĚTÍ Z DVOJČAT A VÍCERČAT.....	20
2 JÁ JSEM JÁ A TY JSI TY, ANEB, OSOBNÍ IDENTITA U DĚTÍ Z DVOJČAT	23
2.1 CHARAKTERISTIKA OSOBNÍ IDENTITY	23
2.1.1 Základní složky a styly identity a působení osobní identity na vnější projevy člověka	23
2.1.2 Utváření osobní identity v průběhu života jedince.....	24
2.2 OSOBNÍ IDENTITA U DĚTÍ Z DVOJČAT	26
2.2.1 Důležitost utváření osobní identity u dětí z dvojčat.....	26
2.2.2 Druhy identity u dětí z dvojčat	27
3 PŘÍSTUPY RODINY K OSOBNÍ IDENTITĚ DĚTÍ Z DVOJČAT	29
3.1 FUNKCE RODINY A TYPY RODIN	29
3.2 STYLY VÝCHOVY V RODINĚ	30
3.3 RODINA A ÚSKALÍ V PŘÍSTUPECH K OSOBNÍ IDENTITĚ DĚTÍ Z DVOJČAT.....	31
3.4 PŘÍSTUPY RODINY K OSOBNÍ IDENTITĚ DĚTÍ Z DVOJČAT	32
3.4.1 Přístupy rodičů vedoucí k podpoře osobní identity dětí z dvojčat	33
3.4.2 Přístupy prarodičů vedoucí k podpoře osobní identity dětí z dvojčat	34
3.4.3 Rodina, mateřská škola a osobní identita dětí z dvojčat	35
3.4.4 Podpora osobní identity dětí z dvojčat na základní a střední škole.....	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 POSTUP PŘI ZPRACOVÁNÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	39

4.1	VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU, CÍL VÝZKUMU	39
4.2	TYP VÝZKUMU A METODY SBĚRU DAT	40
4.3	VÝZKUMNÉ SOUBORY	42
4.3.1	Výzkumný soubor – rodiče dětí z dvojčat.....	43
4.3.2	Výzkumný soubor – děti z dvojčat.....	44
4.4	PRŮBĚH VÝZKUMU	44
5	ANALÝZA DAT A JEJICH INTERPRETACE	46
5.1	ANALÝZA ROZHOVORŮ A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH DAT.....	46
5.1.1	Být dvojče.....	47
5.1.2	Vztah dětí z dvojčat.....	52
5.1.3	Přes kopírák.....	56
5.1.4	Vlastní cestou	59
5.1.5	Error	62
5.1.6	Jedinečnost	66
5.2	ZÁVĚR Z POLOSTRUKTUROVANÝCH ROZHOVORŮ	69
5.2.1	Praktický přínos výzkumu	70
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma Přístupy rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat. Toto téma jsem si vybrala, protože mě fenomén dětí z dvojčat velice přitahuje a přesto, že se děti z dvojčat rodí čím dál víc, stále na ně pohlížím, jako na někoho výjimečného a určitým způsobem zvláštního. Používání termínu „dětí z dvojčat“ uvádím v mé práci zcela záměrně, protože si myslím, že pojem „dvojčata“ napomáhá k tendenci přistupovat k dětem z dvojčat jako k jednomu celku. „Dětí z dvojčat“ vede k většímu uvědomění si, že se jedná o dvě individuální bytosti.

Téma také vnímám jako výzvu a určitou pomoc pro rodiče dvojčat, protože na českém trhu se v českém jazyce vyskytuje nedostatek literatury pojednávající o dětech z dvojčat a o specifických přístupech k nim. Nebýt vydaných knih Kláry Rulíkové, nebyla by na českém trhu žádná kniha zaměřená čistě na problematiku dětí z dvojčat. V porovnání s nabídkou literatury na dané téma v zahraničí je tato skutečnost opravdu k zamyšlení. Zahraniční trh nabízí literaturu nejen pro rodiče dětí z dvojčat, ale také knihy určené přímo pro pedagogické pracovníky.

Konkrétně osobní identita dětí z dvojčat je pro mě velice zajímavá a možná mnoho rodičů dětí z dvojčat ani nenapadne, že by ji měli u svých dětí z dvojčat rozvíjet, podporovat a jakými způsoby. Před výběrem tohoto konkrétního tématu jsem dělala minivýzkum, v podobě ústního rozhovoru, mezi svými známými a spolupracovníky, abych zjistila, zda nebudu zkoumat téma, které nemá žádný přínos, je bezvýznamné nebo jsou správné přístupy k osobní identitě dětí z dvojčat samozřejmostí. Zjistila jsem, že většinu z dotázaných ani nenapadne, že by je měli brát jako individuální jedince. Na otázku, zda si myslí, že by děti z dvojčat měla být, v některých případech, od sebe například na základní škole dána do odlišných tříd, aby se mohla lépe utvářet jejich osobní identita, aby k nim vyučující nepřistupovali jako k jedné osobě, byly reakce druhých negativní a v jednom případě byla reakce obzvlášť bouřlivá. Tento minivýzkum mě jen utvrdil v mém přesvědčení, že spousta lidí jedná pod vlivem stereotypů vůči dětem z dvojčat. Chybí zde prostor pro jejich individuální osobnost. Další bouřlivá reakce byla z opačného důvodu, kdy se naopak dotazovaná osoba pobuřovala nad tím, že se ke dvojčatům přistupuje jako k jednomu, ještě víc je k sobě nezdravě spoutávají a nedávají jim svobodu a děti z dvojčat pak mají problém se od sebe odpoutat a je tím zasažen jejich soukromý život a partnerské vztahy. Obě tyto nejbouřlivější reakce byly pro mne zvláštní i tím, že spíš u mladé ženy jsem očekávala názor,

který by děti z dvojčat nenutil být spolu za každou cenu a mít vše společné. Její názor jsem čekala

u ženy právě o hodně starší, kterou naopak přístup rodičů a okolí za účelem „vše společné“ u dětí z dvojčat pobuřuje. Tento minivýzkum mě ještě víc přesvědčil, že práce na dané téma je opravdu zapotřebí.

Teoretická část práce přibližuje základní charakteristiku dvojčat, vzájemné vztahy ovlivněné mírou závislosti, jejich milostný život, deklaraci práv a potřeb dětí z dvojčat a vícerčat a možné problémy, se kterými se musí rodiče dvojčat potýkat v běžném životě z důvodu stereotypních přístupů ze strany druhých. Většinou si každý, když ho napadnou dvojčata, pomyslí, že se musí oblékat stejně, dělat stejné věci, chovat se stejně, že jsou úplně ve všem stejné – prostě proto, že jsou dvojčata. Často se k dětem z dvojčat přistupuje jako k celku. Osobní identita, nejen, pro děti z dvojčat je velice důležitá a jak je popsáno v teoretické části, pokud není podporována, mohou vznikat u dětí z dvojčat pocity méněcennosti, pocity křivdy a agrese, která může být zaměřena proti druhým, ale také proti sobě samotnému. Jako významným mezníkem v utváření osobní identity je popsáno období adolescence, ale osobní identita se utváří po celý život. Podpora osobní identity patří mezi základní funkce rodiny, kterou by měli rodiče zajistit. Z nedostatku informací, ale také pod vlivem stereotypů, však dochází k nedostatkům ve výchově dětí z dvojčat a k nedostatkům v podpoře jejich osobní identity. Teoretická a praktická část nabízí možnosti, jak správně podporovat osobní identitu u dětí z dvojčat a čemu se vyhnout.

V praktické části této diplomové práce bylo cílem zmapovat přístupy k osobní identitě dětí z dvojčat a jak tyto přístupy vnímají samotné děti z dvojčat. Ke zjištění tohoto cíle byly použity polostrukturované rozhovory a k analýze těchto rozhovorů otevřené kódování. Abych mohla výzkumný cíl zkoumat, byly vytvořeny kategorie, které jsou pro hodnocení těchto přístupů rodičů významné. Šlo o zachycení, co vlastně znamená být dvojčetem, vztah dětí z dvojčat, proč rodiče a děti z dvojčat vyžadují v určitých oblastech a obdobích svého života vše stejné, co je vedlo k tomu, že se začaly odlišovat a jakým způsobem, jak tyto potřeby separace a potřeby se odlišovat přijímali rodiče, nedostatky v přístupu k osobní identitě dětí z dvojčat, a poslední kategorie zachycuje, čím rodiče osobní identitu dětí z dvojčat podporují.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DĚTI Z DVOJČAT A JEJICH ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

Narození dětí z dvojčat je pro jejich rodiče velkou změnou, která se promítne ve všech oblastech jejich dosavadního života. Rodiče dětí z dvojčat se často potýkají s emocionálními výkyvy kvůli větší obtížnosti, týkající se výchovy a péče o dvojčata. Počet dětí z dvojčat poslední desetiletí hodně narůstá a proto je pro rodiče důležitou a velkou pomocí mít potřebné znalosti a rady, jak uvádí Malstrom a Poland (1999, s. 3-5), kteří také doplňují, že podle odborníka *Charlese Boklagea* by byl tento počet narozených dvojčat ještě daleko vyšší, ale není výjimkou, že jedno z dětí z dvojčat zanikne již v začátcích početí, ještě před rozpoznáním, že je žena těhotná.

1.1 Početí dětí z dvojčat

Jak uvádí Rulíková (2008b, s. 19), děti z dvojčat rozlišujeme podle způsobu oplodnění vajíčka na *jednovaječné* a *dvojvaječné*. Z tohoto rozlišení vyplývá také určitá charakteristika dětí z dvojčat. Rozlišení je důležité vědět z těchto příčin:

- osobní potřeba tuto informaci přesně vědět – ze strany rodičů a dětí z dvojčat
- mít tuto informaci pro druhé osoby, které se na tuto skutečnost budou často ptát
- touha podporovat jejich osobní identitu, obzvláště v případě jednovaječných dětí z dvojčat
- pokud by chtěly být děti z dvojčat součástí výzkumů, kde je tato informace důležitá

1.1.1 Jednovaječná dvojčata

Jednovaječná dvojčata jsou, podle Rulíkové (2008a, s. 13), vzhledově naprosto identická, tudíž nikdy nejsou rozdílného pohlaví a jejich geny jsou naprosto stejné. Vznikají rozdělením oplodněného vajíčka v rozmezí od prvního dne početí po dvanáctý den početí. Segalová (2009, s. 13) uvádí, že se u jednovaječných dvojčat vyskytuje větší shoda ve slovním projevu a srdečním rytmu. Jak popisuje Rulíková (2008b, s. 31), jejich stejný vzhled mohou nepatrně odlišovat kožní vyrůstky a rozdílné samovolné rozložení účesu. Není výjimkou, že jedno z nich je psychicky silnější a druhé submisivnější.

Jak Vítková Rulíková (2009, s. 41) uvádí, „u těhotenství jednovaječných dvojčat je vysoký výskyt komplikací, obzvláště tehdy, když proces dělení probíhá dříve než čtyři dny po oplodnění ... může dojít k transfuznímu syndromu“.

1.1.2 Dvojvaječná dvojčata

K početí dvojvaječných dvojčat dochází, dle Rulíkové (2008a, s. 14), „oploďněním dvou zralých vajíček dvěma různými spermii“. Jak dále Rulíková uvádí (2008a, s. 14-15), v průběhu ovulace se ve většině případů odpoutá pouze jedno vajíčko, ale v případech početí dětí z dvojčat dochází k tomu, že se odpoutala dvě vajíčka. Nachází se také několik výjimek v podobě oplodněných dvou vajíček během dvou po sobě jdoucích ovulací, takzvané *dobatečné oplodnění*. V těchto výjimečných případech, kdy děti z dvojčat od sebe dělí i řada týdnů, je tento způsob početí rizikovým faktorem k případným vývojovým psychickým a fyzickým komplikacím během těhotenství a po narození. V porovnání s jednovaječnými dvojčaty se rodí dvojvaječných dvojčat daleko více. Při lékařském vyšetření se očekávání dvojvaječných dvojčat zjistí už v prvních dvou měsících. Jak Rulíková (2008b, s. 33) popisuje, mohou mít, i přes případné odlišné pohlaví, také velice blízký vztah vyznačující se až nezdravou spoutaností.

1.1.3 Další typy dvojčat

Vítková Rulíková (2009, s. 25-30) popisuje tyto další typy:

- *Siamská dvojčata*. Vyznačují se srostlými těly k sobě. Tento jev se více vyskytuje u dvojčat ženského pohlaví.
- *Samostatně počatá dvojčata*. K jejich početí dochází pomocí dvou vajíček uvolněných po sobě s časovým odstupem.
- *Dvojčata s různými otci* – „*superoploďnění*“. Opět dochází k uvolnění dvou vajíček po sobě s časovým odstupem, ale žena měla v těchto dvou obdobích víc jak jednoho partnera.
- *Poloidentická dvojčata* – „*Polar Body Twins*“. Vznikají, jak uvádí Vítková Rulíková (2009, s. 26), „*kdy se rozdělí již zralé vajíčko a každá z jeho částí je pak oplodněna jinou spermii*“.

- *Chlapec a děvče – jednovaječná dvojčata.* Podle Vítkové Rulíkové (2009, s. 27), vznikají „u dvojčat mužského pohlaví, kdy jedno z dvojčat „ztratilo“ chromozom Y a vyvine se z něho děvče“.
- „Zrcadlová“ dvojčata. Jedno z dětí z dvojčat má určitý znak na těle na jedné straně a druhé má tento znak zase na straně opačné.
- *Parazitická dvojčata.* Po fyzické stránce zakrnělé dvojče spojené s druhým dvojčetem.
- *Poloidentická dvojčata.* Podle Vítkové Rulíkové (2009, s. 28), „jsou popisována jako identická ze strany matky, ale sdílejí jen polovinu genů svého otce. ... Jedno z dvojčat je děvče - hermafrodit, ... druhé dvojče je anatomicky chlapec“.
- *Dvojčata s rozdílnými daty narození.* Kromě případů narození dvojčat na přelomu roku či měsíce, jde také, ze zdravotních důvodů, jedno z dvojčat ještě ponechat v těle matky a s určitým časovým odstupem tak přichází na svět po svém dvojčeti.
- *Dvojčata rozdílných ras.* Stejný případ jako u dětí z dvojčat s odlišnými otci, pouze jsou otcové těchto dvojčat odlišného původu.

1.1.4 Faktory ovlivňující početí dětí z dvojčat

Podle Morrise (1995 cit. podle Rulíková, 2008a, s. 15) ovlivňuje početí dětí z dvojčat váha matky – čím větší tělesná váha, tím větší šance početí dvojčat a její prožívání intimních chvil – čím větší vášeň, tím opět větší šance početí dvojčat. Rulíková (2008a, s. 15) tyto poznatky obohacuje o vlivy jako je stáří ženy – s věkem přibývají větší šance, genetiky a také vliv reprodukce, která má na rození dvojčat v současné době nemalý vliv. Podrobněji se jimi Vítková Rulíková (2009, s. 20-21) zabývá a přesněji popisuje, že ženy s větší šancí počnou děti z dvojčat v letech nad 45 let, užívají tablety za účelem početí nebo nápravu poruch možnosti početí, již mají děti z dvojčat, hodně měří, a když pochází z *Nigerie*, kde se podle statistik rodí nejvíce dětí z dvojčat na celé Zemi.

Tinglof uvádí (1998, s. 2), narozdíl od Vítkové Rulíkové, větší šanci početí dětí z dvojčat již od třiceti let, kdy zejména posledních pět let do čtyřicátého věku patří mezi roky nejvíce nadějně. Mezi další vlivy uvádí větší počet dětí. Gromada a Hurlburt (2001, s. 4) tyto informace doplňují o poznatky, že také záleží na barvě kůže ženy, kdy ženy tmavé pleti mají

daleko větší šanci počít děti z dvojčat a ženy, které otěhotní v průběhu následujících třiceti dnů, kdy přestane užívat hormonální antikoncepci. Určitě zajímavým poznatkem je větší šance na početí dvojčat, pokud se tak stane prvních devadesát dnů po svatbě.

Steinmetz (1995 cit. podle Segal, 1999, s. 4) do aspektů ovlivňujících početí dětí z dvojčat zahrnuje skutečnost, kdy u partnerských párů, kteří nepatří do vyšších vrstev, je možnost početí dvojčat vyšší. Opět zajímavým zjištěním je ovlivnění pauzou v intimním životě, které uvádí Derom (1996 cit. podle Segal, 1999, s. 5), a podkladem pro tento poznatek byli muži z armády, vracející se po delší době domů a také *ortodoxní Židé*, kteří nesmí mít pohlavní styk během menstruačního cyklu a poté celý týden po jeho skončení. Na možnosti početí dvojčat se také podílí četnost pohlavních styků, kdy vyšší počet pohlavních styků tuto možnost zvyšují, jak popisuje Satz (1985 cit. podle Segal, 1999, s. 5).

Naopak možnost počít děti z dvojčat snižují zdraví škodlivé látky v potravinách a pití, jak uvádí Pearlman a Ganon (2000, s. 5).

1.2 Řeč dětí z dvojčat

Slovní projev dětí z dvojčat je, podle Rulíkové (2008a, s. 97-98), první roky života ohrožen, co se týče kvality, časem, který nejvíce tráví pouze spolu, protože si samy vystačí a dalším aspektem podporujícím absenci zdravého rozvoje řeči u dvojčat je přístup rodičů k dvojčatům jako jednotkám a podle toho k nim také mluví. Skoro polovina dvojčat je charakteristická tzv. *kryptofázíí*, řečí, kterou se mezi sebou dvojčata dorozumívají a pro většinu lidí z okolí nedává žádný význam, je pro ně nepochopitelná. Je důležité, aby rodiče poskytovali dostatek podnětů, aby tato řeč nevznikala, například hraním s dalšími jedinci a snažili se sami s dětmi z dvojčat co nejvíce komunikovat a jejich chyby v řeči je učit vyslovovat správným způsobem. Podle Tkacz (2010, s. 319) kryptofázie u dvojčat zaniká nástupem do mateřské školy nebo školy, kdy jsou dvojčata nucena komunikovat také s dalšími jedinci.

1.3 Vzájemný vztah a závislost dětí z dvojčat

U jednovaječných dětí z dvojčat je podle Rulíkové (2008a, s. 22) velice úzké sepětí, které pochopí a dovedou si ho zobrazit v celém rozsahu opět pouze oni. Segalová (2009, s. 13) uvádí, že u jednovaječných dětí z dvojčat nejvíce dochází ke splývání identity. Jak dále

Segalová (2009, s. 233) píše, jednovaječné děti z dvojčat žijící spolu v jedné rodině mají přibližně stejné IQ, ale děti z dvojčat, které z různých důvodů žily v odlišných rodinách, mají IQ o něco rozdílné.

Pro hlubší vhled do vztahu a silného pouta dětí z dvojčat lze uvést příběh ze světové tragédie, která se stala 11. září 2011 v New Yorku. Jak popisuje Segalová (2009, s. 150-153) při této tragédii přišlo o své sourozence dvojče bezmála čtyři desítky osob z dvojčat a musel být vytvořen pro jejich specifické potřeby speciální tým. Na jednom konkrétním případě ukázala silnou spojitost a zároveň splývání identity u dětí z dvojčat, jejíž sestra dvojče, Brenda, při útoku zemřela a Linda tím ztratila představu o tom, kdo vlastně nyní, bez Brendy, je, protože její osobní identitu tvořily dvě osoby. Čímž neznehodnocujeme ztrátu druhých a bolest dalších pozůstalých, ale jak uvádí Segalová (2009, s. 154), „*musejí redefinovat sama sebe z hlediska individua i dvojčete. Tento úkol vyžaduje přebudování vztahů s rodiči, manžely a manželkami, dětmi, kolegy z práce i se svou vlastní osobou*“. Na daném příkladu Brendy a Lindy, Segalová (2009, s. 155-156) uvádí, že musela být vytvořena u Lindy *nová identita*, kterou spíš připomínala své zemřelé dvojče Brendu, čímž poukazuje na skutečnost, že u dětí z dvojčat je tato výměna běžná z důvodu udržení vnitřní harmonie.

V případě dětí z dvojčat není výjimkou, že jsou hrdá na jejich punc fenoménu ve společnosti a společně se paktují proti druhým. V jejich vztahu je přirozeným jevem, že jedno z dvojčat je průraznější a druhé spíše v podřízeném vztahu, ale může také docházet k takovému chování podřízenějšího dvojčete, které je vlastně tajnou příčinou různých vylomenin a zbrojení a může mít i o něco hezčí hodnocení ve škole, jak zmiňuje Chicaud (2002, s. 19-21).

„Jakmile jsou lidé na sobě závislí a reagují na sebe, mohou se odměňovat a trestat, poskytovat si vzájemné uspokojení, ale i nepříjemnosti, či dokonce se stát předmětem sociální manipulace. ... Pro spokojený a vyrovnaný život je potřebné znát své skutečné potřeby a přání, ale také vlastní schopnosti“, jak uvádí Kraus a Poláčková (2001, s. 57).

Hay a Preedová (2004 cit. podle Večeřová, 2010, s. 43) tyto vztahy dětí z dvojčat rozdělují na skupinu *extrémně individuální*, kdy se děti z dvojčat snaží od sebe, v co největší míře a ve všem, odlišovat a jsou mezi sebou hodně soupeřivá. Další skupinu uvádí jako *zdravě závislé pouto*, které se vyznačuje optimální potřebou být spolu, ale také odděleně, každý z nich má skupinu svých kamarádů, ale zároveň také mají skupinku kamarádů, se kterými

kamarádí obě děti z dvojčat. Tento vztah je optimální pro podporu a rozvoj osobní identity každého dítěte z dvojčat. *Úzce vázané pouto* se projevuje nezdravou závislostí dětí z dvojčat. Děti z dvojčat, vyznačující se tímto vztahem, mají silnou potřebu být si ve všem podobné, například ve výběru oděvu, jejich celkové image, čas tráví nejraději spolu a ve svém životě mají minimální počet kamarádů.

Podle Rulíkové (2008b, s. 35) se značně mezi dětmi z dvojčat vyskytuje soupeření, obzvláště u hochů a to z důvodu zajištění si svého postu v rodině a příčinou soupeření často bývá maminka dětí z dvojčat.

1.4 Dvojčata a milostný život

Podle Rulíkové (2008a, s. 113), už fáze seznamování a snaha jedince navázat kontakt s jedním z dvojčete, v době adolescence, je věc vcelku nelehká z důvodu častého vnímání dětí z dvojčat a jejich rozdělení na kladné a záporné osoby, ale v podstatě vlastně neví, ke které z nich toto označení přísluší a označení se v různě dlouhých etapách střídají. Toto vnímání se často vyskytuje u dvojčat ženského pohlaví. Případní „ženichové“ dokonce připouští, že z nich mají obavy.

Pokud má zrovna partnerský vztah jen jedno z dvojčat, druhé to může těžce nést, právě díky jejich vzájemnému silnému poutu. Dvojče v partnerském vztahu zas může mít vůči osamělému dvojčeti pocity viny. V mnoha případech by dvojčata měla ráda partnerský vztah zase s dalšími dvojčaty. Ideálem dvojčat je protějšek, který je nejvíce podobný jejich dvojčeti. Není výjimkou, když partnerům dvojčat, zejména ženám, je nepříjemné, jak hluboký vztah je mezi dvojčaty. Oproti tomu partneři dvojčat muži jsou na tuto skutečnost náležitě hrdí. I přes založení rodiny tráví hodně času společně i se svými partery a dětmi, jak uvádí Rulíková (2008a, s. 119-120).

1.5 Stereotypy společnosti ve vnímání a přístupech k dětem z dvojčat

Podle Hartla a Hartlové (2000, s. 564), znamenají stereotypy smýšlení o určité kategorii osob, a určité přístupy k nim, které, díky mylným a nepodloženým informacím, neodpovídají realitě.

Mikuláščík (2003, s. 72) uvádí, že zabránit stereotypům lze pomocí zjišťování většího množství poznatků o dané problematice, uvědomovat si rozdíl mezi pravdou a osobní ten-

dencí určitým způsobem k problematice přistupovat, vycházet z vlastních zkušeností, které jsou objektivně posouzeny a zabránit působení vlivu, na svůj přístup, majoritou.

Do stereotypů v přístupech k dětem z dvojčat, podle Vítkové Rulíkové (2009, s. 73-76), patří:

- pohled na vychovávání dětí z dvojčat v daleko větší náročnosti než je tomu pouze u jednoho dítěte, ale záleží na dětech z dvojčat. Některé jsou bez větších problémů a další vyžadují na péči a výchovu mnohem větší aktivitu ze strany rodičů. Stejně jako tomu je u dítěte jednoho
- dělení dětí z dvojčat z pohledu, že jeden je ten vždy milý a druhý vždy v rozporu s kázní
- příchod dětí z dvojčat na svět pouze a vždy chirurgickou cestou
- rozdělení dětí z dvojčat vždy do odlišných tříd ve škole - pro toto rozhodnutí rodičů je důležité brát ohled na sílu jejich pouta, soupeření mezi nimi a také na jejich osobní předpoklady a potřeby pro veškeré požadavky školy učení
- mají k sobě děti z dvojčat vždy výjimečně blízký kamarádský vztah – tento pohled není scestný, v převážné většině tomu tak opravdu je, ale spíše apeluje na to, aby se nezapomínalo, že mají děti z dvojčat navazovat přátelství také s ostatními dětmi
- děti z dvojčat jsou vždy vůči sobě rivalové – najdou se, kteří jsou a naopak
- první dítě narozené z dvojčat je více dominantní, druhý spíše submisivní – tento pohled je ve většině případech pravdivý, ale i zde je třeba mít na mysli, že tomu tak není u všech dětí z dvojčat
- děti z dvojčat jsou na sebe telepaticky napojena – z vědeckých výzkumů vyplývá, že u osob opravdu blízkých tomu tak opravdu je, tedy nejen u dětí z dvojčat
- vzhledově jsou vždy k nerozeznání – i tady je třeba vnímat, že tomu u některých dětí z dvojčat opravdu je, ale u některých nikoliv. Není to pravidlo.

Ve změně přístupu okolí k dětem z dvojčat, doporučuje Vítková Rulíková (2009, s. 120) hovořit s vyučujícími, vedoucími mimoškolních aktivit a se známými o způsobu života dvojčat a jak by k nim mělo přistupovat okolí. Ohleduplně druhým ukázat, jak a v čem se od sebe děti z dvojčat liší, aby používali konkrétní jména a ne neurčitá oslovení, ukázali jim jejich individuální osobnost a z toho vycházející odlišné požadavky v přístupu k nim.

1.5.1 Možná omezení pro děti z dvojčat a jejich rodiny ze strany společnosti

Jak uvádí Vítková Rulíková (2009, s. 117-120), stereotypy v myšlení a přístupech lidí k samotným dětem z dvojčat, potažmo k jejich rodičům a nárůst počtu dětí z dvojčat až v posledních letech, jsou překážkou v mnoha oblastech života rodiny s dětmi z dvojčat. Mezi tato omezení ze strany společnosti patří malé možnosti nebo zcela nepřizpůsobené prostory v obchodech a v dopravních prostředích pro volný pohyb rodičů dvojčat s velkým kočárkem. Pro návštěvu různých organizací pro maminky s dětmi jsou spíše tyto programy vytvořeny tak, že rodič dětí z dvojčat si musí k sobě zajistit ještě další osobu. V podobě sportovních tréninků je problém, že pro mnoho vedoucích je těžké děti z dvojčat od sebe rozlišit a tak si vlastně nedovede pořádně uvědomit v čem je každé z nich lepší nebo horší. Další znevýhodnění mohou nastat při narozeninách, kdy oslavenec by rád pozval jen jedno z dětí z dvojčat, ale aby se nedotkl druhého z nich, nepozve ani jednoho. Také stanovení určitých škol, kdy dvojčata musí být buď v odlišných třídách nebo musí být spolu v dané škole ve stejné třídě, znevýhodňuje odlišné osobité požadavky dětí z dvojčat. To, co může být pro jedny přínosné, nemusí být přínosné pro druhé. Mezi další překážky, podle Rulíkové (2008a, s. 99) patří také postoj zaměstnavatelů k maminkám dětí z dvojčat, když si hledají práci.

1.6 Deklarace práv a potřeb dětí z dvojčat a vícčat

Vítková Rulíková (2009, s. 155) uvádí, že „*Deklarace práv a potřeb dvojčat a vícčat byla přijata Radou organizací pro vícečetné porody Mezinárodní společnosti pro výzkum dvojčat ... v květnu 1995*“.

Obsahem této deklarace je, dle Vítkové Rulíkové (2009, s. 155-161):

- právo na ochranu z pohledu právního a právo na život bez jakýchkoliv útlaků ze strany společnosti
- právo partnerů, podstupujících reprodukci nebo léčbu neschopnosti otěhotnět, na seznámení se se všemi okolnostmi z těchto procedur vyplývajících včetně možnosti početí dětí z dvojčat
- právo partnerů zjistit z placenty informace z kolika oplozených vajíček jsou – tyto informace jsou důležité z důvodu větší možnosti narození vícčat *dvojvaječným*

dvojčatům, ze shodné genetiky je určován jejich stejný rozvoj a jsou pro sebe nejlepší z důvodu transfúzí a transplantací

- z důvodu pokusů na dětech z dvojčat ve vyhlazovacích táborech musí být veškeré případné výzkumy prováděny jedině se souhlasem a poskytnutím všech informací dětem z dvojčat a osobám za ně zodpovědnými
- osoby odpovědné za výchovu a vývoj dětí z dvojčat mají právo na detailní a výstižné informace, týkající se porodu či případného úmrtí dvojčat, mají právo na odborné zdravotní ošetřování lékaři na specifické požadavky dětí z dvojčat
- s ohledem na jejich vzájemné silné pouto mají právo, v případě náhradní rodinné péče, aby zůstaly spolu
- budoucí matky je nutné informovat o porodu, možnostech předčasného porodu a všeho co s ním souvisí, finančních dávkách, mateřské dovolené, zajištění případných sourozenců v době nepřítomnosti matky z důvodu případných komplikací spojených s těhotenstvím, porodu nebo poporodních komplikací u matky nebo dětí z dvojčat
- poskytnutí veškerých informací týkající se kojení dětí z dvojčat
- pro častější výskyt zdravotních nedostatků z důvodu předčasného porodu a také případná úmrtí je důležitá odborná a empatická pomoc
- absence odborné spolupráce nebo její nedostatečnost rodinám může mít za následek nedostatečnou péči o děti z dvojčat, jejich zanedbávání až ubližování psychické či fyzické, ale také může mít za následek rozchod partnerů. Proto je potřebné pomoci při zajištění odborné péče, dostatek veškerých materiálních potřeb pro děti, dostatek relaxování osob zodpovědných za děti z dvojčat, zdravý životní styl, věnování se také dalším členům, dětem, rodiny, ochranu dětí z dvojčat a zajištění mobilizace pro rodinu
- zajištění optimálního vývoje dětí s ohledem na jejich individuální potřeby ve všech oblastech života a školních institucích, které navštěvují
- apelování na společnost a na odborné zdravotní pracovníky za účelem zboření myšlenkových stereotypů
- z důvodu myšlenkových stereotypů společnosti poskytnout dvojčatům a vícčatům co nejvíce odborných poznatků, nemocné léčit ve stejné zdravotní instituci, v období novorozeňat je dávat společně do spacího prostoru v souvislosti s napodobením

jejich života v době těhotenství, podle potřeb je dávat do jedné třídy nebo rozdělit s ohledem na jejich výjimečné pouto, poskytnutí odborné péče v případě úmrtí sourozence z dvojčat a poradenství pro specifické požadavky dětí z dvojčat od pubertálního věku výše

- z důvodu důležitosti poznatků, zjištěných z výzkumů dětí z dvojčat, je důležité v těchto výzkumech pokračovat – mezi tyto důvody patří zjištění poznatků, jak nejlépe postupovat v průběhu těhotenství, ontogenetický vývoj a dopadem porodu na něj, zajištění zdravého psychického vývoje a postupy vhodných psychologických pomocí, jako je například psychologická pomoc v případě ztráty dvojčete

2 JÁ JSEM JÁ A TY JSI TY, ANEB, OSOBNÍ IDENTITA U DĚTÍ Z DVOJČAT

Podle Bacuse (2007, s. 113) je k optimálnímu psychickému rozvoji jedince důležité, aby si sám sebe uvědomoval jako naprosto originální a nenapodobitelnou osobnost, rozdílnou od druhých jedinců. Každý jedinec má potřebu, aby byla jeho jedinečnost a jeho osobní charakteristické rysy akceptovány. Z těchto důvodů je důležité, aby nedocházelo ke komparaci mezi jedinci a posuzovat je podle jediného hlediska, když jsou v ostatních hlediscích zcela odlišní. Pokud by k tomu docházelo, mělo by to za následek absenci nebo minimální úroveň sebedůvěry daného jedince.

2.1 Charakteristika osobní identity

Jak uvádí Helus (2004, s. 147), „*pojmem identita myslíme v psychologii osobnosti totožnost jedince se sebou samým – jmenovitě s tím, kým by chtěl a měl být, aby žil opravdový, vůči sobě samému upřímný a nefalšovaný život ... téma identity má úzký vztah k tématu vzniku a vývoje já*“.

Identita představuje dle Matějčka (2005, s. 118) „*naše vnitřní já ... potřeba pozitivní identity je jednou ze základních psychických potřeb ... Identita je tedy naše vnitřní odpověď na otázku, kdo jsem, co jsem, co znamenám pro sebe a pro druhé, jaké místo zaujímám v předivě vztahů ve své společnosti*“. Blumentahl (2002, s. 6) v ní spatřuje nezbytný základ pro zdravé sebevědomí jedince. Podle Výrosta a Slaměníka (2008, s. 124) znamená osobní identita charakterizování jedince ostatními lidmi a charakterizování sebe sama.

Mikšík (2003, s. 70) uvádí, že „*člověk potřebuje mít povědomí jednoty sama se sebou, potřebu vnitřní identity, která ho odděluje od ostatních ve smyslu jeho uvědomování si, kým a čím skutečně je: každý musí být s to říci „já jsem já*“.

2.1.1 Základní složky a styly identity a působení osobní identity na vnější projevy člověka

Vágnerová (2005, s. 253-254) popisuje tyto hlavní složky osobní identity:

- *tělesná identita*, kdy si jedinec své tělo uvědomuje, zjišťuje jeho možnosti, posuzuje a záměrně usměrňuje jeho činnost

- *psychická identita*, kdy jedinec poznává svůj vnitřní svět a učí se s ním pracovat vůči sobě i druhým
- *sociální identita* vypovídá o místě ve společnosti, jak v něm jedinec působí, jak ho vnímá a jak z tohoto postu reaguje na své okolí a vše, co se v něm děje

Berzonsky (1989 cit. podle Řehulková a Řehulka, 2001, s. 51) popsal 3 styly identity:

- *informační styl*, jenž je charakteristický činným přístupem a přijetím všeho, co lze použít pro svou osobní charakteristiku
- *normativní styl* představuje převzetí vzorů, hodnot a postojů od matky a otce a osob, ke kterým dotyčný vzhlíží
- *difúzní styl* představuje odsouvání tvoření osobní identity

Wylie (1968 cit. podle Nakonečný, 1997, s. 172) vytvořil tři teorie o působení osobní identity na vnější projevy člověka. První teorie je založena na přijímání a identifikování se s tím, co je jeho osobní identitě vlastní a stejného zaměření a opačné neakceptuje. Druhá teorie předkládá u osob s neadekvátní a falešnou osobní identitou větší citové úrazy a rozpory s nenadálým chováním dalších osob, ze kterých mohou vznikat negativní psychické stavy a negativní projevy chování jako je například agrese. Třetí teorie se zakládá na přístupu primárního a sekundárního sociálního okolí k dané osobě. Jeho sebevědomí je ukazatelem skutečností jakým člověk doopravdy je a jakým by si přál být. Pokud je diference nízká, je sebevědomí vyšší a naopak.

2.1.2 Utváření osobní identity v průběhu života jedince

Jak popisuje Vágnerová (2007, s. 259), „*člověk se nerodí s pocitem vlastního já, ale vytváří si jej v průběhu svého života. Děje se tak v interakci s vnějším prostředím, zejména s jeho sociální složkou*“. Jak dále Vágnerová (2007, s. 260-261) popisuje, v prvních měsících života si jedinec svou identitu uvědomuje spíše z pohledu fyzického v souvislosti v interakci s druhým člověkem. Jako batole začíná vnímat svou identitu pomocí verbálních charakteristik v interakci s dítětem, jako je používání jeho jména, označení jeho určitého povahového rysu. Pomocí rozmanitých rolí, ve kterých se dítě ocitá vůči svému sociálnímu okolí dochází k podpoře formování jeho osobní identity. Říčan (2004, s. 113) toto období označuje jako *negativistické stadium* vyznačující se silnou vzpourou proti všemu a všem.

Šulová (2004, s. 91) vysvětluje, že se často osobní identita udává do souvislostí pouze s obdobím adolescence, ale je přijímána skutečnost, že se osobní identita tvoří už od prvních let života dítěte a již zde se vytváří postoje k možným problémům spojených s osobní identitou. Také podle Vágnerové (2005, s. 413) vývoj „*probíhá s menšími výkyvy po celý život, ale v období pozdní adolescence představuje transformace individuální identity hlavní vývojový úkol*“.

Období adolescence vymezil Macek (2003, s. 10) do tří etap:

- *časná adolescence*, která začíná zhruba od 10 do 13 let
- *střední adolescence*, začínající kolem 14. roku života do 16. roku života
- *pozdní adolescence*, která trvá přibližně od 17. roku života 20. roku života

Jak Bacus (2007, s. 119) uvádí, s adolescencí je často identita spojována z důvodu zesíleného úsilí formovat se také bez působení rodičů, vytvářet pohlavní identitu a do hloubek poznávat svou identitu osobní. Jak výstižně Kuric uvádí (2000, s. 101-102), v období adolescence nedochází ke konfrontaci pouze vůči své osobní identitě, ale také ve vztahu k druhým lidem v celém jeho sociálním okolí, jehož je součástí a celkově ke světu a všemu, co je jeho obsahem. Největší podíl na utváření své osobní identity má v tomto období komparace, jak vnímám sebe já a jak mě vnímají ostatní lidé v mém okolí.

Také Rulíková (2008a, s. 113-115) popisuje adolescenci, u dětí z dvojčat, jako nejsilnější období potřeby se jeden od druhého odlišit. Přesto se po určitém časovém úseku jeden ke druhému a ke stejným stylům například v podobě image navracejí a opětovně praktikují výhody plynoucích z podobnosti dětí z dvojčat. Většinou tuto snahu o oddělení má to dominantnější a submisivnější může tento distanc prožívat velice těžko, ale jak již bylo řečeno, po nějaké době opět k sobě najdou cestu.

Josselsonová (1980 cit. podle Vágnerová, 2005, s. 412-413) charakterizuje čtyři etapy *individuace*:

- *fáze diferenciace*, kdy se na začátku adolescence snaží jedinec vymanit ze stejnosti s okolím. Začíná vnímat svou mentální a tělesnou rozdílnost od druhých a začíná také rozčarování vůči rodičům, kteří nesplňují požadavky jedince

- *fáze experimentace*, kdy se jedinec snaží částečně odpoutat od své primární sociální skupiny, využívá větší míry svobody a nabývá pocitu, že jen on sám ví vše nejlépe a podle toho se chová
- *fáze postupné stabilizace* se projevuje především nastolením větší harmonie ve vztazích mezi rodiči a jedincem, ale již za jiných podmínek
- *fáze psychického osamostatnění* znamená pro jedince, podle Vágnerové (2005, s. 413) „*dosažení úplné samostatnosti a vytvoření vlastní identity*“.

Podle Vágnerové (2007, s. 263-264) by měl mít jedinec v dospělém věku již mít svou osobní identitu pevně zakotvenou, ale přesto se dál vyvíjí v souvislosti s tím, jak se mění jeho osobní život, například v důsledku založení rodiny, trvalého svazku a dalších změn v životě jedince. Postupem času, v pokročilém věku se osobní identita vyznačuje spíše pojítky s minulostí, ale díky novým rolím, být babičkou či dědečkem, dochází i nadále k působení na osobní identitu jedince.

2.2 Osobní identita u dětí z dvojčat

Nejzákladnější kámen v budování identity u dětí z dvojčat tvoří rodiče a rodina jako taková. Jen málokdy je v dětství vidíme jinak oblečené, pokud se zrovna nejedná o pár. Rulíková (2008a, s. 62) zdůrazňuje, že „*každé z nich má svou identitu a s tím jak porostou, si budou chtít uchovat svou individualitu*“.

Jak Vítková Rulíková (2009 s. 75) dále vysvětluje, „*tím, že si rozvíjejí svou vlastní identitu, mají dvojčata potřebu srovnávat se se svým dvojčetem, soupeřit o pozornost rodičů, a protože jsou stejně stará a těžko se jim vysvětluje jejich odlišnost*“.

2.2.1 Důležitost utváření osobní identity u dětí z dvojčat

Matějček (1996, s. 72) spojuje identitu se vznikem méněcennosti u dětí, jejíž dopady ovlivní celý jejich život. „*Zdá se, že okolí vyžaduje, aby byla dvojčata co nejpodobnější, i když jsou zcela zjevně dvojjvaječná a nejsou si podobná o nic víc než jiní sourozenci*“, jak uvádí Rulíková (2008a, s. 64). Tyto srovnávací postoje mohou u dětí vyvolávat, dle Heluse (2004, s. 99) negativní vztah jedince k sobě samotnému.

Helus (1984, s. 55) vychází z psychologických výzkumů a pokládá tento přístup k dětem za základ vzniku a rozvoje úzkostí. Tento přístup se projevuje, dle Heluse (1984, s. 55) jako

„traumatizování dítěte a zasévání úzkosti do jeho vztahu k sobě samému, k jeho vlastním projevům a sklonům ... úzkost, že není tím, kým být má a musí, aby bylo vše v pořádku“. Vágnerová (2005, s. 417) poukazuje, že pokud není potřeba osobní identity uspokojována, vzniká tak *difúzní identita* vyznačující se disharmonií, jedinec je sám pro sebe velká neznámá. Tato neuspokojená potřeba vlastní identity může také nastolit *negativní identitu*, kdy se jedinec za každou snaží být opakem toho, co je mu předkládáno okolím. Pokud tedy dítě nevnímá vlastní výjimečnost, dochází tak k obranným reakcím.

Pokud budeme tuto jedinečnost v dětech potlačovat, Bacus (2007, s. 136) uvádí, že toto takzvané *nálepkování* škodí zdravému psychickému vývoji dítěti a dítě se po takovém označení bude s touto nálepkou identifikovat, i když je tato nálepka v rozporu s pravou skutečností. Tkacz (2010, s. 279) popisuje, že děti z dvojčat, v rámci své vlastní potřeby se něčím odlišit jeden od druhého, přikládají velký důraz například na jejich rozdílnou dobu narození. A jak dále Tkacz (2010, s. 364) uvádí, u většiny lidí panuje představa, že je naprosto nesmyslné, aby děti z dvojčat byly jakýmkoliv způsobem od sebe odlišovány a oddělovány.

Schlenker (1980 cit. podle Čermák, Hřebíčková a Macek, 2003, s. 31) popisují, že znejistění a útoky na identitu u jedince vede k jeho obraně, jež může být od lehčí podoby agrese až po silnější podoby agrese. Jedinec se tímto způsobem, označovaným jako *sebeprezentativní teorie*, snaží nabýt svou identitu a zároveň ji tímto způsobem upevnit, zvětšit a zabezpečit proti dalším případným znejistěním. Podle Čížkové (1997, s. 78) je to právě agrese, kterou člověk ve většině případů reaguje na negativní podněty okolí vůči sobě samému, ale z této agrese se může stát také *autoagrese*.

2.2.2 Druhy identity u dětí z dvojčat

Vytváření identity u dětí z dvojčat může probíhat různými způsoby, které Schave a Ciriello (1983 cit. podle Frydrychovská, 2007, s. 48) charakterizovali jako:

- *spojenou identitu*, kdy se děti z dvojčat vnímají jako část celku a jejich případné rozdělení prožívají velice negativně a svůj celý život se snaží uspořádat tak, aby zůstaly s druhým dvojčetem co nejvíce i v dospělosti
- *identitu vzájemně závislou*, vyznačující se optimálním a pozitivním vztahem, děti z dvojčat si jsou blízcí, ale bez škodlivé velké závislosti

- odlišným pohledem na sebe se vyznačují dvojčata s *rozdělenou identitou*, díky komparaci a rozdělení dvojčat na hodného a zlého vznikají psychické poruchy, kdy „zlé“ trpí ztrátou hodné části a „hodné“ dvojče pocítuje uvolnění, že přišlo o zlé já
- *idealizovaná identitou* se vyznačují lpěním na skutečnosti, že jsou děti z dvojčat, a i když jsou ve svých projevech rozdílné a případné rozdělení jim nedělá problémy, cítí sílu této „dvojky“ proti všem
- *identita soutěživá* je charakteristická velkým vzájemným spojením, jsou si navzájem pohonem pro jejich potřebný rozvoj a zároveň si udržují svou odlišnost. Nedělá jim problém vyhledávat společnost a hlubší vztahy také s druhými jedinci
- *sourozenecká identita* je charakteristická svou obdobou vztahu klasických sourozenců, není tam tedy žádná závislost a jejich osobní identity jsou odlišné

3 PŘÍSTUPY RODINY K OSOBNÍ IDENTITĚ DĚTÍ Z DVOJČAT

Jak uvádí Klapilová (2000, s. 27), „rodina je malá, primární, neformální sociální skupina, kterou tvoří jedinci spojení pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy“. Matějček (2004 cit. podle Vágnerová, 2005, s. 146) uvádí, že „domov se stává součástí rodinné identity i součástí individuálního sebepojetí“.

Podle Rulíkové (2008a, s. 16), náročnost výchovy a péče dvojčat, plnění všech potřebných funkcí rodiny, může snadno a často vést k narušení harmonie osobní, partnerské a rodiny jako takové.

Jak uvádí Rulíková (2008a, s. 22), z pohledu odborníků jsou především jednovaječná dvojčata rizikovou skupinou v utváření osobní identity. Dále Rulíková (2008b, s. 31-33) podotýká, že „shodná „životní cesta“ bývá ovlivněna silným výchovným působením rodičů nebo sounáležitostí daného páru. Sama dvojčata se však často cítí být každé jiné ... Pokud psychologové hovoří o úskalích ve výchově dvojčat, mají na mysli většinou dvojčata jednovaječná“.

Podle Pearlmana a Ganona (2000, s. 7-8) by se rodiče měli zamyslet nad těmito otázkami:

- jaké nejlepší řešení bude pro děti z dvojčat týkající se školských zařízení a tříd
- kdy bude nejlepší děti z dvojčat od sebe separovat a umožnit jim podle jejich potřeb vlastní věci, vlastní kamarády a určitou dobu, které s nimi stráví jen jedno dítě z dvojčat
- jak podpořit jejich osobní identitu
- jak jim stejně dávat najevo svou přízeň, i když jsou odlišné
- jak se k dětem z dvojčat chovat, pokud jejich vývoj bude obzvlášť nestejněměrný
- jak se k dětem z dvojčat chovat, pokud jejich vývoj bude rovnoměrný, ale budou mít opačné zájmy, touhy a požadavky

3.1 Funkce rodiny a typy rodin

Gillernová (2011, s. 110-111) mezi funkce rodiny řadí funkci *materiální*, jejímž hlavním úkolem je zabezpečení určité životní úrovně dětí a celé rodiny a tím pokrýt jejich potřeby psychické a fyzické. *Výchovná, socializační* funkce je významná pro kvalitní a plnohod-

notný život dítěte nejen v rodině, ale také v rámci celé společnosti. Do této funkce patří také vytváření a působení na osobní identitu dětí. *Emocionální* funkce představuje kvalitu vzájemných vztahů, kde je v rovnováze přijímání a dávání lásky všech členů rodiny, společných prožitků, řádů, které v rodině panují, jejich vzájemné blízkosti, pocit sounáležitosti a stability. Kraus (2008, s. 81-83) tyto funkce dále rozšiřuje o funkci *biologickoreprodukční* a *ochrannou*.

Tyto hlavní funkce rodiny a jejich kvalita patří společně s dalšími funkcemi soubor potřebných informací, podle kterých Dunovský (1986, s. 28) charakterizoval typy rodin dle jejich *pásma funkčnosti*. *Funkční* rodina zajišťuje dítěti vše pro jeho zdravý fyzický a psychický rozvoj. V *problémové* rodině již dochází k narušení jedné nebo více funkcí, ale rodina dovede tyto krize zvládnout a tento stav je spíše dočasný. *Dysfunkční* rodina se vyznačuje hlubokými negativními důsledky pro celou rodinu a dítěte a již není v silách rodiny, aby tyto problémy řešila sama. Je potřeba odborné pomoci pro zlepšení tohoto stavu rodiny. *Afunkční* rodina se vyznačuje absencí plnění funkcí a dítě je ve vážném ohrožení, proto je nutné dítě z rodiny odebrat.

3.2 Styly výchovy v rodině

Jak uvádí Stuchlíková (2005 cit. podle Michalčáková, 2007, s. 64), „*zdravému emočnímu vývoji dítěte napomáhá takový výchovný styl, který mu přináší pocit bezpodmínečného citového přijetí, akceptuje jeho jedinečnou osobnost*“.

Přístup rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat zajisté ovlivňuje také samotný styl výchovy rodiny. Dle Krause (2008, s. 83) existuje styl:

- *liberální* – v této výchově nejsou stanoveny hranice co se smí a nesmí a potomek může dělat cokoli ho napadne
- *hýčkájící* – nadměrné hýčkání
- *perfekcionista* – s cílem mít vše dokonalé je veden každý krok potomka
- *hypochondrizující* – strach o potomka
- *autoritativní* – potomek nemůže vyjadřovat svou vůli a vykonávat činnosti, které by chtěl, vše je podrobena přáním rodičů
- *tvrdý* – vychovávání pomocí tělesných trestů

- *demokratický* – rodina určuje určité hranice a zároveň nechává prostor pro potomka

3.3 Rodina a úskalí v přístupech k osobní identitě dětí z dvojčat

Jak Rulíková uvádí (2008a, s. 17-19), postoj rodiny k dětem z dvojčat se významně poděpisuje na celém jejich psychickém zrání a ze všeho nejvíce na osobní identitě. Vytváří se riziko, že v případě, kdy se rodiče distancují od společných činností s dětmi z dvojčat, protože si myslí, že když dané činnosti vykonávají spolu, tak rodiče nepotřebují, může velice snadno dojít k narušení vztahů mezi rodiči a dětmi z dvojčat a jejich vzájemného nepostradatelného pouta. Již od prvních týdnů a měsíců dětí z dvojčat rodiče definují, jestli se budou některému z dětí z dvojčat více věnovat a mít více mateřský vztah k jednomu z nich, například z důvodů zdravotních komplikací a postupem věku může být tato větší náklonnost k jednomu z dvojčat z důvodu jejich odlišných vlastností. Maminky mají často výčitky svědomí a snaží se volit přístupy k dvojčatům takové, kdy k dětem z dvojčat přistupují zcela shodně, čímž vlastně dětem z dvojčat škodí, protože nerespektují jejich osobní identitu. Opačný přístup se vyznačuje způsobem, kdy se rodiče angažují oddělit děti z dvojčat ve všech oblastech pro dobro jejich osobní identity, ale chybí jim poznání, že především oni sami musí děti z dvojčat přijímat a vnímat jako dvě individuality, ale způsobem, který by neměl směřovat k růstu jejich případného soutěžení ve vzájemném vztahu dětí z dvojčat, která se vyskytuje obzvláště u kluků.

Friedman (2008, s. 10) vychází z výzkumů, které uvádí, že rodiče často upřednostňují jedno dítě z dvojčat, protože si ho jako prvního mohou z nemocnice přivést domů, kdy pak to druhé působí jako narušitel. Dále rodiče preferují drobnější z nich, více otevřenější vůči svému okolí, s delší dobou spánku, a to, které tolik nenaříká. Jak Tkacz (2010, s. 279) popisuje, pokud rodiče mají od sebe věkově odlišné děti, lépe si umí poradit, jak se ke kterému z nich chovat, jaké nároky na ně klást, co od nich očekávat.

Koenig (2004, s. 59) uvádí, že pokud budeme v dětech kladně povzbuzovat a vnímat jejich osobnost, tím se i samotné děti budou lépe vnímat a přijímat a bude se lépe utvářet jejich vztah k sobě a jejich zdravá úroveň ega, kdy si budou více věřit. Šulová (2004, s. 128) popisuje, že vnímání a přístupy rodiny k myšlenkám a skutkům dítěte jsou velice důležitým aspektem při vytváření jeho osobní identity.

Podle Chicauda (2002, s. 29) má velké množství dětí strach, že nesplňují požadavky a nároky matky a otce. „... k tomu ještě přistupuje skutečnost, že všichni rodiče si své dítě vysnili a i po narození o něm dále mají své představy. Žádné dítě však takový rodičovský sen nenaplní, protože je takové, jaké je, se svou křehkou osobností a omezenými silami“. Tkacz (2010, s. 307) tvrdí, že porovnávání dětí z dvojčat, v čem je které lepší nebo horší, by se měli rodiče vyhýbat a obzvláště tato porovnávání nerozebírat před dvojčaty.

Úskalí v přístupech k dětem z dvojčat je, podle Vítkové Rulíkové (2009, s. 145-146), náročnější ve vytvoření optimálního vztahu, ne jako s jednotkou, ale s každým individuálně. Rodiče by měli dbát na stejný přístup k oběma dětem z dvojčat, což bývá často těžké. Cooper (2004, s. 12), ale správně podotýká, že každý rodič by rád udělal vše pro zdravý psychický a fyzický vývoj dítěte, pro jeho osobní identitu, ale nelze opomíjet fakt, že se rodiče dětí z dvojčat potýkají s velkým časovým vytížením.

3.4 Přístupy rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat

Rulíková (2008a, s. 21), pro řešení dilemat v rámci podpory osobní identity dětí z dvojčat, radí rodinám, aby pečlivě vnímali každé dítě z dvojčat, jejich vzájemný vztah, nezabíhali do extrémů se snahou co nejvíce je od sebe diferencovat. Na přístupy rodiny k osobní identitě dětí z dvojčat je nemožné říci, z důvodů osobních specifik každého z nich, ale také specifik jako dvojčat, obecná pravidla a doporučení pro tyto přístupy k nim. Tato snaha dobře rozvíjet jejich osobní identitu je těžká, ale pro děti z dvojčat důležitá, proto je na rodině, aby dávala najevo, jak jsou odlišní a tuto odlišnost v nich zakotvovali, ale je potřeba, aby jejich způsoby přístupů byly prováděny a vedeny s ohledem na psychickou stránku dětí z dvojčat, aby rodiče nenapáchali víc škody než užitku.

Také Chicaud (2002, s. 19-21) doporučuje, aby si rodiče promluvili s dětmi z dvojčat individuálně o jejich osobní identitě a hlavně, aby rodiče nesklouzli k jejich vzájemné komparaci, což není lehké ani pro rodiče, kteří si často v této komparaci nedovedou zabránit, ani pro děti z dvojčat, kdy tato komparace je v konečném důsledku více pozitivní pouze pro jednoho z nich.

3.4.1 Přístupy rodičů vedoucí k podpoře osobní identity dětí z dvojčat

Tkacz (2010, s. 145) doporučuje pečlivě vybírat jména pro děti z dvojčat. Špatná volba vede opět k potlačení jejich osobní identity a podporuje vnímání dětí z dvojčat jako jednoho celku. Mezi nejčastější chyby, kterých se rodiče dopouští při výběru jmen jsou:

- jména, která vytvoří stejné iniciály
- jména, která vyzní stejně
- obdobná, jako je například Jana a Jan
- a stejně jako Rulíková (2008a, s. 110) uvádí, že vnímání dvojčat jako celku ještě více umocňují jména podle slavných osobností, ať skutečných či fiktivních například podle slavných osob z románů.

Tkacz (2010, s. 146) rodičům radí, aby každé jméno mělo stejnou kvalitu, aby se zabránilo extrémům. Tomu, že jedno jméno bude bráno spíš jako potupné pro dítě z dvojčat a druhé by se svým jménem zářilo. Rulíková (2008a, s. 110) ještě upozorňuje, aby jména neměla od sebe hodně odlišnou délku. Může to jinak vést k rozporům mezi dětmi z dvojčat z důvodu rychlejšího písemného uvedení jejich jména.

Ke zjištění, co vlastně každé dítě z dvojčat individuálně potřebuje slouží komunikace, na jejíž kvalitě hodně záleží a rodiče by ji neměli podceňovat, jak popisuje Mikuláščík (2003, s. 21), „*pro JÁ je komunikace velmi důležitou aktivitou. Pomáhá nám totiž ujasnit si spoustu věcí o sobě samém, uspořádat si své postoje, názory, sebevědomí a osobní aspirace. Jde o ratifikace sebepojetí*“.

Vítková Rulíková (2009, s. 95-99) uvádí tipy, jak má rodina působit u dětí z dvojčat na utváření osobní identity:

- trávit určitý čas odděleně - každý rodič s jedním z dvojčat
- nesignifikovat je jako celek různými oslovenými, jež vede také ke vnímání dětí z dvojčat jako celku
- pochvaly a kárání řešit jednotlivě
- zadávat odlišné aktivity
- vést děti z dvojčat k tomu, aby měly nejen společné kamarády, ale také každý své
- v požadavcích na děti z dvojčat brát ohled na jejich osobní identitu
- vyzdvihovat odlišnost osobnosti každého z nich

- odměňovat výkony zvlášť
- minulost netvořte a nevybavujte pouze z „vy“, ale také „ty“
- ukazujte, co komu zvlášť patří

Tkacz (2010, s. 348) také doporučuje, aby aspoň nějakou dobu trávily děti z dvojčat odděleně, doporučuje hlídání prarodiči, kteří budou hlídat jedno dítě z dvojčat a druhé by bylo s rodiči, i kdyby to mělo být jen na určitou část dne. Pokud si je mezi sebou rozdělí na různé aktivity rodiče, je potřeba, aby obě aktivity byly stejně pro děti zajímavé, aby jedno z nich nemělo pocit, že nemá stejné podmínky jako druhé dvojče. Další možnosti se týkají dětských pokojů. Rozdílné pokoje doporučují v západních zemích odborníci, ale sama autorka uznává, že v mnoha rodinách jsou tyto možnosti omezené. Poukazuje, že záleží na vzájemném vztahu a závislosti dětí z dvojčat a pokud je jejich vztah silný, nedoporučuje, aby byli každý v jednom pokoji, spíše by se měli rodiče snažit, aby každé z dětí mělo v pokoji svůj vlastní prostor.

3.4.2 Přístupy prarodičů vedoucí k podpoře osobní identity dětí z dvojčat

Také pro prarodiče dětí z dvojčat popisuje Vítková-Rulíková (2009, s. 86-91) možnosti, které mají pomoci prarodičům optimální přístup k podpoře jejich osobní identity. Mezi tyto možnosti patří:

- před příchodem dětí z dvojčat na svět si opatřete informace, týkající se specifických nároků na péči a výchovu dětí z dvojčat
- v rámci zdravého psychického vývoje dětí z dvojčat, jejich vztahu k sobě a k druhému dvojčeti, neupřednostňujte pouze jedno dvojče
- pro větší samostatnost dětí z dvojčat a lepší zjištění konkrétních charakteristik každého z nich je pomáhejte hlídat každé zvlášť
- nezapomínejte, že děti z dvojčat jsou dva odlišní jedinci
- pokud chcete děti z dvojčat obdarovat, myslete na specifické potřeby každého z nich
- nestresujte se, že je od sebe nerozeznáte, neupínejte se na to, v čem jsou stejné, ale zaměřte se na vše, co je od sebe odlišuje

3.4.3 Rodina, mateřská škola a osobní identita dětí z dvojčat

Tkacz (2010, s. 359) doporučuje radit se s odborníky a přiznává, že díky vztahu dětí z dvojčat nemusí být oddělení a vůbec jakýkoliv způsob oddělení ze začátku lehký.

Brandestini, Jezer a Schenk (2003 cit. podle Tkacz, 2010, s. 359) označili znaky, které vedou k uvážení, jestli dát děti z dvojčat do jiných tříd v mateřské škole. Mezi tyto znaky patří:

- ostýchavé chování
- velká závislost na sobě
- nezajímají je jiné děti či dospělé osoby
- identický vzhled
- nedostatek dětských přátel
- pokud je málo možných způsobů, jak jinak podporovat jejich osobní identitu.

Pro snadnější rozpoznání „kdo je kdo“ v mateřské škole a pro podporu jejich osobní identity, Tkacz (2010, s. 362) uvádí, že je potřeba si pohovořit s pedagogickými pracovníky, kdy jim bude vysvětleno, čím se od sebe děti z dvojčat odlišují, aby je oslovovali jmény, aby seděly vedle jiných dětí a ne spolu, aby je ostatní brali jako dva odlišné jedince a ne jednotku a dále by se samotní rodiče měli snažit nedávat jim stejné oblečení.

Gillernová a Mertin (2003, s. 28) vysvětlují, proč musí mít učitelky na zřeteli odlišnost dětí, *„každé dítě je jedinečné, jinak si osvojuje poznatky (rozdíly v kognitivním stylu, je jinak emocionálně vyladěné (temperamentové odlišnosti), jinak se vztahuje k různým motivačním aspektům včetně hodnot i cílů (působení odlišného způsobu výchovy v rodině, jiného sociokulturního zázemí apod.). Předpokládá to dobře děti poznat a stimulovat či rozvíjet tak, že akceptujeme jejich určitá specifika“*.

K trávení určitého času odděleně, Rulíková (2008a, s. 100) uvádí, že je velmi dobrý přístup, když rodiče využijí toho, kdy je jedno dítě nemocné, aby druhé, zdravé, dvojče šlo do mateřské školy. Rodiče často automaticky nechají při onemocnění jednoho z dvojčat i druhé dvojče doma, ale měli by naopak v rámci osobní identity toto rozdělení podporovat i přes počátečné vzdor jednoho nebo obou dvojčat.

Rulíková (2008a, s. 100) doporučuje, aby děti z dvojčat navštěvovaly mateřskou školu, která jim napomůže ke zmírnění jejich případné, obzvláště silné, potřebě být pouze spolu a podpoří tím jejich individuální přátelství s druhými dětmi. Samozřejmě, i zde mohou děti z dvojčat vnímat jako celek, ale správný postoj a vedení pedagogické pracovnice by měl této možnosti přístupu zabránit.

3.4.4 Podpora osobní identity dětí z dvojčat na základní a střední škole

Pokud rodiče zvolí cestu oddělení na základní škole, je podle Tkacz (2010, s. 365) nezbytné o tomto záměru určitou dobu předem pohovořit s dětmi z dvojčat a jak uvádí, podle vlastní zkušenosti, mohou být rodiče překvapeni přístupem samotných dětí, i přes počáteční protesty, které se mohou změnit v pravý opak a obavy, jak to zvládnou každý sám v jiné třídě, bez druhého dvojčete, jsou kolikrát zbytečné.

Podle Rulíkové (2008a, s. 102-103) se může stát, že k řešení tohoto rozdělení napomůže určení pedagogicko-psychologickou poradnou, zda jsou obě dvojčata schopná nastoupit do první třídy. Pokud bude schopno nastoupit pouze jedno, je to opět příležitost, jak podpořit jejich osobní identitu, i když i zde se mohou vyskytnout nemalé problémy, kdy dvojče, které ještě nemůže do první třídy nastoupit se může cítit méně schopným. Vzhledem k časté neznalosti v přístupech k dvojčatům u pedagogických pracovníků, je doporučeno, aby k zápisu šlo každé dítě z dvojčat zvlášť a nikdy ne spolu. Děti z dvojčat se tak vyhnou komparaci a někdy neadekvátnímu chování ze strany pedagogického pracovníka, které mohou nést velice těžce. Jak také uvádí Beníšková (2007, s. 86), není výjimkou, že děti z dvojčat nejsou připraveny na nástup do první třídy z důvodu předčasného porodu a větší náchylnosti k nemocem. Překážkou může být také kryptofázie. V případě, že jedno z nich již může nastoupit do první třídy a druhé nikoliv, doporučuje, aby nastoupily společně a rok se počkalo na to, které je méně připraveno na vstup do školy. K tomuto přístupu se přiklání z důvodu vzniku pocitu méněcennosti dítěte z dvojčete, které by do školy nastoupilo až další školní rok. Ale v případě příliš velkého rozdílu, s ohledem na zralejšího jedince, odklad jednoho z nich schvaluje.

Jako přínosy pro osobní identitu dvojčat v podobě rozdělení dětí z dvojčat do různých tříd uvádí Brandestini, Jezer a Schenk (2003 cit. podle Tkacz, 2010, s. 369):

- každé z nich má své přátele

- mají rozdílné prožitky
- zvýší se jejich sebevědomí
- okolí už na ně tolik nepohlíží jako na nějakou senzaci, děti z dvojčat tak nemají tendenci se chovat podle této představy druhých
- rozdělením do jiných tříd se také zmírní soupeření mezi nimi
- v neposlední řadě mají ulehčenou práci pedagogičtí pracovníci, kteří by se měli jinak chovat, než kdyby měli v jedné třídě obě děti z dvojčat

Rulíková (2008a, s. 113) uvádí, že obzvláště v době adolescence začíná narůstat potřeba se od svého dvojčete jakýmkoliv způsobem diferencovat. Už z tohoto důvodu, když opomíme možnou opětovnou komparaci pedagogických pracovníků a chybných přístupů, ale také přístupů spolužáků k dětem z dvojčat jako celku, je pro děti z dvojčat přínosnější, aby nastoupilo každé do jiného školského zařízení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 POSTUP PŘI ZPRACOVÁNÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Výzkum navazuje na teoretickou část diplomové práce a zabývá se problematikou přístupů rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat.

4.1 Vymezení výzkumného problému, cíl výzkumu

V teoretické části je popsána důležitost osobní identity pro děti z dvojčat, dopady na dítě z dvojčat v případě bagatelizování potřeby osobní identity a možnosti přístupů k osobní identitě dětí z dvojčat. Proto jsem si stanovila jako cíl výzkumu zmapovat, **jak rodiče přistupují k osobní identitě dětí z dvojčat a jak tyto přístupy vnímají děti z dvojčat**. Pro zkoumání tohoto cíle výzkumu jsem si vybrala kvalitativní výzkum, protože pouze tento druh výzkumu mi umožní jít do hloubky dané problematiky. Pro výzkum jsem zvolila tyto hlavní výzkumné otázky:

Pro rodiče dětí z dvojčat:

1. **Jak rodiče podporují osobní identitu dětí z dvojčat?**
2. **Čím jsou přístupy rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat ovlivněny ze strany rodičů?**

Pro děti z dvojčat:

1. **Jak vnímají děti z dvojčat přístupy rodičů k jejich osobní identitě?**
2. **Čím jsou přístupy rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat ovlivněny ze strany dětí z dvojčat?**

Na základě zkoumání těchto zvolených hlavních výzkumných otázek jsem vybrala potřebné výzkumné oblasti. Zvolené oblasti výzkumu vychází ze základu deseti tipů, jak u dvojčat budovat jejich vlastní identitu, které jsou uvedeny v knize Rulíkové (2009) – Co nevíte o dvojčatech a celkově z nastudované literatury týkající se dvojčat. Jsou to tyto výzkumné oblasti:

- oslovování dětí z dvojčat
- oblékání dětí z dvojčat
- trestání a odměňování dětí z dvojčat
- vztah dětí z dvojčat

- kamarádi dětí z dvojčat
- mateřské škola
- základní škola
- střední škola
- zájmy dětí z dvojčat
- vzájemná závislost dětí z dvojčat
- potřeba se odlišovat
- potřeba separace
- srovnávání dětí z dvojčat
- reakce dětí z dvojčat na přístupy k jejich osobní identitě
- literatura, získávání informací o přístupech k dětem z dvojčat

4.2 Typ výzkumu a metody sběru dat

Ke své diplomové práci jsem si tedy zvolila kvalitativní výzkum, protože ke zkoumání přístupů rodiny k osobní identitě dvojčat je důležité, aby byly zjištěny hlubší souvislosti a také během rozhovorů najít jiné aspekty pro výzkum důležité nebo překvapující, které by mě jako výzkumníka nenapadly. Tato možnost by u kvantitativního výzkumu nebyla možná.

Pro výzkum jsem si vybrala jako metodu sběru dat polostrukturované rozhovory. Validita výzkumu bude zajištěna právě polostrukturovanými rozhovory, neboť jak uvádí Gavora (2000, s. 146) „validita se zabezpečuje ... často s použitím autentických citátů výroků zkoumaných osob“ a dvěmi výzkumnými soubory.

Polostrukturované rozhovory se vyznačují připraveností určitých otázek před samotným rozhovorem a zároveň možností přidávat další otázky v průběhu rozhovoru dle potřeb výzkumníka. Otázky navazovali na stanovené oblasti výzkumu. Z důvodu dvou výzkumných souborů jsem si před rozhovory s respondenty vytvořila otázky pro rodiče dětí z dvojčat a pro děti z dvojčat zvlášť. Respondenti byli před rozhovory informováni o účelu výzkumu a anonymitě výzkumu.

.Pro rodiče dětí z dvojčat byly zformulovány tyto otázky:

- Povězte mi, prosím, základní informace o vašich dvojčatech.
- Popište, prosím, v čem jsou odlišné po vzhledové i povahové stránce.

- V čem jsou stejné?
- Jak byste charakterizovala jejich vzájemný vztah?
- Měli potřebu se odlišovat?
- Vnímáte mezi nimi určitou rivalitu, soutěživost?
- Jak dvojčata oslovujete?
- Jak je chválíte a jak je káráte?
- Jak rozlišujete, co které patří?
- Trávila jste někdy čas jen s jedním dvojčetem úmyslně odděleně?
- Jak je oblékáte? Jak jste je oblékala, když byly malé?
- Chodily do stejné mateřské školy? Přemýšlela jste, že byste dala každé do jiné?
- Když jedno z dvojčat onemocnělo, nechala jste doma i druhé?
- Navštěvovaly stejnou základní školu a třídu? Přemýšlela jste někdy, že byste je dala do každé třídy nebo školy zvlášť?
- Jak k nim přistupovaly učitelé a spolužáci?
- Jaké měly zájmy? Měly odlišné?
- Jak jste vnímala jejich potřebu se odlišovat?
- Když se vás ptají na zážitky z minulosti, dáváte do popředí vzpomínky, kde figurovala obě dvojčata nebo vzpomínky, kdy se jedná o každého zvlášť?
- Jaké způsobem řešíte dárky na narozeniny a vánoce?
- Zajímala jste se před narozením a v průběhu života dvojčat, jak k nim přistupovat?
- Četla jste literaturu zaměřenou přímo na dvojčata?

Pro děti z dvojčat byly zformulovány tyto otázky:

- Jak vás rodiče oslovovali? Pokud ne jménem, jak jste to vnímala?
- Jak vás rodiče oblékali, když jste byly malé?
- Kdy jste se začala oblékat podle vlastního vkusu, podle sebe? Jak vnímali rodiče, že už nechcete nosit stejné oblečení?

- Čím jste se začala lišit vzhledově od vaší sestry? Co vás k té změně vedlo?
- Do mateřské školy jste chodila společně se sestrou? Teď s odstupem času, byla byste radši, kdyby chodila do jiné mateřské školy?
- Do základní školy jste chodila společně se sestrou? I do stejné třídy? Přivítala byste, kdyby jste chodily do jiné třídy nebo školy?
- V čem jste viděla klady a zápory být spolu v jedné třídě?
- Střední školu jste navštěvovaly společně?
- Jaké máte odlišné zájmy? Jak vnímali odlišné zájmy rodiče?
- Jaký máte vztah se svým dvojčetem?
- Jak prožíváte odloučení od sestry? V dětství, pubertě, dospělosti?
- Jaké dárky nejčastěji dostáváte se sestrou od rodičů? A když jste byli děti?
- Trávila jste někdy s rodiči čas odděleně – bez druhého dvojčete? V jakých případech? Pokud ne, vadilo vám to?
- Jak vás rodiče chválili a trestali? Jednotlivě nebo jako celek?
- Jak jste vnímala, když byla zrovna chválena jen vaše sestra? Jak jste vnímala, když byla trestána vaše sestra?
- Jak rodiče přistupovali k odlišným výkonům?
- Co se vám na přístupu rodičů k vám nelíbilo, co vám vadilo? K jednotlivci? K vám jako dvojčatům?
- Co se vám na přístupu rodičů k vám líbilo? K jednotlivci? K vám jako dvojčatům?

Pro analýzu získaných dat z polostrukturovaných rozhovorů jsem zvolila otevřené kódování, jenž podle Hendla (2005, s. 247-248) *odhaluje v datech určitá témata ... tato fáze vede k seznamu témat, jenž pomáhá výzkumníkovi vidět témata v celku.*

4.3 Výzkumné soubory

Do výzkumu jsem volila dva výzkumné soubory:

- první výzkumný soubor tvořili rodiče dětí z dvojčat

- druhý výzkumný soubor tvořili děti z dvojčat

Volba výzkumných souborů byla záměrná s ohledem na specifickou skupinu, která je k výzkumu potřebná. Respondenty z obou výzkumných souborů jsem částečně nacházela pomocí mých přátel, kolegů a některé z nich znám osobně. Respondenti pocházejí ze Zlínského kraje.

Přínosem pro výzkum bylo získání dvou maminek přímo s jejich dvěma dvojčaty, kdy bylo zajímavé sledovat, v čem se shodují a v čem se rozcházejí. Z drtivé většiny se jejich odpovědi shodovaly, čímž se vyloučila má obava, že odpovědi respondentů budou subjektivní.

4.3.1 Výzkumný soubor – rodiče dětí z dvojčat

První výzkumný soubor pro polostrukturované rozhovory byl složen z rodičů dvojčat. Podmínkou pro výběr do výzkumu bylo, že jejich děti z dvojčat:

- jsou jednovaječná
- mají 18 let a více

Pro výzkum jsem zvolila dvojčata, jejichž dvojče je stejného pohlaví. Myslím, že především díky jejich stejné fyzické podobě je u ostatních lidí, nejen rodiny, větší tendence vnímat je jako jednu bytost. Jak Rulíková (2008a, s. 18) potvrzuje, „*stejná podoba, stejná gesta a stejný hlas totiž vyvolávají u rodičů tendence chovat se ke každému z dvojčat stejným způsobem*“. Podmínku věku 18 let a více jsem stanovila z důvodu zaměření se na danou problematiku také v období střední školy.

Pro výzkum jsem zvolila šest rodičů dětí z dvojčat. Pro rozhovory se mi, bohužel, nepodařilo získat žádného tatínka a rozhovory jsou tedy pořizovány pouze s maminkami dětí z dvojčat. Při práci s rozhovory jsem pro snadné rozlišení rodiče označila RR – jako respondent rodič a čísla od 1 po 6.

RR1 – žena, 54 let, rozvedená, jednovaječná dvojčata – dívky, 31 let

RR2 – žena, 45 let, vdaná, jednovaječná dvojčata – dívky, 22 let

RR3 – žena, 42 let, vdaná, jednovaječná dvojčata – dívky, 18 let

RR4 – žena, 47 let, vdaná, jednovaječná dvojčata – chlapci, 22 let

RR5 – žena, 40 let, vdaná, jednovaječná dvojčata – chlapci, 19 let

RR6 – žena, 48 let, vdaná, jednovaječná dvojčata – dívky, 27 let

Z důvodu zachování anonymity a na výslovnou žádost respondentek, jsem další osobní údaje nevypisovala. Jejich požadavek je pochopitelný z důvodů větší „viditelnosti“ dětí z dvojčat a jejich rodin ve společnosti.

4.3.2 Výzkumný soubor – děti z dvojčat

Druhý výzkumný soubor představují děti z dvojčat, pro výběr jsem kladla tyto podmínky:

- jsou jednovaječné
- mají 18 let a více

Jejich věk byl pro mě důležitý také z důvodů, aby se už mohly více vyjadřovat k přístupům rodičů, jak vše vnímaly a prožívaly a proč. A také, aby se mohly vyjádřit ke všem stanoveným výzkumným oblastem.

Počet dětí z dvojčat jsem zvolila, stejně jako rodičů, šest. Při práci s rozhovory dětí z dvojčat jsem je pro snadné rozlišení označila RD – jako respondent dvojče a čísla od 1 po 6. Souborný vzorek je složen z pěti dívek a žen a jednoho muže.

RD1 – žena, 31 let, svobodná, středoškolské vzdělání

RD2 – muž, 29 let, svobodný, učňovské vzdělání

RD3 – žena, 20 let, svobodná, středoškolské vzdělání

RD4 – žena, 27 let, svobodná, vysokoškolské vzdělání

RD5 – žena, 27 let, svobodná, vysokoškolské vzdělání

RD6 – žena, 31 let, svobodná, středoškolské vzdělání

Z důvodu zachování anonymity a na výslovnou žádost respondentek, jsem další osobní údaje nevypisovala. Jejich požadavek je pochopitelný z důvodů větší viditelnosti dětí z dvojčat a jejich rodin ve společnosti.

4.4 Průběh výzkumu

Pro výzkum této problematiky jsem se rozhodla z čistě osobních zájmů. Dvojčata a jejich životy mě fascinují od mého dětství a pro diplomovou práci jsem si přála psát na téma, které mě zajímá, aby mě práce bavila a nebyla spíš nutností než radostí. Určitě mi tuto ra-

dost způsobily rozhovory s respondentkami, když mě zasvěcovaly do jejich životů jak před samotným rozhovorem, v průběhu, tak i poté. Bylo zde spoustu věcí k zamyšlení, ale také k zasmání. Upřímně lituji, že s nahráním rozhovorů nesouhlasila drtivá většina respondentů a tím se mi nepodařilo zachytit všechny poskytnuté informace. Mrzí mě to kvůli všem lidem, kteří tuto práci budou číst, ať už z odborné nebo laické veřejnosti jako jsou maminky dětí z dvojčat. Kvůli nim obzvlášť.

Rozhovory s respondenty jsem tedy měla v úmyslu udělat zvukový záznam, protože je to nejlepší způsob, jak zachytit veškeré informace poskytované respondenty. I přes počáteční souhlas, i když už tehdy u některých zdráhavých, mi od tohoto souhlasu nahrávat na diktafon odstoupilo devět respondentů z dvanácti. Celkový počet nahraných rozhovorů je tedy tři, od žen dvojčat. Rozhovory trvaly od 20 do 35 minut. Je zajímavé, že nejdelší rozhovor byl nahrán s respondentkou, která mě přesvědčovala o tom, že mi na diktafon nebude schopná nic říct.

U čtyř respondentů jsem pro zápis rozhovorů použila záznamové listy, do kterých jsem si ručně vpisovala odpovědi respondentů. U dalších pěti mi bylo alespoň umožněno zapisovat si větší části odpovědí do notebooku, v průběhu odpovědí nebo hned po zodpovězení otázky. Místa pro nahrávání rozhovorů byla ve dvou případech klidná, byly nahrávány v kanceláři, pouze v jednom případě jsem zvolila zdánlivě klidné místo v přírodě, ale opominula jsem blízkost železnice, což se občas projevilo jako dosti rušivý element. Zbytek rozhovorů, které nebyly nahrávány, se konaly v kanceláři nebo v domácnostech respondentek, jak to každé vyhovovalo. Všechny rozhovory jsem přepsala do počítače, nahrané rozhovory doslovně. Doslovný přepis byl náročný a zabral hodně času z důvodu zachycení přesnosti rozhovoru. Všechny přepsané rozhovory jsou součástí této diplomové práce, v příloze č. I jsou rozhovory s rodiči dětí z dvojčat a v příloze č. II rozhovory s dětmi z dvojčat.

5 ANALÝZA DAT A JEJICH INTERPRETACE

Zapsané polostrukturované rozhovory v počítači, s rodiči dětí z dvojčat a dětmi z dvojčat, jsem si všechny vytiskla a připravila tak, abych mohla provést analýzu získaných dat.

5.1 Analýza rozhovorů a interpretace zjištěných dat

Přepsané rozhovory jsem zpracovala pomocí otevřeného kódování. Rozhovory jsem si vytiskla a důkladným a opakovaným pročitáním jsem přiřazovala, vpisovala, do textu kódy, z nichž jsem pak vytvářela příslušné kategorie. Dle Hendla (2005, s. 247-248), „*lze kódovat slovo po slovu, podle odstavců, anebo podle celých textů a případů ... může se jednat o podstatná jména nebo slovesa ... také hledáme přídavná jména jako vlastnosti těchto kategorií ... kódování může být velmi formální a systematické nebo zcela neformální*“.

Jednotlivé kategorie jsem zmapovala z pohledu rodičů a z pohledu dětí z dvojčat. Pod každou kategorií a příslušnými kódy jsou tedy vypsány, jak odpovědi rodičů, tak dětí z dvojčat. Nestanovila jsem kategorie pro každý výzkumný soubor zvlášť. Je to z důvodu, že jak rodiče, tak dvojčata odpovídají na příslušné kategorie ze svého pohledu, ale také zároveň popisují přístupy druhé strany.

Za použití otevřeného kódování vznikly následující kategorie, jejichž pořadí jsem nevytvořila náhodně, ale smysluplně od charakteristiky dvojčat, vztahu dvojčat, důvodů a způsobů stejnosti, separace, až po nedostatky v přístupu k jejich osobní identitě rodiči a podporu rodičů osobní identity dětí z dvojčat. Byly tedy vytvořeny tyto kategorie:

- být dvojče
- vztah dětí z dvojčat
- přes kopírák
- vlastní cestou
- error
- jedinečnost

5.1.1 Být dvojče

Být dvojče neznamena mít vše stejné, být stejný a vypadat stejně. Jak vyplývá z výzkumu, jsou stejné, ale i odlišné, což je důležité si uvědomit kvůli individuálnímu přístupu ke každému z nich. Tato kategorie vystihuje klady, ale také zápory být dvojčetem. Mezi kladné stránky patří jejich blízký vztah, který často popisují jako výjimečný, popisují druhé dvojče jako svého nejlepšího přítele, sdílejí radosti a starosti, díky nemalému množství společně tráveného času od narození, mají spoustu společných zážitků, jsou si vzájemnou oporou, ochraňují se, přimlouvají se za druhé dítě z dvojčete u rodičů, mají potřebu být spolu v častém kontaktu a jejich vztah jim dodává určité sebevědomí plynoucí ze síly dvou. Výhody být dvojčetem a mít dvojče ve stejné třídě základní školy viděly ve vzájemné pomoci a pocitu, že tam nejsou nikdy samy. V neposlední řadě popisovaly zkušenosti s telepatí. Svého stejného vzhledu využily také k záměně a prožily, díky „dvojčectví“, humorné zážitky.

Mezi negativní patří stereotypy v přístupech rodičů a okolí k dětem z dvojčat, přístup rodičů, aby byly ve všem stejně dobré, srovnávání, rozdíly v rodičovské lásce, díky kterým pociťovaly žárlivost, závist, rivalitu a pocity méněcennosti. Srovnávání dětí z dvojčat se vyskytovalo také z jejich strany, kdy si přály, v určitých oblastech, vynikat stejně jako druhé dvojče. V období dětství byly často popisovány hádky, rvačky, rivalita z důvodu, že chtěly mít vše stejné. Rodiče se často, v případě hněvu na jedno dítě z dvojčat, hněvali i na druhé, aniž by něco provedlo, byly často trestány obě děti, i když jedno neprávem, což zase to poškozené bralo jako křivdu. Silné pouto napomáhalo ke spoluprožívání viny, když něco provedlo jen jedno z nich. Jak samy popsaly, mezi negativní patří, že jedna hned o druhé vše ví a nemají dostatek soukromí. Obzvláště v období, kdy spolu trávily nejvíce času, tedy od dětství po poslední třídu základní školy. Z důvodů ulehčení a nerozeznání byly oslovovány příjmením nebo oslovením jako celku - holky, kluci, jménem druhého dvojčete nebo příjemním.

Ve školním prostředí se musely děti z dvojčat vypořádávat se zapsáním známky opačnému dítěti z dvojčat, nebyly rozlišeny rozdílné výkony nebo naopak byly srovnávány. Nebyl brán ohled, že každé z nich je individuální. U některých nemohla být projevena a pocítěna opravdová radost ze svých hezkých známek, když druhé dítě z dvojčat dostalo známku špatnou. Na základní škole někdy čelily posměchu. Jak vyplynulo z rozhovorů, díky své

výjimečnosti jsou vystaveny většímu zájmu a pozornosti ze stran veřejnosti, ať už negativního nebo pozitivního.

U některých vztahů vyšla najevo silná závislost, která může osobní identitu spíše potlačit a narušovat vztahy k sobě samému, k druhému dítěti z dvojčat a k okolí. V nejednom případě se ukázalo, že nalezení odlišných kamarádů, partnera a nástup na jinou školu tuto silnou závislost zmírnily a v jejich vzájemném vztahu se projevila větší volnost, větší svoboda. I přes jejich velice blízké vztahy, svou roli zde sehrála míra potřeby se odlišovat a potřeba separace, které se projevily nejvíce v období adolescence. Některé z nich se, v rámci tohoto přirozeného vývoje a změn v životě, které vedly k odpoutání, cítilo najednou odstavené na druhou kolej, opuštěné a druhým dvojčetem odmítané a necelistvé. Ale i přes všechna negativa uvedly, že jsou rády, že jsou dvojčata.

.

Kódy ke kategorii „Být dvojče“ z rozhovorů vedených s rodiči dětí z dvojčat:

stejně vlastnosti, stejný vzhled, středem pozornosti, individuální rozdíly, víc než sourozenci, telepatie, potřeba být v kontaktu, sdílení, podpora, potřeba se odlišovat, adolescence, záměny druhými, posměch, k oběma stejně, stereotypy v přístupech, jako celek, stejné dárky, dětství, blízkost, legrace, uzavřený svět, ochrana, hádky, potřeba mít stejné, vzájemná pomoc, nerozlišování „to je tvé“, míra závislosti, potřeba být spolu, trest dvě mouchy jednou ranou, společné vzpomínky, síla dvou, využívání stejného vzhledu, úmyslné záměny, výjimeční vztah, spolu i bez sebe, rivalita, úmysl rodiče mít vše stejné, společní přátelé, odlišní přátelé, nebýt sám, stejné dárky, užívání si stejnosti pevný vztah, intenzita vztahu, pořád spolu, zlom nástup na střední školu, potřeba být rozeznatelný, srovnávání, řešení stejných věcí, být příkladem druhé, nedostatek soukromí, individuální přístupy, podpora osobní identity, rozdílné výkony, touha být stejně dobrá, pocity méněcennosti, křivdy, přirozený vývoj

RR1: „... rysy jsou stejné ... vlastnosti stejné ... jedna měla určitou předtuchu nebo sen o té druhé, že se jí něco přihodí a ono se to v podstatě stalo ... v podstatě by se jim bez sebe žilo těžce ... mají potřebu se spolu scházet a sdělovat si svoje trápení i svoje příjemné věci ... navzájem dost podporují ... Potřeba odlišnosti se začala projevovat asi v deseti letech ... Učitelky si je občas i pletly ... Hlavně si stěžovaly právě na to posmívání a to, jak je oslo-

vovali ... požádala jsem učitele, aby ke každé z nich přistupovali jinak, protože neměly stejné pracovní výsledky ... Když byly malé, byly dárky většinou stejné. “

RR2: „... jejich vztah mi přijde hodně blízký ... Holky si s tím zažily spoustu legrace ... stát sám pro sebe ... Začala se i jinak oblíkat, nesměla mít nic stejného ... jsou přece dvojčata, tak se snad tak nějak předpokládá, bere jako samozřejmou věc, že velké rozdíly mezi nimi nebudou ... ochranný vztah ... Spíš se hašteřily, když měla jedna jednu věc a ta druhá ne ... Spíš si vždycky pomáhaly ... doma, to patří všem, že tam neexistuje žádné já, ale my ... kdyby byly holky zvlášť, že by děsně vyváděly ... že si je učitelka ustavičně pletla ... schytaly obě dvě ... každá chtěla mít přesně to samé, co druhá ... automaticky si každý myslí, aji já, že budou stejné ve všem ... všechno společné vzpomínky. “

RR3: „... jsou taková silná dvojka, když jsou spolu ... na konečný test, přišla místo ní ta druhá ... že to nemají s nikým jiným, že si jsou tím asi ještě víc blízké ... jsou rády spolu, ale klidně si jde i každá sama se svými kamarádkami ... bylo soupeření ... drží tak nějak pohromadě ... uzavřely se obě dvě ... Jak byly malé, měly vše stejné ... mají společné, ale i nespolečné ... že si z nich dělali kluci srandu ... byly rády, že tam mají jedna druhou ... dříve to byly stejné dárky. “

RR4: „... oni sami se začali projevovat, že chtějí jít v něčem jiném ... protože si je každý ustavičně pletl, i učitelé ve škole ... mám ale pocit, že si tu stejnost užívají ... byl a je stále jejich vztah hodně intenzivní a potřebují dělat spoustu věcí spolu, trávit hodně času spolu ... takhle mají sebe, ten svůj výjimečný vztah ... Vystačili si prostě sami ... jdou spolu, ale dovedou být i odděleně ... chtějí dělat jen jeden, ale společně ... protože mu zapsal kouli, která patřila druhému ... tady jsem věděla, že v tomto rozhodnutí, na kterou střední, už musí jí každý za sebe ... Každého zvlášť, ale někdy jsem se přistihla, že v záchvatu zuřivosti nebo podrážděnosti jsem vystartovala i proti vlastně tomu nevinnému. “

RR5: „... oba jsou radši, když druzí ví, s kým a na koho mluví ... vždycky stáli při sobě a byli si, a jsou, opravdu oporou ... jeden na druhém rychleji poznají, když se u druhého něco děje ... vztah dost soupeřivý ... Oni si prostě hodně dlouho mysleli, že jako dvojčata musí vynikat oba ve všem stejně ... Zlobilo je, když se učitelé spletli a zapsali známku druhému ... řekl učitel XY, že jsi v tom horší než já. “

RR6: „... hodně závislé ... jedna něco řekne a za hodinu přijde ta druhá s tím úplně samým ... Velmi blízký, více než sourozenecký, jsou na sobě psychicky závislé ... Nejsou soupeřivé,

jsou si navzájem hnacím motorem, podporují se ... Spíše si hrály spolu ... že si je učitelky občas pletly a třeba pochválily, pokáraly tu nesprávnou ... Braly každou zvlášť ... nevýhoda, že jedna ví okamžitě, co provedla ta druhá ... učitelé se k nim chovali jako k ostatním dětem ... ve školním prospěchu byla ta mladší pozadu za starší, pak ji to mrzelo. “

Kódy ke kategorii „Být dvojče“ z rozhovorů vedených s dětmi z dvojčat:

potřeba se odlišovat, stejné i jiné, odlišná image, telepatie, pořád spolu, potřeba separace, posměch, středem pozornosti, záměna známek, nebýt sám, ochrana, potřeba osobní identity, trest dvě mouchy jednou ranou, potřeba mít vše stejné, srovnávání ve škole, dětství, adolescence, dospělost, podpora osobní identity rodiči, srovnávání rodiči, dvojče? sestra, spolu i bez sebe, vlastní názory, odlišnost, rivalita, stejný přístup, pocit křivdy, neohroženost, pocit odmítání dvojčetem, suverenita, opuštěnost, blízkost, výjimečnosti, spoluprožívání viny, srovnávání rodiči, mylná oslovování, spolupráce ve škole, nebuď jako já, vzájemná pomoc, poloviční radost, stereotypy v přístupech, střední škola, nedostatek soukromí, na druhé koleji, nejlepší kamarádka, individuální přístup rodičů, rozdíly v rodičovské lásce, stereo vyprávění, partner versus dvojče, opora, stejné zájmy, spravedlnost, stejným dílem, snaha se vyrovnat, neuvědomování si vlastních možností, stejní přátelé, sama nejsem úplná, odlišní přátelé, neustálý kontakt, utěšování, rozdílný vzhled, nedostatek svobody, stejná třída, stejná základní škola, být dvojče rád, mít se, síla dvou, rvačky, závist, na stejné vlně, důvěra, přirozený vývoj

RD1: *„... člověk nechtěl být stejný ... ségra vůbec nevěděla, že ji mám a koupila si ji taky ... já, ségra a někdo ... už jsme každá chtěly sedět s nějakou tou kámoškou ... jak má člověk dvojče, tak na té škole ho každý zná ... posměváčci ... jsem dostala trojku já sestřinu na vysvědčení a ona moji dvojku ... je vždycky dobré někoho mít, jakože blízkého u sebe a kór, když je člověk malý ... na školu, kde je ségra nejdu ... já jsem chtěla být individualista, že chtěla jsem být sama sebou ... podporovala naši individualitu ... stejné, abychom si asi nezáviděly ... mamka byla naštvaná, že třeba na tu sestru, ale schytala jsem to já ... ve škole, že třeba řekli: „No, dívej sestra blablaba“ ... nesrovnávala nás ... být spolu bylo normální, stejně jako spolu nebýt ... já si to zas až tak právě neuvědomuji, že mám dvojče ... pro mě je to ségra. A to dvojče to už je nějak navíc. “*

RD2: „*Vlastní hlava, odlišné názory na oblékání ... být lepší než ten druhý ... Když byl chválen bratr, tak jsem trochu žárlil ... někdy nás trestali jako celek, i když něco provedl jen jeden z nás ... taky se mi nelíbil jejich stejný přístup.*“

RD3: „*... dávali stejné oblečení ... sestra se začala oblékáním vybočovat ... Mě to raniło, měla jsem pocit, že se mnou nechce mít nic společného, že jsem jí jako dvojče na obtíž ... neohrožená, že na mě nikdo nesmí, a když to někdo zkusí, budeme na něho dvě. Je v tom určitá suverenita ... na střední jsme šly každá na jinou, ale sestra mi hodně chyběla ... jak jsem si první rok na střední zvykala na to, že vedle mě nesedí ... Má jinak na vše i hodně stejný pohled ... blízký vztah, že bude prostě těžké podobný s někým navázat ... Když trestala ségru, tak jsem to brala na sebe, že jsem i já něco provedla, i když jsem věděla, že ne ... chtěli, abychom byly ve všem stejně dobré.*“

RD4: „*... řekla první jméno, které jí napadlo a přitom to bylo třeba blbě ... zas nám nemohla koupit stejný, protože to jsme taky nechtěly ... možná konec devítky, co jsme si vybíraly každá podle sebe ... Chtěla se ostříhat, ale to jsem řekla, že by vypadala jako já ... jsme si pomáhaly ... samozřejmě jsme dávaly jedna druhé opisovat ... já jsem se prostě nedokázala radovat z té jedničky ... na střední každá jinam ... ani jedna nebyla nikdy sama ... jedna ví všechno o té druhé ... zvyklá, že ona je se mnou ... najednou jsem tam byla prostě vyhozená úplně sama ... že ta druhá ji odkopla ... Nejlepší kamarádka ... vždycky ta, která si to zasloužila ... že měl rád jenom mě ... potom jsem měla přítele ... já jsem nevěděla, jak se mám prostě rozpůlit ... že už se na to ptala před hodinou ségra, že to má jak stereo.*“

RD5: „*... oblékali nás stejně a vadilo mi to ... hned to věděla ta druhá ... půjčovat školní věci, napovídaly jsme si ... nikdy nenechala jedna druhou v problému ... má stejné zájmy jako já ... mamka rozdily mezi námi nikdy nedělala ... snažila jsem se to napravit, případně se jí vyrovnat ... snažila jsem se ji utěšit, případně zlepšit to u našťvaných rodičů přímluvami ... Někdy nás srovnávali ... sestru měl vždycky radši ... Podpora ze strany mamky, pro ni jsme každá povahově úplně jiná, respektovala, když jedna měla jiný názor než ta druhá ... Měly jsme a máme stejný okruh přátel ... když šla sestra studovat do jiného města ... bylo to jako když mě kus chybí ... jsme spolu v kontaktu stále ... Mít na světě svoji polovinu ... mám někoho, kdo mě stoprocentně zná a komu můžu na sto procent věřit.*“

RD6: „*... jedna má krátké vlasy, druhá má dlouhé ... my jsme se v tomto rozhodly samy, ono to mělo úplně volný průběh ... být spolu ve stejné třídě bylo plus ... z vedlejších tříd*

tam to bylo spíš o posměchu ... přirozeně šly nějakým tím směrem každá zvlášť ... my jsme vlastně ten kontakt spolu měly víceméně pořád akorát na té škole, teď mě tak napadá, že jsem se cítila i svobodněji ... člověk poznal, tak nějak, nové lidi ... to gró bylo stejné ... tým ... jsme tady prostě pro sebe ... střed byl společný a přitom každá zvlášť ... kdyby jsme každá měla něco jinak, tak jsme se porvaly ... Nerozlišovala v tomto směru, neměla ani čas, aby řešila kdo, co udělal. Takže jsme dostaly sprda obě dvě ... na stejné vlně ... když jedna něco provedla, tak mamka se, samozřejmě, naštvála, ale už nedokázala se s tou druhou jakoby bavit ... brala jako dvě osobnosti ... já jsem jí ho záviděla ... z toho našeho společného světa ... jsme se dala každá jinou přirozenou cestou ... osobně se potřebujeme mít ... je to lepší, než být starší nebo mladší ... nejsou zas až tak sama v novém ... jsme na to dvě.“

5.1.2 Vztah dětí z dvojčat

Jak už vyplývalo z předešlé kategorie, vztah dětí z dvojčat ukazuje, že se vztah může vyznačovat jak vřelými city, tak větší či menší mírou neshášenlivosti v určitých životních obdobích a při určitých situacích. Příznávají, že v dětství se často hádaly a praly. Jejich vzájemný vztah ovlivňuje srovnávání dětí z dvojčat, jejich potřeba se odlišit, potřeba separace, rivalita, závist a potřeba mít vše stejné, obzvláště v době dětství.

Respondentky uváděly, že jejich vztah je v dospělosti velice hezký, že si jsou vzájemnou oporou, nejlepší přítelkyní, spřízněnou duší, že jsou rády, že jsou dvojčata, mají potřebu být spolu v pravidelném kontaktu. Tato jejich blízkost byla určitě podmíněna společně stráveným časem, společnými činnostmi, společnými zážitky a společnou návštěvou školských institucí, zejména od narození do konce základní školy, kdy byly vesměs pořád spolu. Zřejmě z těchto důvodů měly některé touhu jít společně pokračovat na stejnou střední školu. Jako negativní stránka ve vztahu dvojčat se ukazovala absence soukromí a omezenou svobodu.

Pro názorný příklad, jak odlišné mohou být vztahy dětí z dvojčat, uvádím dva rozdílné příklady, které se v rozhovorech ukázaly. Jeden vztah dvojčat je optimální pro jejich osobní identitu, jejich vzájemný vztah, ale i vztah s druhými. I přes vzájemnou blízkost se snaží o odlišný vzhled, stejné, ale i odlišné přátele, je pro ně přirozené trávit čas společně i odděleně, aniž by jedna z nich strádala a v případě nalezení partnera se projevila nanejvýš závist. V případě trestů a školních neúspěchů jedné z nich neprožívaly silně tyto pády za druhou. Byly si oporou, držely při sobě, pomáhaly si, ale neměly tendence, za neúspěchy nebo

tresty, za tu druhou trpět. Jak řekla jedna z nich, ani si neuvědomuje, že má dvojče, dokud jí to někdo nepřipomene.

Další vztah se vyznačuje podstatně větší závislostí, kdy v případě odloučení vzniká pocit, že nejsou celistvé, pocit samoty, ztráty, opuštěnosti a pocitu odstavení na druhou kolej. Jak respondentka uvedla, nastal problém, když si našla partnera a její sestra dvojče těžce nesla, že se o ni musí dělit a respondentka sama měla vůči ní pocity viny. Často byl tento problém řešen upnutím se na nějakou kamarádku. Nejlepší řešení pro obě bylo, když měly partnera obě dvě. Mají jen společné kamarády a odlišné jen známé. V případě trestů nesla těžce tento trest ta „hodná“ i za svou sestru, v případě školních neúspěchů svého dvojčete se nemohla radovat ze svých vlastních školních úspěchů.

V rozhovorech se tedy ukázaly pozitivní a negativní stránky vztahu dětí z dvojčat, ale také toho, co tyto vztahy může ovlivňovat.

Kódy ke kategorii „Vztah dětí z dvojčat“ z rozhovorů vedených s rodiči dětí z dvojčat:

pouto, telepatie, láska, nesnášet se, sdílení, neustálý kontakt, podpora, potřeba se odlišovat, potřeba jedna druhé, společný okruh přátel, vlastní přátelé, ochrana, blízkost, uzavřený svět, pomoc, hádky, pocit méněcennosti, potřeba mít stejné, rivalita, síla dvou, spolu i bez sebe, nedostatek soukromí, chci být to, co ty, intenzita vztahu, společně, víc než sourozenci, potřeba být spolu, spřízněná duše, nezdravá závislost

RR1: „... pouto mezi nimi určitě je ... stalo se, že jedna měla určitou předtuchu nebo sen o té druhé, že se jí něco přihodí a ono se to v podstatě stalo ... Někdy se nesnáší, ale v podstatě by se jim bez sebe žilo těžce ... potřebu se spolu scházet a sdělovat si svoje trápení i svoje příjemné věci ... Myslím, že se navzájem dost podporují ... Potřeba odlišnosti ... Mají každá své kamarády a mají také několik společných ... Ač si to možná moc neuvědomují, tak čím budou starší, tím víc se budou potřebovat.“

RR2: „... má nad ní takovou ochrannou ruku ... Ten jejich vztah mi přijde hodně blízký ... přijde mi, že tak blízko k sobě má málokdo ... spřízněnou duši jedna v druhé ... stát sám pro sebe ... Spíš se hašteřily, když měla jedna jednu věc a ta druhá ne ... Spíš si vždycky pomáhaly ... kdyby byly holky zvlášť, že by děsně vyváděly, že jsou jedna bez druhé ... každá

chtěla mít přesně to samé, co druhá ... druhá byla smutná, že není s ní ... snažím se poukázat, když je ty splíny chytanou, že je zas dobrá v něčem jiném.“

RR3: *„... silná dvojka ... Nemůžu říct, že nikdy neměly rozpory ... jsou rády spolu, ale klidně si jde i každá sama se svými kamarádkami ... tam to bylo soupeření ... to se trumfovaly, kdy kterou, jak a proč pochválil nebo dal jedničku ... oni v tomto drží tak nějak pohromadě ... myslím, že by se jedna bez druhé zbláznila ... byly rády, že tam mají jedna druhou.“*

RR4: *„...je mu i líto, když A. někde je bez něho ... byli až vzteklí, když si museli vzít něco stejného ... je stále jejich vztah hodně intenzivní a potřebují dělat spoustu věcí spolu ... závislost na sobě ... chtějí dělat jen jeden, ale společně.“*

RR5: *„... jeden na druhém rychleji poznají, když se u druhého něco děje ... dovedou stát při sobě ... protože se pořád předháněly ... mysleli, že jako dvojčata musí vynikat oba ve všem stejně ... „A o tobě řekl učitel XY, že jsi v tom horší než já.“ ... kdo rychleji utikal, kdo dal kolik gólů a zároveň se oba snažili toho druhého shodit, zesměšnit.“*

RR6: *„Jsou na sobě hodně závislé, když se nevidí, volají si, píší si ... Velmi blízký, více než sourozenecký, jsou na sobě psychicky závislé ... Nejsou soupeřivé, jsou si navzájem hnacím motorem, podporují se ... Spíše si hrály spolu ... Jako nevhoda, že jedna ví okamžitě, co provedla ta druhá ... obě chtěly být učitelkami v mateřské školce.“*

Kódy ke kategorii „Vztah dětí z dvojčat“ z rozhovorů vedených s dětmi z dvojčat:

stejně názory, telepatie, potřeba separace, potřeba se odlišovat, neshody, spolu i bez sebe, žárlivost, zdravá míra závislosti, nezdravá závislost, rivalita, skvělý vztah, dvojče? sestra, soucítění, hádky, rvačky, na obtíž, síla dvou, neohroženost, suverenita, opuštěnost, pomoc ve škole, výjimečný vztah, pomoc, opora, žádná tajemství, touha jít stejnou cestou, přímluvy za druhou, podělit se, náhrada za dvojče, poloviční radost, utěšování, partner versus dvojče, na druhé koleji, půjčování věcí, stejní a odlišní přátelé, závist, nedostatek svobody, pro sebe, neustálý kontakt, sama nejsem úplná, vlastní cestou, na stejné vlně, intenzita, stesk, důvěra

RD1: *„... určitě se shodneme v hodně věcech ... že jsme myslely v jednu chvíli na stejné věci ... už jsme každá chtěly sedět s nějakou tou kámoškou ... já jsem řekla, že na školu, kde je ségra nejdu ... já jsem chtěla být individualista, že chtěla jsem být sama sebou ... pomá-*

háme si ... Že jsme se třeba neshodly ... Jako prostě být spolu bylo normální, stejně jako spolu nebýt ... to dvojče to už je nějak navíc, já si to neuvědomuji. Takže pro mě je to ségra.“

RD2: *„Vztah máme skvělý ... Každý chtěl být lepší než ten druhý ... Když byl chválen bratr, tak jsem trošku žárlil ... Když byl brácha trestaný, tak to mi někdy vadilo ... V období puberty, to už jsme se moc neviděli, ale nevadilo mi to odloučení.“*

RD3: *„... když jsme se párkrát poštekaly ... měla jsem pocit, že se mnou nechce mít nic společného, že jsem jí jako dvojče na obtíž ... neohrožená, že na mě nikdo nesmí, a když to někdo zkusí, budeme na něho dvě. Je v tom určitá suverenita ... na střední jsme šly každá na jinou, ale sestra mi hodně chyběla ... Myslím, že tak blízký vztah, že bude prostě těžké podobný s někým navázat ... Bylo mi ji na hodinách děsně líto ... od sebe opisovaly.“*

RD4: *„... jsme si pomáhaly vždycky jen se ségrou ... jsme se prostě škubaly ... ta jedna ví všechno o té druhé ... My jsme chtěly stejnou, ale ségra se nedostala ... Vždycky jsem byla zvyklá, že ona je se mnou ... a najednou jsem tam byla prostě vyhozená úplně sama ... že ta druhá ji odkopla ... Nejlepší kamarádka ... nedokázala jsem se s té jedničky radovat ... ta druhá za ňu chodila orodovat ... dala jsem jí půlku, jo, nebo jsem prostě něco koupila pro obě ... ségra mě chtěla mít doma, ale on chtěl být taky se mnou ... mrzí mě, když přijdu domů a ona není doma ... upla na nějakou kámošku.“*

RD5: *„...tak to hned věděla ta druhá ... nikdy nenechala jedna druhou v problému ... nejbližší přítel ... Nikdy mezi námi nebyla rivalita ... snažila jsem se ji utěšit ... zlepšit to u našťvaných rodičů přímluvami ... stejný okruh přátel, takže jsme byly stále spolu ... já byla nejednou sama, bylo to jako když mě kus chybí ... pokaždé si najdeme čas být spolu ... jsme spolu v kontaktu stále ... kdo mě stoprocentně zná a komu můžu na sto procent věřit.“*

RD6: *„... půjčovaly věci ... cíleně od sebe na střední škole, tak jsme si zvolily každá jinou ... Já jsem tam vlastně nastoupila se spolužačkou ze základky, takže já jsem vlastně měla hned toho spojence ... že jsem se cítila i svobodnějc ... už jsme se trošku odlišovaly, ale pořád jaksi to gró bylo stejné ... tým ... pro sebe ... praly jak koně ... asi jsme si braly věci navzájem, chtěla jsme to mít každá pro sebe ... klidně šly svou cestou ... střed byl společný ... na stejné vlně ... já jsem jí ho záviděla ... každá jinou přirozenou cestou ... tak jsem se cítila, že tam nejsou zas až tak sama v novém.“*

5.1.3 Přes kopírák

Tato kategorie zachycuje, ve kterých oblastech a proč jsou děti z dvojčat stejné, ať už je to vzhled, oblečení, chování a další oblasti. V této stejnosti nelze opominout vliv genů. Díky stejnému věku dětí z dvojčat mají stejné datum narození, nastupovaly stejně do mateřské školy, základní školy a střední školy.

Vzhledovou stránku do určitého věku, zejména oblečení, ovlivňují maminky dětí z dvojčat. Jak uváděly, bylo daleko jednodušší, z důvodu náročnosti péče o dvojčata, oblékat je do stejného oblečení a jako další důvod uváděly, že stejně oblečené jsou prostě roztomilé. Jednoduchost, nedostatek času, nedostatek informací o individuálních přístupech, byly příčinou, nebo se podílely, na chybných osloveních, trestání obou, i když něco provedlo jen jedno, stejných dárků, výběru stejné mateřské a základní školy.

Stereotypy byly důvodem, proč rodiče přistupovali k dětem z dvojčat jako k celku, srovnávali je, měli tendenci k nim přistupovat, že vše musí mít stejné, ať už jsou to vlastnosti nebo výkony ve škole. Většina maminek, ale uváděla, že v případě potřeby se odlišovat, v pozdějším věku, respektovaly vůli dítěte z dvojčat.

Svou roli mít vše stejné měla samotná potřeba být většinu času spolu a rivalita mezi dětmi z dvojčat. Stejnost vyžadovaly v období dětství, aby jeden neměl víc nebo míň. Maminky si také myslely, že v rámci spravedlnosti musí k oběma přistupovat stejně, ne individuálně, ale stejně. Nelehká situace rodiny v podobě omezených finančních možností, maminka samoživitelka, přispěly ke stejnosti z důvodu, že děti z dvojčaty byly odkázány většinou samy na sebe, musely si vystačit spolu a trávily hodně času jen spolu.

Co se týče velkého počtu stejných kamarádů, shodovaly se, že společné kamarády nacházely díky návštěvy stejné základní školy, stejné třídy a v blízkosti svého společného domova. Zlom většinou nastal v období nástupu na střední školu, a když si našly partnera.

Kódy ke kategorii „Přes kopírák“ z rozhovorů vedených s rodiči dětí z dvojčat:

vizuální vjem, geny, stejný věk, zabránit hádkám, zabránit pocitu méněcennosti, jednoduchost, nedostatek informací, praktičnost, jednoduchost, v zájmu spravedlnosti, společné činnosti, pořád spolu, nemoc, volba dvojčat, nedostatek času, přání dvojčat, přání rodičů, strach, stereotypy v přístupech, společné vzpomínky, společné zážitky

RR1: „... vlastnosti stejné ... spolu si dost hrály ... Musely si vystačit opravdu samy, protože já jsem byla samoživitelka a neměla jsem na ně tolik času ... oblékaly stejně, bylo to i jednodušší ... aby si to ulehčili, tak jim říkali příjmením ... protože jsme byly spolu vlastně pořád, tak vzpomínky jsou společné ... jsem se pídila po informacích, ale mnoho toho nebylo, takže jsem přistupovala k výchově jaksi přirozeně instinktem.“

RR2: „... vzhledově, jo, to jsou opravdu stejné ... Každé z nich říkám, ať si aspoň v něčem vezmou z té druhé příklad ... Spíš se hašteřily, když měla jedna jednu věc a ta druhá ne ... jako celek, to snad ani jinak nejde, když jsou často spolu a stejně staré ... obě najednou, aby to té druhé nebylo líto, aby si nemyslela, že jí mám míň ráda ... Podle toho, která z nich zrovna něco vyvedla ... co je doma, to patří všem, že tam neexistuje žádné já, ale my ... během jednoho, dvou dnů to chytla i druhá. Takže byly vždycky doma obě dvě ... každá chtěla mít přesně to samé, co druhá ... než ten řev a hádání, ať jdou radši ve stejném ... brzy tam chodit přestala, protože druhá byla smutná, že není s ní ... když jsem byla jen s jednou, měla jsem iracionální strach, že s druhou něco je ... dostávaly stejné, aby se nehádaly.“

RR3: „... podobný vzhled ... na konečný test, přišla místo ní ta druhá ... volají obě v přibližně stejnou dobu ... já jednu potrestala nebo jí prostě vynadala, a uzavřely se obě dvě ... vlastně se mnou přestaly komunikovat obě.“

RR4: „Jako miminka jsem je oblíkala úplně stejně. Vyžívala jsem se v tom ... dávalo mi to ještě větší pocit, že jsou něčím výjimeční pro mě, moji rodinu a taky pro všechny v okolí ... člověk šáhl v obchodě na jednu věc a hned ji vzal dvakrát, nemusel se zdržovat přemýšlením co jiného pro druhého. Toho času u dvojčat opravdu není moc ... výjimečně se stane, že by jeden nebo druhý šel s partou bez bratra ... Dát je do jiné třídy jsem nikdy neuvažovala.“

RR5: „... malí byli k nerozeznání ... stejný smysl pro humor ... Když jsem kupovala oblečení, tak hned dvakrát to samé. Při tom záprahu u dvojčat to ani jinak nejde ... výjimečně jeden řekl, že si chce obléct něco jiného, ale jinak to neřešili. Zřejmě tím, že jsem to neřešila ani já ... Snažím se, abych, když chválím jednoho, abych za něco jiného pochválila druhého ... vychovatelka řekla, že je riziko, že by stejný bacil měl v sobě už druhý, že bude nejlepší, když zůstanou doma oba dva ... učitel řekl, že jim oběma něco nejde, přitom to každý uměl jinak ... bylo pro mě hodně důležité, abychom co nejvíce času trávili spolu, takže ve větší míře mluvím o společné minulosti a vzpomínkách.“

RR6: „*Jsou na sobě hodně závislé ... Spíše si hrály spolu ... když jsem šla na paragraf, měla jsem doma obě, stejně to jedna chytla od druhé dříve nebo později ... když mi vykládaly co zažily ve škole, tak jsem to slyšela dvakrát, nejdřív od jedné a pak od druhé.*“

Kódy ke kategorii „Přes kopírák“ z rozhovorů vedených s dětmi z dvojčat:

vizuální vjem, rivalita, praktičnost, nedostatek času, výjimečnost, vztah dvojčat, závislost, rovnost, stejný styl, stejné dary, geny, společné činnosti, společný čas, pořad spolu, jednoduchost, ulehčení, stereotypy, srovnávání, nemoc, zabránit hádkám, strach, výhody záměny, spojenectví, volba dvojčat, vzor ve druhém, stejné názory, rvačky, nevole rodičů, komunikace, žárlivost, závist, nutnost, stejný okruh přátel, omezené možnosti, nepřechývat, trest pro obě za jednu, přání rodičů, společné začátky, společné zkušenosti, stejný základ, přání dvojčat, nedostatek času, v zájmu spravedlnosti, pocity křivdy, touha vypadat stejně

RD1: „*... kvůli tomu, aby to bylo rychlejší, tak někdy holky ... určitě se shodneme v hodně věcech ... nikdy to nebylo tak, že já bych se kamarádila třeba u baráku, u sousedů, bych se bavila já s někým a sestra s někým ... stejné názory ... vždycky to bylo o tom, aby nás mamka podělila spravedlivě ... já hledám období, kdy jsme nebyly spolu.*“

RD2: „*... taky se mi nelíbil jejich stejný přístup ... někdy nás brali jako jednoho.*“

RD3: „*Máma nadávala, že jí jen přidělává práci, že nemá čas se zdržovat vybíráním hadříků pro každou zvlášť ... Jinak vlasy máme pořád stejné. Nechci to měnit ... Rodiče nikdy nechápali, jak může mít z tělocviku horší známku než jedničku.*“

RD4: „*Řev byl, když jsme si chtěly obléct obě dvě to samé, že jsme třeba měly stejné tričko, ale třeba v jiné barvě ... vždycky spolu, všude spolu ... mamka nedělala mezi náma rozdíly, a když koupila jedné, koupila i druhé.*“

RD5: „*oblékali nás stejně ... jsem ráda, že jsme na základní škole byly spolu ... jsem spokojená, že jsme chodily spolu do třídy ... sestra má stejné zájmy jako já ... snažila jsem se to napravit, případně se jí vyrovnat ... Někdy nás srovnávali ... brali nás jako jednoho člověka ... jako jedno stejné dítě ... máme stejný okruh přátel ... do té doby jsme byly stále spolu.*“

RD6: „*... spolu ve stejné třídě bylo plus ... asi jsme si braly věci navzájem, chtěla jsme to mít každá pro sebe ... tak jsme ho chtěly mít každá pro sebe, tak jsme se ani nedomluvily,*

prostě radši jsme se pobily ... My jsme to tak chtěly ... mamka ona asi vycházela z toho, jak my to chcem ... Nesměla mít jedna míň než ta druhá ... Nechtěla jsem se třeba já cítit ukřivdění nebo sestra ... neměla ani čas, aby řešila kdo, co udělal. Takže jsme dostaly sprda obě dvě ... muselo to být stejné ... stejné kamarády, naprosto, ať už teda ze sousedství nebo ze školy ... ani nebylo kde ty kamarády najít, protože my jsme nechodily do těch kroužků zvlášť' ... já jsem chtěla jít na tu stejnou školu jak sestra a to proto, že mě to zajímalo ... pořád jaksi to gró bylo stejné ... muselo být všechno stejné, ve stejné velikosti ... jedna nesměla přečnívat ... odnesly to obě dvě ... věděla jsem, že na tom startu nejsou sama.“

5.1.4 Vlastní cestou

Rozhovory potvrzují tvrzení odborníků, že nejsilněji se projevuje potřeba osobní identity v období adolescence. Příčinou byla potřeba se odlišit, potřeba separace, uvědomování si sebe sama, rozdílné vlastnosti, rozdílné zájmy, rozdílné názory, posměch, to, že si je druzí pletou a dochází tak ke křivdám, rivalita, odlišní kamarádi, partner, srovnávání, výběr jiné střední školy, profesní dráha a podpora osobní identity dětí dvojčat jejich rodiči.

Z rozhovorů bylo zjištěno, že po vzhledové stránce se nejčastěji snažily odlišit účesem a oblečením. Když byly na základní škole, ve stejné třídě, se svým dvojčetem, docházelo k jejich rozesazení, protože si to přály, měly vlastní potřebu sedět už s někým jiným, anebo byly rozesazení nedobrovolně, například ze zdravotních důvodů nebo častých hádek.

Jak již bylo dříve uvedeno, střední škola k této vlastní cestě velice napomohla. K nástupu na jinou střední školu vedla touha být už sám za sebe, bez dvojčete, nepřijetí na stejnou školu a rozdílný prospěch. Děti z dvojčat už netrávily tolik času spolu a jak většinou popisovaly, nevadilo jim to, protože věděly, že se pak uvidí doma. Díky rozdílné střední škole se ocitly každé v jiném prostředí, poznaly jiné lidi, odlišné kamarády, začaly mít odlišné zážitky a zkušenosti. Výběr střední školy také určoval odlišnou profesní dráhu.

Ze strany rodičů vyplynulo, že podpora vlastní cesty dětí z dvojčat a tím podpory jejich osobní identity vycházela z uvědomění si rodiči jejich odlišností, akceptování potřeby se odlišovat, potřeby separace, umožnění dítěti právo svobodné volby a výchovného stylu v rodině.

Vlastní cesta dětí z dvojčat byla ovlivněna mírou závislosti v každém vztahu. Podle dané míry závislosti samotní rodiče přistupovali v úmyslu podpořit jejich vlastní cestu a osobní identitu nebo naopak, z důvodu neublížit ani jednomu z nich a dětem z dvojčat se podle této míry závislosti dařilo více či méně jít svou vlastní cestou.

Kódy ke kategorii „Vlastní cestou“ z rozhovorů vedených s rodiči dětí z dvojčat:

věk, adolescence, přirozený vývoj, spolu i bez sebe, potřeba se odlišovat, způsob odlišení, účes, oblečení, vzhled, barva vlasů, brýle, vlastní vkus, podle sebe, odlišné názory, rozdílnost povah, posměch druhých, svobodná volba, nesnášenlivost, nástup na střední školu, odpor ke stejnosti, odlišný prospěch, podpora rodičů, rivalita, touha se líbit, zájem o opačné pohlaví, zásah rodiče, odlišné zájmy, záměny učitelů, vnímání okolí, kamarádi, akceptování odlišnosti rodiči

RR1: *„Odlišují se částečně vzhledem ... Někdy se nesnáší ... Potřeba odlišnosti se začala projevovat asi v deseti letech ... jiné oblečení, jiný účes ... Každou zajímalo něco jiného a taky záleželo na prospěchu.“*

RR2: *„... holky, ale všimla jsem si, že ve škole bylo, že je mrzelo, že je tak oslovují i spolužáci ... jim asi třináct, čtrnáct, nebo možná patnáct ... nesměla mít nic stejného ... schválně ve všem říkala opak ... kamarádka, která do nich pořád vyrypovala, jak jsou si podobné ve všem ... když si samy řekly, že chtějí něco jiného ... dary podle toho, co každá preferuje.“*

RR3: *„... jiný střih ... různí v názorech ... ona je citově založená, jemnější ... Druhá, rychleji mluví, než myslí, víc oražená ... jsou rády spolu, ale klidně si jde i každá sama se svými kamarádkami ... začaly mít větší zájem o kluky ... začala jinak přemýšlet o tom, jak je vnímají druzí ... změny účesu ... nenutila jsem je nikdy, aby nosily stejné oblečení ... měly oblíbeného učitele a to se trumfovaly ... na druhém stupni a to jedna začala chodit do nějakého kroužku na škole a tu druhou to nebavilo.“*

RR4: *„... oni sami se začali projevovat, že chtějí jít v něčem jiném ... se kterými kamarády dodnes. I to jim určitě pomohlo k povolení té jejich závislosti a neustálé potřebě být jen pořád spolu ... tady jsem věděla, že v tomto rozhodnutí, na kterou střední, už musí jít každý za sebe ... že jsem při výběru školy pro dvojčata hodně zasekla a snažila se udělat maximum pro jejich další životy.“*

RR5: „... je přece jen jiný ... experimentují s účesy ... že je jejich vztah dost soupeřivý ... Pak jsem už zakročila a M. začal dělat něco jiného ... s tou změnou, začali sami později ... Pomocí odlišných kroužků ... taky byla zlomová střední škola ... jeden dělá fotbal a druhý cyklistiku.“

RR6: „... jedna má kratší vlasy ... každá má jiný styl oblékání ... Až v pubertě, začalo to barvou vlasů, pak oblečení, brýle ... že si je učitelky občas pletly a třeba pochválily, pokáraly tu nesprávnou ... jedna ví okamžitě, co provedla ta druhá ... dostávají dárky, jaké si každá řekne.“

Kódy ke kategorii „Vlastní cestou“ z rozhovorů vedených s dětmi z dvojčat:

věk, adolescence, přirozený vývoj, potřeba se odlišovat, způsob odlišení, účes, oblečení, vzhled, barva vlasů, spolu i bez sebe, odlišné zájmy, akceptování odlišnosti rodiči, posměch druhých, svobodná volba, podpora rodičů, vlastní vkus, v lavici s jinou, jiné prostředí, srovnávání, chyby ve známkování, pocity křivdy, společně stačilo, být sama sebou, popud druhé, oblečení do práce, odlišné zaměstnání, nebud' jako já, hádky, nedobrovolné rozsazení, náhrada za dvojče, na druhé koleji, vzdálenost, vysoká škola, partner, cíleně od sebe, zdravotní problémy, pracovní možnosti, zahraničí, pocit svobody, nástup na střední školu, noví známí, jiné prostředí, kamarádi partnera, doma stačí, míra závislosti, vztah dvojčat, individuální přístup rodičů, srovnávání, dvojče? sestra

RD1: „... podle vlastního vkusu až tak v pubertě ... člověk nechtěl být stejný, jak druhý ... jak jsme se rozdělily, což bylo vlastně nástupem na střední školu ... už jsme každá chtěly sedět s nějakou tou kámoškou ... spolu byly doma, tak proč spolu sedět ve škole ... posměváčci: „Jé, hele, dívej“ ... jestli jsem dostala trojku já sestřinu na vysvědčení ... já jsem řekla, že na školu, kde je ségra nejdu ... už musíme jít každá svojí cestou, že to už stačilo ... já jsem chtěla být individualista, že chtěla jsem být sama sebou ... podporovala naši individualitu ... odlišné dárky ... podle toho, co potřebuje nebo, co má rád ... ve škole, že třeba řekli: „No, dívej sestra blablaba.“ ... já si to zas až tak právě neuvědomuji, že mám dvojče.“

RD2: „Podle vlastního vkusu jsem se začal oblíkat ve čtrnácti letech ... Vlastní hlava, odlišné názory na oblékání ... podporovali nás v odlišných zájmech.“

RD3: „*To spíš sestra se začala oblíkáním vybočovat. Odlišovat se ode mě ... na střední jsme šly každá na jinou.*“

RD4: „*... dělá recepční, tak potřebuje něco jiného než já ... Chtěla se ostříhat, ale to jsem řekla, že by vypadala jako já ... na střední každá jinam ... Na prvním stupni, potom jsme se prostě škubaly a podobně, tak jsme byly rozesazený ... ta jedna ví všechno o té druhé ... prostě děláme, co chceme ... anebo se prostě upla na nějakou kámošku ... když já jsem šla na výšku a ségra zůstala doma ... Pak si i ségra našla přítele.*“

RD5: „*... oblékali nás stejně a vadilo mi to ... asi třináct, čtrnáct let byla snaha odlišit se od dvojčete ... Když se začala sestra odlišovat ... odlišný styl oblékání ... začala jsem si barvit vlasy ... když jedna něco provedla, tak to hned věděla ta druhá ... na jinou střední školu ... měla jsem tam kamarádku ze základní školy ... Podpora ze strany mamky, pro ni jsme každá povahově úplně jiná, respektovala, když jedna měla jiný názor než ta druhá ... máme jinou práci, takže se nevidíme tak často jako dřív.*“

RD6: „*Styl oblékání nemáme úplně stejný ... jedna má blond, druhá tmavé ... my jsme se v tomto rozhodly samy, ono to mělo úplně volný průběh ... ona nám nechala naprosto volný průběh ... kamarádi z té přítelovy strany ... seděly každá zvlášť ... kvůli zdravotním problémům, že já jsem seděla vepředu, ségra vzadu ... našly si důvod proč se smát, proto, že jsme dvojčata ... že jsme chtěly cíleně od sebe na střední škole, tak jsme si zvolily každá jinou ... pozvolna přirozeně šly nějakým tím směrem každá zvlášť ... já jsem se vlastně se ségrou viděla přes den potom doma ... mě tak napadá, že jsem se cítila i svobodněji ... člověk poznal tak nějak nové lidi ... je to přece jen odlišný svět ... sestra měla keramiku, já jsem měla nějaké to cvičení ... když se chceme vidět, tak se vidíme, a když se vidět nechceme, tak se nevidíme ... mamka dokázala rozlišit, kdy se k nám chovat jako k oboum a kdy ke každé zvlášť ... myslím, že nás brala jako dvě osobnosti ... sestra byla v zahraničí, byla dva roky.*“

5.1.5 Error

Kategorie Error představuje nedostatky v přístupech rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat, ale také příčiny, které jejich přístupy ovlivňovaly. Z neakceptování dětí z dvojčat jako dvou odlišných bytostí, rodiče dětí z dvojčat srovnávali, vedli je k tomu, aby byly v určitých oblastech stejně dobří jako druhé dvojče. V rozhovorech se ukázalo, jak může být srovnávání vnímáno z různých pohledů, jak může být dvojsečné. Ze strany rodičů bylo toto počínání

chápano jako motivace pro to „slabší“ dítě z dvojčat, aby vidělo vzor. Ze strany tohoto dítěte z dvojčat byla snaha se vyrovnat, jít přes sebe a své možnosti, lítost, pocity méněcennosti. Srovnávání rodiči se ukázalo jako příčina srovnávání také mezi samotnými dětmi z dvojčat.

V jednom případě dával otec najevo rodičovskou lásku pouze jedné z nich. V nastudované odborné literatuře se zabývali i touto skutečností, byly uvedeny všechny možné důvody, proč je mnohdy jedno z dvojčat milováno více a druhé méně a tyto důvody uvádím v teoretické části. Ale na jeden důvod zapoměly a tím je převzatý model ze své původní rodiny, jako tomu bylo právě v případě jedné respondentky.

Z nedostatku času, jednoduchosti, praktičnosti, nekomplikování života sobě nebo celé rodině rodiče často oslovovali děti z dvojčat jako celek, někdy si nedali námahu rozpoznat, jakým jménem, kterou oslovují, oblékali do stejného oblečení, nerozlišovali osobní věci každého z nich, v případě zloby nebo trestu bylo nejednou postihnuto dvojče, které nic neprovedlo.

V jednom případě byla tendence, přání, udržet určitou závislost mezi dětmi z dvojčat z iracionálního strachu, který se vyskytoval u jedné maminky v okamžicích, když děti z dvojčat nebyly zrovna spolu. V dalším případě tato snaha pramenila za účelem udržení pěkného a pevného vztahu mezi dětmi z dvojčat.

Přístupovat k dětem z dvojčat individuálně stěžovalo stejné oblečení, stejný vzhled, zejména v dětství, které maminky, dle rozhovorů, v tomto období podporovaly. Ani jedna z respondentek neměla možnost čerpat poznatky, o přístupech k dětem z dvojčat, z odborné literatury a tato skutečnost se určitě podepsala na menších nebo větších nedostatcích, protože, stejně jako u většiny lidí, byly jejich přístupy ovlivněny stereotypy.

Je otázkou, jak dalece mohou být děti z dvojčat samy sebou, když z důvodu, aby se v něčem nepodobaly, popřou samy sebe, neudělají nic, čím by byly stejné jako dvojče, i když by si to přály, například z důvodu stejného vkusu, změně názoru, vývoje. K této myšlence mě dovedla, mimo jiné, odpověď jedné z respondentek, kdy si nedávno její sestra přála ostříhat vlasy nakrátko, protože potřebovala změnu. Respondentka jí to zakázala, aby nebyly stejné. Takže na jednu stranu podpora jedinečnosti, osobní identity a na druhou stranu ... z toho vlastně vyplývá, že cesta k osobní identitě a její podpora může naopak u dítěte

z dvojčat osobní identitu potlačovat, může ji sabotovat druhé dvojče, nejen rodina a okolí, z důvodu – hlavně se odlišovat.

Kódy ke kategorii „Error“ z rozhovorů vedených s rodiči dětí z dvojčat:

nedostatek času, samoživitelka, oslovení jako celku, jednoduchost, nedostatek informací, nedostatek odborné literatury, srovnávání, neakceptování odlišných možností, nerespektování potřeby se odlišovat, jako celek, stereotypy v přístupech, nerozlišování osobních věcí, práce navíc, proti zdravému rozumu, neopodstatněný strach, zkomplikování života, podpora závislosti, snaha udržet pěkný vztah, trest dvě mouchy jednou ranou

RR1: *„Musely si vystačit opravdu samy, protože já jsem byla samoživitelka a neměla jsem na ně tolik času ... Říkám jim „holky“ ... Bylo samozřejmé, že se oblékaly stejně, bylo to i jednodušší ... Vůbec jsem neřešila specifiku výchovy dvojčat ... potom jsem se pídila po informacích, ale mnoho toho nebylo ... k výchově jaksi přirozeně instinktem.“*

RR2: *„... říkám, ať si aspoň v něčem vezmou z té druhé příklad ... Druhá je prostě introvert až mě to štve ... Upřímně jsem byla ráda, když tohle období skončilo ... jako celek, to snad ani jinak nejde, když jsou často spolu a stejně staré ... najednou, aby to té druhé nebylo líto ... neexistuje žádné já, ale my ... přidávalo mi to práci s chystáním ... přijde mi proti zdravému rozumu dvojčata od sebe oddělovat ... když jsem byla jen s jednou, měla jsem iracionální strach, že s druhou něco je ... uvnitř sebe divím, že jedné se něco nepovedlo a druhé jo.“*

RR3: *„... to nebyl čas ... Bylo pro mě jednodušší ... Pěkně by nám to rozdělení zkomplikovalo život ... kolem dvojčat je vše tak hektické, že člověk nemá čas pořádně přemýšlet co a jak ... nevzpomínám, že by nějaká kniha byla.“*

RR4: *„... častěji kluci ... ať si v tomto z A. vezme příklad ... jak to bylo praktické ani nemusím mluvit – člověk šáhl v obchodě na jednu věc a hned ji vzal dvakrát ... jsem ráda, že mají určitou závislost na sobě ... tehdy mi to přišlo jako naprostý nesmysl odtrhávat od sebe dvojčata ... kolik práce a těžkostí navíc by to mě a vlastně celou rodinu stálo ... v záchvatu zuřivosti nebo podrážděnosti jsem vystartovala i proti vlastně tomu nevinnému.“*

RR5: „Dříve jsem zrovna oblečení neřešila, jak jsem říkala. Měly vše stejné, nic jsem nijak netřídila. Hračky taky společné ... obavy, aby se navzájem sobě neodcizily ... Já se ve všem řídím intuicí.“

RR6: „Nečetla.“

Kódy ke kategorii „Error“ z rozhovorů vedených s dětmi z dvojčat:

oslovení, která je která, srovnávání, tvoje x vaše, stereotypy, stejnost, nedostatek informací, pohodlnost, záměny, když jeden, tak i druhý, jednoduchost, stejný přístup, dvě mouchy jednou ranou, rozdíly v náklonnosti, závislost dvojčat, jako celek, ztráta já, nutnost, omezené možnosti, nepřechývat, trest dvě mouchy jednou ranou, srovnávání, osobní zájem, společné začátky, společné zkušenosti, stejný základ, přání dvojčat, nedostatek času

RD1: „... aby to bylo rychlejší tak někdy holky ... když sestra něco provedla a bylo nám, já nevím, třináct, čtrnáct, tak mamka byla našťvaná, že třeba na tu sestru, ale schytala jsem to já.“

RD2: „Ano, někdy nás trestali jako celek, i když něco provedl jen jeden z nás ... A taky se mi nelíbil jejich stejný přístup.“

RD3: „Máma nadávala, že jí jen přiděluje práci, že nemá čas se zdržovat vybíráním hadříků pro každou zvlášť ... v množném čísle a pamatuji si, že jsem to vždycky nechápala, proč to tak říkají, když měla být pochvala určena jen pro mě. Měla jsem pak z pochvaly smíšený pocit ... v konečném láteření začala máma vyčítat vše nám oběma ... že chtěli, abychom byly ve všem stejné dobré, že si mysleli nebo přáli, aby to tak bylo.“

RD4: „... co mi vadilo, tak třeba, když viděla jenom jednu z nás, tak řekla první jméno, které jí napadlo a přitom to bylo třeba blbě ... já jsem se prostě nedokázala radovat z té jedničky, protože já jsem věděla, že třeba ona má trojku ... A mamka jí prostě řekla, sestra bude sedět někde v kanceláři a ty budeš sedět někde za pokladnou ... Tak u otca, že prostě on, řekl to aji ségře, že měl rád jenom mě.“

RD5: „... oblékali nás stejně a vadilo mi to ... Někdy nás srovnávali, spíš se to týkalo známek ve škole nebo toho, že jsem byla taková živější, sestra byla taková uzavřenější, klidnější ... Vadilo mi to, a snažila jsem se to napravit, případně se jí vyrovnat ... Otec nás odlišoval, sestru měl vždycky radši ... brali nás jako jednoho člověka ... jako jedno stejné dítě.“

RD6: „... když jedna něco provedla, tak mamka se, samozřejmě, naštvála, ale už nedokázala se s tou druhou jakoby bavit.“

5.1.6 Jedinečnost

Kategorie Jedinečnost zobrazuje, ve kterých případech rodiče podpořili osobní identitu dětí z dvojčat. I přes výběr stejného oblečení a stejných dáreků v dětství, se maminky snažily, aby měly odlišnou barvu, jiný motiv, jiný vzor, jakýmkoliv způsobem trochu odlišné. Dávaly si pozor na konkrétní a správné oslovování. Podporovaly uvědomování si u dětí z dvojčat, co patří jen každému z nich, rozlišovaly tedy, co a komu patří a tím napomáhaly k uvědomování si své osobní identity.

Mezi názorné příklady podpory osobní identity maminky uváděly, že respektovaly volbu dětí z dvojčat v případě jejich potřeby se odlišovat, respektovaly individuální názory, zájmy a dělaly rozdíly při chválení a trestání - netrestaly je jako celek, vnímaly děti z dvojčat jako dvě odlišné osoby a nesrovnávají je mezi sebou. V neposlední řadě také usměrňovaly okolí, jako jsou například pedagogičtí pracovníci, aby k dětem z dvojčat přistupovali individuálně. Demokratický styl výchovy, se ukazoval jako velice správný a dětmi z dvojčat velice ceněný. V tomto stylu výchovy mají právo výběru, právo svobodné volby a podporu v odlišnosti.

Děti z dvojčat byly vedeny, v případě srovnávání mezi sebou a pocitům méněcennosti, aby si uvědomily svou jedinečnost, své individuální potřeby a schopnosti. Maminky respektovaly a podporovaly odlišný výběr střední školy a v jednom případě, při výběru střední školy, jedna maminka zasáhla, aby šly děti z dvojčat na odlišné školy z důvodu jejich rozdílných schopností, kdy oni samy chtěly jít na stejnou střední školu z důvodu silné vazby mezi nimi.

Kódy ke kategorii „Jedinečnost“ z rozhovorů vedených s rodiči dětí z dvojčat:

vnímání odlišností dvojčat, akceptace potřeby se odlišovat, náprava chyb druhých, zabránění záměny druhými, oslovování, akceptace odlišných zájmů, podpora osobní identity, individuální přístup při trestu a pochvale, akceptace svobodné volby, demokratický styl výchovy, zabránění pocitu méněcennosti, podpora odlišných přátel

RR1: „Odlišují se ... Věci i hračky měly každá svoje ... už si chtěly oblékat něco jiného. Vnímala jsem to tak, že je to naprosto přirozené ... Nikdy jsem jim do toho, jaké mají kamarády nemluvila ... Učitelky si je občas i pletly, ale snažila jsem se jim to ulehčit tím, že jsem jim dala jiné zástěrky ... nikdy by mě nenapadlo, nějak je usměrňovat dle svého přesvědčení ... například kytky, kterou dostanou je stejná, ale malé rozlišení tam přece jenom je například barva nebo stužka ... požádala jsem učitele, aby ke každé z nich přistupovali jinak, protože neměly stejné pracovní výsledky.“

RR2: „Dávám si pozor, abych je vždy oslovovala jménem ... nejsou povahově stejné ... když si sama řekla, že chtějí něco jiného, tak jsem vyhověla ... snažím se poukazovat, když je ty splíny chytanou, že je zas dobrá v něčem jiném ... Teď dostanou i jiné dary podle toho, co každá preferuje.“

RR3: „... různé názory ... druhá šla třeba s tatínkem sama na procházku ... nenutila jsem je nikdy, aby nosily stejné oblečení .. neřeklo mi, že tam chodí jen jedna ... Teď určitě dostane každá, co si řekne.“

RR4: „Já jsem je vždycky od sebe poznala ... úmyslně jednoho pošlu někam bez bratra ... Už na základce jsem je přihlašovala na různé kroužky, každý šel do jiného ... To jsem volala, takže známku učitel přepsal tomu druhému ... Na střední chtěli jít na stejnou, ale hodně jsem jim promlouvala do duše, tak se umoudřili ... chválím jen toho, který si to zaslouží.“

RR5: „... jmény, když jsem potřebovala jen jednoho z nich ... Snažila jsem se jim vysvětlit, že to neznamena, že druhý je špatný, horší ... jsem jim říkala, že nemůžou srovnávat, že je jeden v něčem lepší ... Odlišné přátelé si našli pomocí jiných zájmů ... pro jejich odlišné přátele jsem vlastně pro všem deset ... když je kárám, najdu si soukromí, kde to budeme řešit jen my dva nebo ještě s manželem ... respektuji komu to patří ... Kvůli tomu přístupu, tomu srovnávání jsem pohovor s třídním učitelem měla ... kluci dostanou, co si opravdu přejí.“

RR6: „Chválím podle toho, jak se které, co podaří ... V dětství jsem nekárala nikdy před tou druhou, každou zvlášť nebo alespoň pokud to šlo ... Kárala jsem je každou zvlášť, nikdy jsem je netrestala hromadně, když provedla něco jen jedna ... dostávají dárky, jaké si každá řekne, co chce.“

Kódy ke kategorii „Jedinečnost“ z rozhovorů vedených s dětmi z dvojčat:

vnímání odlišností dvojčat, akceptace potřeby se odlišovat, náprava chyb druhých, zabránění záměny druhými, oslovování, akceptace odlišných zájmů, podpora osobní identity, individuální přístup při trestu a pochvale, akceptace svobodné volby, **nebuď jako já, demokratický styl výchovy, jiné oblečení, spravedlivě, nesrovnávat**

RD1: „... stejné, ale v jiné barvě ... podle toho, co potřebuje nebo co má rád ... když jsem něco udělala špatně, tak jsem dostala nadané já, když jsem něco udělala dobře, tak jsem tu pochvalu dostala já ... nikdy to nebylo: „Hele, dívej sestra“ ... mamka podporovala u nás tu jakoby individualitu ... nesrovnávala nás.“

RD2: „... Styl podobný, ale neoblékali nás stejně ... podporovali nás v odlišných zájmech ... Moc nás nesrovnávali.“

RD3: „Nevadilo jim, že máme odlišné zájmy ... Nikdy jsme neměla pocit, že by jednu z nás měli radši ... že si nepřáli, aby se jedna z nás cítila být míň milovaná.“

RD4: „Když nám jako řekla: „Tak si vyber.“ ... Chtěla se ostříhat, ale to jsem řekla, že by vypadala jako já ... Když se to povedlo jenom jedné, tak ji pochválili vždycky ta, která si to zasloužila.“

RD5: „Neřešili, že nechceme nosit stejné oblečení ... Dostaneme dárky, co si která napíše nebo řekne, že by to chtěla ... Záleží na tom, které z nás se něco povedlo, ale nikdy tu druhou před tou první nekáráli ... Podpora ze strany mamky, pro ni jsme každá povahově úplně jiná, respektovala, když jedna měla jiný názor než ta druhá ... když jsme zlobily, tak jako jednotlivcům.“

RD6: „... mamka rozlišovala, jestli chce zavolat jednu nebo dvě ... rozlišovala oblečení třeba barevný proužkem ... ona nám nechala naprosto volný průběh ... Chodily jsme tam, kam jsme chtěly ... myslím, že když jedna byla zaslouženě lepší, že byla chválena ... z mamčiny ani z babiččiny strany nemám pocit, že bychom byly srovnávané v čemkoliv ... mamka dokázala rozlišit, kdy se k nám chovat jako k oboum a kdy ke každé zvlášť ... myslím, že nás brala jako dvě osobnosti.“

5.2 Závěr z polostrukturovaných rozhovorů

Ze získaných dat vyplývá, že **rodiče podporují osobní identitu dětí z dvojčat** především demokratickým stylem výchovy, kdy respektují jejich potřebu se odlišovat, ať už je to účelem nebo vzhledem a potřebu separace. Podporují jejich odlišné zájmy, kamarády, akceptují rozdílné názory a především si uvědomují jejich individuální vlastnosti, potřeby a možnosti a na základě tohoto uvědomění vnímají děti z dvojčat jako dvě odlišné bytosti, přistupují k dětem z dvojčat individuálně a respektují jejich vlastní cestu v životě.

Přístupy rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat ovlivněny ze strany rodičů uvědoměním si odlišných povah, rozdílných možností a schopností, respektováním potřeby se odlišovat a separovat. Negativní přístupy k dětem z dvojčat jsou ovlivněny nedostatkem informací, jak přistupovat k osobní identitě dětí z dvojčat, náročností péče o děti z dvojčat, stereotypy v přístupech k osobní identitě dětí z dvojčat a převzatými modely ze své původní rodiny. Z rozhovorů bylo zjištěno, že ne vždy, rodina, blízcí nebo pedagogičtí pracovníci, si uvědomují, že jsou děti z dvojčat odlišné a mají pak tendence přistupovat k dětem z dvojčat jako k celku.

Zkoumané děti z dvojčat vnímají přístupy rodičů k jejich osobní identitě pozitivně, když rodiče umožnili dítěti z dvojčat, aby se vyjádřilo, co si samo přeje a toto přání podporovali, podporovali touhu oblékat se jinak, mít jiný vzhled od druhého dvojčete, navštěvovat jiné zájmové kroužky, když je trestali, trestali to „zlé“ v soukromí a individuálně, podle toho, kdo si to zrovna zasloužil. Přístupy vnímaly negativně v případě oblékání do stejného oblečení, chybného oslovení, nespravedlnosti a rozdílnosti v citové náklonnosti ze strany rodičů. Trestání obou dětí z dvojčat, i když mělo být potrestáno pouze jedno, nerespektování individuálních výkonů a možností každého z nich ve škole a v dalších oblastech a z toho plynoucího srovnávání dětí z dvojčat.

Přístupy rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat jsou ovlivněny ze strany dětí z dvojčat potřebou samotných dvojčat mít vše stejné, kdy zejména v dětství nesnesla, aby druhé dítě z dvojčete mělo cokoli jiného, rivalitou, mírou závislosti, vzájemným vztahem, mírou potřeby se odlišovat, která se nejsilněji projevovala v období adolescence a mírou separace. Ani v jednom případě nešlo říci, že rodiče dětí z dvojčat se chovali jen „správně“, tedy podporovali osobní identitu dětí z dvojčat nebo, že se chovali jen „špatně“ a osobní identitu dětí z dvojčat žádným způsobem nepodporovali.

5.2.1 Praktický přínos výzkumu

Jako **praktický přínos** této diplomové práce vidím především ve změně postojů a přístupů a nalezení možností, jak osobní identitu u dětí z dvojčat podporovat a to nejen samotných současných nebo budoucích maminek dvojčat, ale také všech blízkých dětí z dvojčat a široké veřejnosti, aby byly překonány stereotypy, které vůči dětem z dvojčat panují, aby jsme je my všichni začali vnímat a přistupovat k nim jako ke dvěma odlišným a jedinečným bytostem. I přes rostoucí počet narozených dětí z dvojčat si myslím, že je to pro většinu lidí problém. A jak vyplývá z rozhovorů, také pro pedagogické pracovníky, kteří by se také měli naučit, jakým způsobem správně k dětem z dvojčat přistupovat a na co si dávat pozor. Také pro ně a pro jejich práci vidím praktický přínos tohoto výzkumu.

Na druhou stranu a na obranu všech se, právě díky rostoucímu počtu dětí z dvojčat, až nyní učíme, jak k nim přistupovat.

V neposlední řadě by mohly rozhovory s maminkami a dětmi z dvojčat, jejichž přepisy jsou součástí této práce, posloužit jako podklady k dalším výzkumům.

ZÁVĚR

Být dítětem z dvojčete zobrazuje bohatou rozmanitost pozitivních stránek, ale také stránek negativních. Určitě by si každý rodič přál, aby vůči svým dětem přistupoval tak, aby to bylo pro jejich nejvyšší blaho, ale jak vyplývá z teoretické a praktické části této diplomové práce, není to vůbec jednoduché. Děti z dvojčat se setkávají, jak s individuálními přístupy, které podporují jejich osobní identitu, tak s přístupy, které jejich osobní identitu potlačují.

Ze samotného výzkumu vyšlo najevo, že nelze říct, že správnou cestou k podpoře osobní identity je separovat od sebe děti z dvojčat za každou cenu a všemi možnými způsoby, tak jako se nedoporučuje utváření jejich osobní identity a individuální přístupy k nim zanedbávat. Rozhodně by se podpora osobní identity u každého dítěte z dvojčat neměla podceňovat, ale často se neví, jakým způsobem, k čemuž také slouží tato diplomová práce. Přístupy rodičů k osobní identitě dětí z dvojčat jsou ovlivněny stejným vzhledem dětí z dvojčat, náročností péče a výchovy, rivalitou dvojčat, mírou závislosti na sobě, stereotypy, ale někdy je tento přístup ovlivněn řešit vše nejjednodušší cestou, což podpora osobní identity dětí z dvojčat rozhodně není.

Sama za sebe musím říct, že jsem ze začátku přistupovala k výzkumné části tak, že hlavní příčinou problémů v podpoře osobní identity dětí z dvojčat tkví v nedostatku informací rodičů, jak k dětem z dvojčat přistupovat a jak podporovat jejich osobní identitu. Praktická část, konkrétně rozhovory se všemi respondenty, mě velice brzy vyvedly z omylu a musím přiznat, že tyto přístupy silně ovlivňuje vztah dvojčat, jejich míra závislosti, rivalita, míra potřeby se odlišovat a separovat. Všechny tyto oblasti jsem trochu podcenila, ale poučila jsem se a proto teď věřím, že podpora osobní identity u dětí z dvojčat je tvrdým oříškem i pro rodiče, kteří k této problematice přistupují zcela uvědoměle. Ale na druhou stranu musím říci, že literaturu nadále považuji jako velice důležitou a zastávám názor, že kvůli stereotypům a případné silné závislosti dětí z dvojčat by si měl každý rodič přečíst alespoň jednu knihu na toto téma.

Myslím, že postupem času, díky narůstání počtu narozených dětí z dvojčat, literatury, bakalářských a diplomových prací bude pronikat do podvědomí společnosti, že dvojčata jsou dvě děti. V určitých oblastech stejné, ale hlavně taky odlišné, dvě individuální bytosti a tím se budou zlepšovat nejen přístupy okolí k nim, ale především přístupy rodičů dětí z dvojčat, kteří mají na utváření osobní identity silný vliv.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BACUS, Anne, 2007. *Mé dítě si věří*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-296-9.
- [2] BENÍŠKOVÁ, Tereza, 2007. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1906-1.
- [3] BERZONSKY, M.D., 1989 cit. podle ŘEHULKOVÁ, Oliva a Evžen ŘEHULKA, 2001. *Psychologické otázky adolescence: sborník příspěvků*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 80-7326-001-8. (přebíráme citaci z knihy paní Řehulkové a pana Řehulky)
- [4] BLUMENTHAL, Erik, 2002. *Věřit sám sobě, aneb, Jak přijmout vlastní osobnost*. Praha: Nakladatelství Lidových novin. ISBN 80-7106-442-4.
- [5] BRANDESTINI, B., B. JEZER a S. SCHENK, 2003 cit. podle TKACZ, Joanna, 2010. *Bliźnięta: poradnik dla rodziców*. Poznań: Media Rodzina. ISBN 978-83-7278-421-6. (přebíráme citaci z knihy paní Tkacz)
- [6] COOPER, Carol, 2004. *Twins & Multiple Birth: The Essential Parenting Guide From Pregnancy to Adulthood*. London: Vermilion. ISBN 978-0-091-89485-6.
- [7] ČERMÁK, Ivo, Marie HŘEBÍČKOVÁ, a Petr MACEK, ed., 2003. *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Sdružení SCAN. ISBN 80-86620-06-9.
- [8] ČÍŽKOVÁ, Jitka, 1997. *Poznávání duševního života člověka*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého. ISBN 80-7067-779-1.
- [9] DEROM, C., 1996 cit. podle SEGAL, Nancy L., 1999. *Entwined Lives: Twins And What They Tell Us About Human Behavior*. New York: Penguin Putnam. ISBN 0-525-94465-6. (přebíráme citaci z knihy paní Segalové)
- [10] DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum.
- [11] FRIEDMAN, Joan A., 2008. *Emotionally Healthy Twins: A New Philosophy For Parenting Two Unique Children*. Cambridge: Da Capo Press.
- [12] FRYDRYCHOVSKÁ, Zuzana. *Psychologická charakteristika rodin s dvojčaty*. Olomouc, 2007. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci,

- Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.
- [13] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [14] GILLERNOVÁ, Ilona, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.
- [15] GROMADA, Karen Kerkhoff a Mary C. HURLBURT, 2001. *Keys to Parenting Multiples*. 2nd ed. New York: Barron's parenting keys. ISBN 0-7641-1293-7.
- [16] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.
- [17] HAY, D. a PREEDY, 2004 cit. podle VEČEŘOVÁ, Eliška. *Specifika utváření identity u žen dvojčat v období vynořující se dospělosti*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra psychologie. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Petr Macek, CSc. (přebíráme citaci z diplomové práce paní Večeřové)
- [18] HELUS, Zdeněk, 2004. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-888-0.
- [19] HELUS, Zdeněk, 1984. *Vyznat se v dětech*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- [20] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- [21] CHICAUD, Marie-Bernard, 2002. *Sebedůvěra: průvodce výchovou v rodině*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-662-4.
- [22] JOSSELSONOVA, R., 1980 cit. podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8. (přebíráme citaci z knihy paní Vágnerové)
- [23] KLAPILOVÁ, Světlá. 2000. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-7076-669-8.

- [24] KOENIG, Larry J., 2004. *Chytrá výchova*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-780-9.
- [25] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [26] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ et al., 2001. *Člověk–prostředí–výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- [27] KURIC, Jozef, 2000. *Ontogenetická psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 80-214-1844-3.
- [28] MACEK, Petr, 2003. *Adolescence. 2., upr. vyd.* Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- [29] MALSTROM, Patricia a Janet POLAND, 1999. *The Art of Parenting Twins: The Unique Joys And Challenges of Raising Twins And Other Multiples*. New York: The Ballantine Publishing Group. ISBN 0-345-42267-8.
- [30] MATĚJČEK, Zdeněk, 1996. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-085-5.
- [31] MATĚJČEK, Zdeněk, 2004 cit. podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8. (přebíráme citaci z knihy paní Vágnerové)
- [32] MATĚJČEK, Zdeněk, 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0870-1.
- [33] MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed., 2003. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-799-X.
- [34] MICHALČÁKOVÁ, Radka, 2007. *Strachy v období rané adolescence*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87029-15-2.
- [35] MIKŠÍK, Oldřich, 2003. *Psychologické teorie osobnosti*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-926-X.
- [36] MIKULÁŠTÍK, Milan, 2003. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0650-4.

- [37] MORRIS, D., 1995 cit. podle RULÍKOVÁ, Klára, 2008a. *Dvojčata: jejich vývoj a výchova*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-401-4. (přebíráme citaci z knihy paní Rulíkové)
- [38] NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0625-7.
- [39] PEARLMAN, Eileen M. a Jill Alison GANON, 2000. *Raising Twins: What Parents Want to Know (and What Twins Want to Tell Them)*. New York: HarperCollins Publishers. ISBN 0-06-273680-9.
- [40] RULÍKOVÁ, Klára, 2008a. *Dvojčata: jejich vývoj a výchova*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-401-4.
- [41] RULÍKOVÁ, Klára, 2008b. *Dvojčata: péče o děti, jejich zdravý vývoj a výchova*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2113-9.
- [42] ŘEHULKOVÁ, Oliva a Evžen ŘEHULKA, 2001. *Psychologické otázky adolescence: sborník příspěvků*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 80-7326-001-8.
- [43] ŘÍČAN, Pavel, 2004. *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac., v Portálu 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-829-5.
- [44] SATZ, P., 1985 cit. podle SEGAL, Nancy L., 1999. *Entwined Lives: Twins And What They Tell Us About Human Behavior*. New York: Penguin Putnam. ISBN 0-525-94465-6. (přebíráme citaci z knihy paní Segalové)
- [45] SEGAL, Nancy L., 1999. *Entwined Lives: Twins And What They Tell Us About Human Behavior*. New York: Penguin Putnam. ISBN 0-525-94465-6.
- [46] SEGALOVÁ, Nancy L., 2009. *Nedělitelná dvěma: životy výjimečných dvojčat*. Praha: TRITON. ISBN 978-80-7387-252-6.
- [47] SCHAVE, B. a J. CIRIELLO, 1983 cit. podle FRYDRYCHOVSKÁ, Zuzana. *Psychologická charakteristika rodin s dvojčaty*. Olomouc, 2007. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc. (přebíráme citaci z diplomové práce paní Frydrychovské)

- [48] SCHLENKER, B.R., 1980 cit. podle ČERMÁK, Ivo, Marie HŘEBÍČKOVÁ, a Petr MACEK, ed., 2003. *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Sdružení SCAN. ISBN 80-86620-06-9. (přebíráme citaci z knihy pana Čermáka, paní Hřebíčkové, pana Macka)
- [49] STEINMETZ, H., 1995 cit. podle SEGAL, Nancy L., 1999. *Entwined Lives: Twins And What They Tell Us About Human Behavior*. New York: Penguin Putnam. ISBN 0-525-94465-6. (přebíráme citaci z knihy paní Segalové)
- [50] STUHLÍKOVÁ, I., 2005 cit. podle MICHALČÁKOVÁ, Radka, 2007. *Strachy v období rané adolescence*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87029-15-2. (přebíráme citaci z knihy paní Michalčákové)
- [51] ŠULOVÁ, Lenka, 2004. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0877-4.
- [52] TINGLOF, Christina Baglivi, 1998. *Double duty: The Parents' Guide to Raising Twins From Pregnancy Through The School Years*. 2nd ed. Chicago: Contemporary Books. ISBN 0-8092-3019-4.
- [53] TKACZ, Joanna, 2010. *Bliźnięta: poradnik dla rodziców*. Poznań: Media Rodzina. ISBN 978-83-7278-421-6.
- [54] VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- [55] VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0841-9.
- [56] VEČEŘOVÁ, Eliška. *Specifika utváření identity u žen dvojčat v období vyrovnávání se dospělosti*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra psychologie. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Petr Macek, CSc.
- [57] VÍTKOVÁ-RULÍKOVÁ, Klára, 2009. *Co nevíte o dvojčatech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-613-1.
- [58] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed., 2008. *Sociální psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1428-8.

- [59] WYLIE, R.C., 1968 cit. podle NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0625-7. (přebíráme citaci z knihy pana Nakonečného)

SEZNAM PŘÍLOH

PI Rozhovory s rodiči dětí z dvojčat

PII Rozhovory s dětmi z dvojčat

PŘÍLOHA P I: ROZHOVORY S RODIČI DĚTÍ Z DVOJČAT

RR1

Údaje:

žena, 54 let, jednovaječná dvojčata – dívky, 31 let

Povězte mi, prosím, základní informace o vašich dvojčatech.

„Moje dcery se narodily v roce 1981, v naší rodině dvojčata nebyly, co si moji rodiče pamatovali. Před několika lety jsem se dozvěděla, že ve vzdáleném příbuzenstvu se jedny dvojčata jednovaječné vyskytly a byly to také děvčata.“

Jaký je jejich věk?

„Děvčatům je dnes třicet jedna let.“

Jsou dvojčata jednovaječná?

„Jsou jednovaječná.“

Popište, prosím, v čem jsou odlišné po vzhledové i povahové stránce.

„Odlišují se částečně vzhledem, ale obličejové rysy jsou stejné. Jedna je trošku silnější postavy a druhá je velmi štíhlá, ta je také vegetariánka.“

V čem jsou stejné?

„Mají některé vlastnosti stejné, například netrpělivost, ale i pečlivost a zodpovědnost. Jsou citlivé a obě jsou schopné a ochotné pomoci druhým v nouzi. Obě jsou i prehlivé.“

Dvojčata jsou známá svým zvláštním poutem, které mezi sebou mají. Mohla byste mi říci, jak se projevuje u vašich dvojčat?

„Ano, pouto mezi nimi určitě je, ale není to takové, že by trpěly obě stejně při onemocnění té druhé. Ale stalo se, že jedna měla určitou předtuchu nebo sen o té druhé, že se jí něco přihodí a ono se to v podstatě stalo.“

Jak byste charakterizovala jejich vzájemný vztah?

„Někdy se nesnáší, ale v podstatě by se jim bez sebe žilo těžce. Protože bydlí každá jinde, mají potřebu se spolu scházet a sdělovat si svoje trápení i svoje příjemné věci. Myslím, že se navzájem dost podporují.“

Chtějí, nebo chtěly být od sebe někdy odlišné?

„Potřeba odlišnosti se začala projevovat asi v deseti letech, kdy už vyžadovaly jiné oblečení, jiný účes. Já jsem s tím neměla nikdy problém a respektovala jsem to.“

Vnímáte mezi nimi určitou rivalitu, soutěživost?

„Nevzpomínám si, že by mezi sebou nějak soupeřily, spíš si spolu dost hrály, hodně četly, hrály spolu karty, stolní hry, dívčí věci je moc nebavily. Musely si vystačit opravdu samy, protože já jsem byla samoživitelka a neměla jsem na ně tolik času.“

Jak dvojčata oslovujete? Jak na ně voláte, když po nich něco potřebujete?

„Říkám jim holky.“

Jak je chválíte?

„Tak jako klasicky, že jsou šikovné, že se jim něco dobrého podařilo, občas i pohladím.“

Obě najednou?

„Jednotlivě.“

Jak je káráte?

„Slovem i tělesným trestem na zadek a někdy i ta facka přiletěla. V pubertě jsem s nimi někdy nemluvila i několik týdnů.“

Jak rozlišujete, co, které patří?

„Věci i hračky měly každá svoje, něco bylo společné, ale určitě jsem rozlišovala.“

Jak jste s nimi trávila čas, když byly malé?

„Chodily jsme hodně ven na procházky, byly jsme vlastně denně někde u řeky nebo v lese, občas jsme hrály nějakou hru, četly se pohádky a zpívaly se písničky, malovaly, nebo jsme se dívaly společně na pohádky v televizi, nebo jen tak si povídaly, ale neměla jsem moc času.“

Trávila jste ho s jedním dvojčetem občas úmyslně odděleně?

„Ne, byly jsme vždycky, když byly malé, spolu.“

Jak jste je oblékala, když byly malé?

„Bylo samozřejmé, že se oblékaly stejně, bylo to i jednodušší, hodně věcí na oblečení jsem si šila sama, stejně bylo vše, od kojeneckých košilek až po zimní kombinézky.“

Když si nechtěla vzít stejné věci, jako druhé dvojče, jak jste to řešila?

„Až tak v deseti letech už si chtěly oblékat něco jiného. Vnímala jsem to tak, že je to naprosto přirozené.“

Má každá z nich jen své kamarády? Nebo jen společné?

„Mají každá své kamarády a mají také několik společných, se kterými se schází už mnoho let vlastně od mládí.“

Působilo na vás negativně, že má každá z nich odlišné kamarády?

„Nikdy jsem jim do toho, jaké mají kamarády nemluvila.“

Mateřskou školu navštěvovaly společně?

„Ano.“

Hrály si tam i s ostatními dětmi nebo ve většině případů jen spolu?

„Ano, hrály, hrály si i s ostatními dětmi. Učitelky si je občas i pletly, ale snažila jsem se jim to ulehčit tím, že jsem jim dala jiné zástěrky. Tehdy děvčátka ve školkách nosila zástěrky.“

Přemýšlela jste, že byste dala každou do jiné školky?

„Absolutně ne.“

Když jedno z dvojčat onemocnělo, nechala jste doma i druhé?

„Ano, většinou onemocněly zároveň, v rozmezí několika málo dnů.“

Vadilo jim něco ve školce v souvislosti s tím, že jsou dvojčata?

„Ne, nevzpomínám si, to ne. Ve školce ne. I když tehdy se tolik dvojčat jednovaječných a stejných nevyskytovalo, takže i ostatním dětem to přišlo zvláštní, že jsou tak stejné, ale děti to až tak moc neřeší.“

Jak zvládala doma a v mateřské škole nepřítomnost druhého dvojčete?

„Byly vždycky spolu, ať doma nebo ve školce.“

Na základní škole jste je dala do stejné třídy?

„Ano.“

Jaký byl k dvojčatům přístup ve škole?

„Tam, tam už to bylo horší, asi tak ve třetí třídě už se některé děti i posmívaly.“

Rozlišovali je, učitelé a spolužáci, od sebe? Oslovovali každou zvlášť?

„Určitě po nějakém čase už je rozpoznali, ale někteří, aby si to ulehčili, tak jim říkali příjmením.“

Na co si stěžovaly nebo naopak, co si chválily jako výhodu být s dvojčetem ve stejné škole?

„Hlavně si stěžovaly právě na to posmívání a to, jak je oslovovali, ale to byli hlavně kluci. Výhodu, výhodu, si myslím, že z toho neměly, protože i učitelé se po nějakém čase mezi nimi orientovali.“

Přemýšlela jste někdy, že byste je dala do školy nebo třídy zvlášť?

„Nikdy.“

Proč ne?

„Nebylo by to dobré z hlediska psychiky, ale také nepraktické.“

Požádala jste učitele, aby ke každému z dvojčat přistupovali individuálně?

„Ano, někdy jsem to řešila a požádala jsem učitele, aby ke každé z nich přistupovali jinak, protože neměly stejné pracovní výsledky a učitelé tak přistupovaly skoro automaticky.“

Vybraly si stejnou střední školu?

„Ne.“

Proč?

„Každou zajímalo něco jiného a taky záleželo na prospěchu.“

Jak jste vy sama vnímala, že nejdou na stejnou školu?

„A mě to vůbec nevadilo, hlavně jsem chtěla, aby obě měly střední školu.“

Jaké zájmové aktivity má každá z nich?

„Ani jedna není nějak vyhraněná, jedna ráda a hodně čte, druhá má ráda přírodu a pejsky.“

Jak jste vnímala jejich odlišné zájmy?

„Mě to přijde naprosto samozřejmé a nikdy by mě nenapadlo, nějak je usměrňovat dle svého přesvědčení. Myslím, že měly hodně volnosti.“

Bylo některé z nich někdy líto, že v něčem není tak dobrá jako ta druhá?

„Myslím, že jsou přejícné a tohle jsem u nich neviděla.“

Když se vás ptají na vzpomínky, na zážitky z minulosti, dáváte do popředí vzpomínky, kde figurovala obě dvojčata nebo vzpomínky, kdy se jedná o každého zvlášť?

„Záleží, ke které z nich se vzpomínka váže, ale protože jsme byly spolu vlastně pořád, tak vzpomínky jsou společné.“

Jaké způsobem řešíte dárky na narozeniny a vánoce? Když byly malé?

„Když byly malé, byly dárky většinou stejné. Bylo to nutností, takže měly panenky stejné, pastelky a omalovánky také.“

A v dospělosti?

„Mám tendenci, i teď v dospělosti, jim dávat dárky, alespoň částečně stejné. Například kytky, kterou dostanou je stejná, ale malé rozlišení tam přece jenom je například barva nebo stužka. Dnes řešíme dárky praktické a rozdílné.“

V jaké míře jsou na sobě závislé?

„Ač si to možná moc neuvědomují, tak čím budou starší, tím víc se budou potřebovat.“

Zajímala jste se před narozením a v průběhu života dvojčat, jak k nim jednotlivě přistupovat, na co si dávat při výchově dvojčat pozor?

„To, že budu mít dvojčata jsem se dozvěděla až čtrnáct dní před porodem, takže jsem to neřešila, potom jsem se pídila po informacích, ale mnoho toho nebylo, takže jsem přistupovala k výchově jaksi přirozeně instinktem.“

S kým jste se radila o specifické výchově dvojčat?

„Vůbec jsem neřešila specifiku výchovy dvojčat, neměla jsem šanci vědět, jak se vychovávají dvojčata, takže jsem do toho spadla rovnýma nohama. Nějaké rady jsem, ale určitě pochytila od ostatních maminek a v rodině. Ale je to hodně náročné.“

RR2

Údaje:

žena, 45 let, jednovaječná dvojčata – dívky, 22 let

Povězte mi, prosím, základní informace o vašich dvojčatech.

„Jsou to holky, jednovaječná dvojčata.“

Jaký je jejich věk?

„Mají teď dvacet dva let, v září oslaví třiadvacátiny.“

Jak je nejčastěji oslovujete, když jsou pohromadě?

„Dávám si pozor, abych je vždy oslovovala jménem. Dříve jsem většinou používala holky, ale všimla jsem si, že ve škole bylo, že je mrzelo, že je tak oslovují i spolužáci. Když mi to tak párkrát řekly, tak jsem se začala hlídat.“

Popište mi, prosím, v čem jsou odlišné. Pokud nejsou stejné.

„Ne, nejsou povahově stejné. No, tak jedna, je taková výraznější. Ve všem. Má víc ráznější gestikulačku a i při rozhovoru je víc, jak bych to řekla, dominantní. Působí prostě víc sebevědoměji. A dovede ukecat i vola, jak se říká. Druhá je spíš takový plašoš, sestra má nad ní takovou ochrannou ruku, jako kdyby byla kluk, a když jdou spolu něco vyřizovat, tak většinou mluví ona. Jinak vzhledově, jo, to jsou opravdu stejné. Holky si s tím zažily spoustu legrace. Každé z nich říkám, ať si aspoň v něčem vezmou z té druhé příklad a už když byly malé, tak jsem jim povídala, že si v bříšku měly ty své povahy rozdělit hezky napůl, aby to bylo v rovnováze a ne takové výkyvy. Druhá je prostě introvert, až mě to štve, když vezmu, jaká je dnešní doba.“

V čem jsou stejné?

„Stejně jsou v tom, že jsou takové samaritánky, někdy mám pocit, že chtějí zachránit celý svět.“

Dvojčata jsou známá svým zvláštním poutem, které mezi sebou mají. Mohla byste mi říci, jak se projevuje u vašich dvojčat?

„Myslíte telepatii nebo něco takového? No, kolikrát mi říkaly určité příběhy v tomto duchu, ale jak to člověk nezažil na vlastní kůži, tak nevím, jestli to není tím, že jsou spolu spíše hodně sžitě.“

Jak byste celkově charakterizovala jejich vzájemný vztah?

„Ten jejich vztah mi přijde hodně blízký. Nevím, jak to mají ostatní dvojčata, protože osobně jsem žádné jiné já sama nepoznala, tím myslím v blízkém okolí, ale přijde mi, že tak blízko k sobě má málokdo. Bojím se, aby si tak samy nevystačily napořád. Sice už nějaké ty známosti měly, ale vždy jen na krátkou chvíli a nevím, jestli by se v těch vztazích více nesnažily, kdyby neměly tu svou spřízněnou duši jedna v druhé. Rozumíte mi, že? Jestli si prostě neříkají něco ve stylu: „Však o co mi jde, dyť mám ségru.““

Povídala jste si s nimi zrovna o tomto a říkala jim to, co mě teď?

„Ano, povídala, ale říkaly, ať to tak neprožívám. Tam chybí ten nadhled.“

Chtějí, nebo chtěly, být od sebe někdy odlišné?

„Jo, jedno takové období si pamatuji. Bylo jim asi třináct, čtrnáct, nebo možná patnáct a trvalo to celkem dlouho a opravdu bych nečekala, že je něco takového popadne. Byl to takový výkyv, asi v rámci puberty. Nejvíc to chytlo I., kterou jsem myslela, že seřežu. Měly v té době krásně dlouhé vlasy. A ona přišla úplně, úplně na krátko. Ani si o tom se mnou nepromluvila, prostě nic. K. o tom věděla, ale ony jsou takové, stát sám pro sebe, takže mi hodně věci prostě neřeknou. Hlavně, že to ví druhá a tím je to pro ně vyřízeno. Ale abych se vrátila na začátek. Začala se i jinak oblíkat, nesměla mít nic stejného. Bylo to takové, že K. řekla, že se jí něco líbí a I., že ne, přitom vím, že se jí to líbí nebo líbilo a schválně ve všem říkala opak. No, prostě blázinec.“

Jak to prožívala K. z vašeho pohledu?

„Ze začátku na ní bylo hodně vidět, že jí to všechno bolí a pak se nějak obrnila a nevím, jestli to hrála nebo jí to už pak bylo opravdu jedno. Upřímně jsem byla ráda, když tohle období skončilo.“

Pak už se nechtěly odlišovat?

„Ale jo, chtěly, ale už to nebyly takové rapidní změny. Spíš v maličkostech, že třeba vlasy mají stejné, délku, barvu, všechno, ale jinak si je upravují.“

Proč si myslíte, že tato snaha, odlišit se od sestry, začala?

„Myslím, že by se to všechno nestalo, kdyby do nich nešla jejich „dobrá“ kamarádka, která do nich pořád vyrypovala, jak jsou si podobné ve všem, jestli jim to nevadí, to byste

*musela slyšet. Jednou jsem ji slyšela i přes dveře pokoje. Myslela jsem tehdy, že na ni vlít-
nu. To jsem ještě nevěděla, co tím spustí u té průraznější. V jaké síle. Rozumíte mi, že? Ne-
věřím, že ty její rady myslela dobře. Chtěla je rozeštvat. Někdy je to opravdu u druhých
závist, že k sobě mají tak blízko. Na druhou stranu, samozřejmě, vím, že nemohou být ve
všem stejné, ale jsou přece dvojčata, tak se snad tak nějak předpokládá, bere jako samo-
zřejmou věc, že velké rozdíly mezi nimi nebudou a budou často spolu a budou si podobné,
ne?“*

Jsou nebo byly mezi sebou soupeřivé?

*„Ne, to si nepamatuji. Jak jsem říkala, tam byl spíš, z jedné strany obzvlášť, takový ochra-
nitelský vztah. Soupeřivost ne. Spíš se hašteřily, když měla jedna jednu věc a ta druhá ne.
Myslím, když byly menší. Ale to je jak u malých dětí. Nebrala bych to jako soupeřivost. Spíš
si vždycky pomáhaly.“*

Vnímáte je spíš jako jednotku, celek nebo dvě odlišné děti?

*„Jak kdy, podle situace. Spíš je tendence jako celek, to snad ani jinak nejde, když jsou čas-
to spolu a stejně staré.“*

Jak je chválíte?

*„Vždycky obě najednou, aby to té druhé nebylo líto, aby si nemyslela, že ji mám miň ráda
než zrovna tu, kterou chválím. Však víte, že u dítěte stačí málo, věčně o sobě a vztahu dru-
hých k sobě pochybují. Aspoň já jsem to tak měla, tak si na to ve své výchově snažím dávat
pozor.“*

Jak je káráte?

„Podle toho, která z nich zrovna něco vyvedla.“

Jak rozlišujete, co které patří?

*„Nijak, myslím, že děti by odmala měly být vedená k tomu, aby se uměla podělit, aby vědě-
la, že doma je doma a co je doma, to patří všem, že tam neexistuje žádné já, ale my. Nikdy
mi ani nevadilo, že mi holky berou oblečení a šminky. Mám kamarádku, které to dcera dělá
a opravdu nechápu, že ji něco takového dovede vyloženě rozzuřit. Opravdu nechápu.“*

Jak trávíte čas s dětmi? Jak jste s nimi trávila čas, když byly malé?

„Bylo hodně náročné, když jsem s nimi byla sama. Ale když jsme někam vyrážely na delší dobu, tak jsme to plánovali tak, aby s námi byl manžel nebo babička. Pro mě samotnou, obzvlášť, když byly holky malé, to bylo fakt náročné.“

Trávila jste ho občas úmyslně rozděleně? Jen s jednou?

„Ne, na delší dobu určitě ne, myslím, že by se jedna bez druhé zbláznila.“

Jak je oblékáte? Jak jste je oblékala, když byly malé?

„První roky do stejného oblečení, v pozdějších letech třeba, když si samy řekly, že chtějí něco jiného, tak jsem vyhověla, ale přidávalo mi to práci s chystáním, když jsme zrovna někam šly a jedna z nich si umínila, že by chtěla něco jiného. Ale asi ještě během prvního stupně základky to nebylo tak moc časté. Pak už i tím, že se začaly holky samy chystat, tak už jsem jejich oblečení tak neprožívala. Co si nachystaly, v tom šly. Někdy stejně, někdy každá v něčem jiném.“

Mají jen společné kamarády?

„Tak ty nejbližší jo. Tu jednu společnou, nedobrou, mají jako společnou kamarádku a ještě další tři, čtyři takové nejbližší, pak jsou to spíš známí, ať už jde o kluky nebo holky. Ti známí už jsou společní, jak jedné nebo druhé.“

Jak často se s nimi vídají? Scházejí se s nimi i jednotlivě, když tam druhá není?

„S těmi nejbližšími kamarádkami spíš výjimečně jednotlivě. To musí mít ta druhá něco opravdu důležitého, že taky s nimi nejde.“

Popište mi, prosím, návštěvu mateřské školy.

„Holky se moc netěšily. Pořád nechápaly, co tam budou dělat, když hrát si spolu můžou i doma.“

Takže si tam hrály zase jen se sestrou?

„Jo, to jo, podle učitelek byly jak siamská dvojčata.“

Přemýšlela jste, že byste dala každou do jiné školky?

„Ne, proč?“

Třeba, aby měly své kamarády, aby se otevřely více možností hrát si s druhými dětmi, když tam druhá sestra není.

„Tohle si vůbec nedovedu představit. Myslím, jsem přesvědčena o tom, že, kdyby byly holky zvlášť, že by děsně vyváděly, že jsou jedna bez druhé. Takhle bych jim nikdy neublížila.“

Když jedno z dvojčat onemocnělo, nechala jste doma i druhé?

„Nepamatuji si, že by jedna byla zdravá a druhá nemocná. Když už byla nemocná jedna, tak během jednoho, dvou dnů to chytila i druhá. Takže byly vždycky doma obě dvě, jo, na konec zůstaly doma obě.“

Chodily do stejné školy?

„Jo, jo.“

Do stejné třídy?

„Ano, to ano.“

Vadilo jim něco ve škole ohledně toho, že jsou dvojčata?

„Co si pamatuji, tak akorát to, že si je učitelka ustavičně pletla a taky to, že je jednou potrestala, kdy něco vyvedla jen jedna a ona je kárala a pak i nějak potrestala, už si nepamatuji jak, prostě to schytaly obě dvě, protože nemohla přijít na to, která z nich to vlastně udělala a ta druhá z toho byla opravdu špatná. Učitelka si se mnou i povídala, ať je nějak rozlišuji pro ni a další učitelé, ale na tom prvním stupni to nešlo vůbec. Nechápala, že každá chtěla mít přesně to samé, co druhá. Pak to začalo být trochu jiné, že už jim nevadily odlišné barvy například. Myslím, že si učitelka myslela, že jsem neschopná, že si neporádím s vlastními dětmi, ale než ten řev a hádání, ať jdou radši ve stejném.“

Přemýšlela jste někdy, že byste je dala do základní školy zvlášť?

„Ne, jak už jsem řekla, přijde mi proti zdravému rozumu dvojčata od sebe oddělovat.“

Požádala jste učitele, aby ke každé z dvojčat přistupovali individuálně, aby vnímali, že jsou dvě odlišné děti?

„Ne, nikdy mě to nenapadlo. I když, jak jsem řekla, byly tam problémy, ale u dvojčat s tím člověk asi, asi tak nějak, asi musí počítat, ne?“

Jaké zájmové aktivity navštěvuje každé z nich?

„Ta jedna akorát teď chodí do fitka, jinak mají stejné zájmy. Jo, a teď si vzpomínám, když byly menší, na základce, jedna chtěla chodit na nějaké míčové hry, už ani nevím, co to bylo, ale brzy tam chodit přestala, protože druhá byla smutná, že není s ní.“

Vy sama jste nechtěla, aby dál v tom sportu pokračovala?

„Jestli mám být upřímná, do určitého věku jsem byla klidnější, když jsem je měla co nejvíce obě pohromadě. Prostě, nedovedu to dobře popsat, prostě, když jsem byla jen s jednou, měla jsem iracionální strach, že s druhou něco je. Takže se mi vlastně ulevilo, když s tím sportem přestala. Ale tento stav u mě trval do doby, než jsem opravdu viděla, že už začínají být samostatné a zodpovědné.“

Je jim líto, že v něčem nejsou tak dobré, jako druhé z dvojčat?

„To určitě ano, ale snažím se poukazovat, když je ty splíny chytanou, že je zas dobrá v něčem jiném. Jako, jestli mám být upřímná, tak, ať už člověk chce nebo nechce, automaticky si každý myslí, aji já, že budou stejné ve všem. I teď, se kolikrát přistihnu, že se uvnitř sebe divím, že jedné se něco nepovedlo a druhé jo. Tomu se asi člověk někdy neubrání.“

Když se vás ptají na vzpomínky, na zážitky z minulosti, dáváte do popředí vzpomínky, kde figurovala obě dvojčata nebo vzpomínky, kdy se jedná o každého zvlášť?

„Těch, kdy byly od sebe odděleně, je jen pár. Spíš jsou to všechno společné vzpomínky.“

Jaké způsobem řešíte dárky na narozeniny a vánoce?

„Dlouho dostávaly stejné, aby se nehádaly. Teď dostanou i jiné dary podle toho, co každá preferuje.“

Zajímala jste se před narozením a v průběhu života dvojčat, jak k nim jednotlivě přistupovat?

„Určitě hodně věcí, jak je kojit, jak sladit jejich rytmy, kdy jíst a spát a další informace, to jo, to jsem se zajímala. Potom postupně, co kdy a jak by měla umět.“

A k nim jako k osobnostem? K jejich osobní identitě?

„Ne, to ne. Aspoň si to neuvědomuji, že bych cíleně něco takového vyhledávala.“

Četla jste nějakou literaturu zaměřenou přímo na dvojčata?

„Na dvojčata přímo ne, to ne. Takovou tu klasiku pro maminky.“

RR3

Údaje:

žena, 42 let, jednovaječná dvojčata – dívky, 18 let

Povězte mi, prosím, základní informace o vašich dvojčatech.

„Mají osmnáct let, jsou taková silná dvojka, když jsou spolu, ale když jsou každá zvlášť, tak už je s nimi snadnější domluva. Mají vcelku podobný vzhled, akorát vlasy, teda účes, je od sebe odlišuje. Jednou se mi svěřila i jejich třídni, že se jí hodně ulevilo, když každá začala mít jiný střih, že už nemusela být ve střehu, jestli s ní nehrají hry na záměny.“

A udělaly to někdy?

„Udělaly. Jedna je slabší v angličtině, a když měla psát v jednom kurzu, do kterého chodila mimo školu, tak na konečný test, přišla místo ní ta druhá. Nebýt jejich vtipkování, dobírání a poznámek, vůbec by mě to nenapadlo. Ale bylo mi to podezřelé, tak jsem na tu jednu uhodila, když u toho nebylo její dvojče, protože to bych z ní nic nedostala, kdyby proti mně stály obě a ona mi pověděla, jak to bylo. Myslím si, že to nebylo poprvé ani naposledy.“

Jsou dvojčata jednovaječná?

„Ano, to jsou.“

Popište, prosím, rozdíly v jejich vlastnostech.

„Nepřipadá mi, že by byly nějak rozdílné, že by byl, no, že by byl v nějakém jejich povahovém rysu velký rozdíl. Spíš se někdy různí v názorech, třeba na bezdomovce. Každý říká, že první je silnější, průraznější, ale ona ne. Hodně se dovede do druhých nacistit a myslím, že tím dovede posoudit věci z různých úhlů. Hned zbrkle neodsuzuje. Druhá, rychleji mluví, než myslí, víc ozařená a to z ní pak jdou opravdu perly. A v mnoha věcech nedovede jít tak do hloubky, tím myslím myšlenkově.“

Dvojčata jsou známá svým zvláštním poutem, které mezi sebou mají. Mohla byste mi říci, jak se projevuje u vašich dvojčat?

„Řekla bych, že ty moje dvě ji mají, že u nich funguje spolehlivě.“

Můžete to uvést na konkrétních případech?

„Ted' si honem asi na nic nevzpomenu. Jo, tak třeba mnohokrát volají obě v přibližně stejnou dobu, krátce po sobě, aniž by se domluvily nebo byly zrovna spolu. Často i řeší podob-

né věci, na podobné věci se ptají v krátkém, časovém úseku. Nebo se odněkud vrací každá sama domů a cestou nám koupí třeba langoše. Obě dvě stejné jídlo, chápete to? Ale vidím na nich, že je tento dar, nebo jak to mám nazvat, uvnitř těší, že to nemají s nikým jiným, že si jsou tím asi ještě víc blízké.“

Jak byste celkově charakterizovala jejich vzájemný vztah?

„Určitě, určitě, mi přijde hezký. Nemůžu říct, že nikdy neměly rozpory, to opravdu ne. Hlavně kvůli klukům se kolikrát hádaly, někdy i spolu nemluvily, ale to je součást každého vztahu, ať už je to partnerský, sourozenecký a další.“

Zvládala být každá sama, bez druhého dvojčete, když to bylo nutné?

„Jako, když byly menší, tak to bylo vždycky s brekem, ale postupně, jak začaly dospívat, bylo to pro ně snazší. Ted' bych řekla, že jsou rády spolu, ale klidně si jde i každá sama se svými kamarádkami. Ale ve srovnání s jinými rodinami, kde mají holky od sebe o pár let, to jsou spolu určitě častěji.“

Chtějí, nebo chtěly, být od sebe někdy odlišné?

„Ano, začalo to asi v sedmé třídě, když začaly mít větší zájem o kluky, protože jejich milovaný v té době řekl jedné, M., že se mu líbí a další lichotky a někam ji pozval. M. z toho byla nadšená, taky po něm už delší dobu pokukovala, byl to pro ni takový první hodně otevřený projev sympatií od kluka, pořád celý rozhovor probírala s D., co si má vzít, jestli mu má dovolit vzít ji za ruku, však to znáte. Byli domluvení, tuším, na další den. Ve škole, ale přišel k D. a začal jí říkat nějaké lichotky nebo co. Prostě si je spletl a M. to nemohla rozchodit. V té době se to v ní nějak zlomilo, oplakala to, už ho nechtěla a začala jinak přemýšlet o tom, jak je vnímají druzí a začala právě u té změny účesu. Co se týče oblíkání, nenutila jsem je nikdy, aby nosily stejné oblečení. Co si, která z nich oblíkla nebo chtěla oblíknout, v tom šla.“

Jsou nebo byly mezi sebou soupeřivé?

„Leda tak o přízeň kluků.“

A ve škole mezi sebou nesoupeří nebo nesoupeřila?

„Co si vzpomínám, ve výtvarné výchově. Jo, tam to bylo soupeření. Měly oblíbeného učitele a to se trumfovaly, kdy kterou, jak a proč pochválil nebo dal jedničku. Bylo vidět, že té druhé je to vždycky líto. Ted' mi dochází, ted' mi dochází, že je to zase kvůli chlapa.“

Jak dvojčata oslovujete? Jak na ně voláte, když po nich něco potřebujete?

„Holky, a když jsem naštvaná jmény. Mám pocit, že jde potom víc poznat, že si nedělám srandu, že je zle.“

Jak je chválíte?

„Tak nějak normálně, aby věděly, že jsou chválené, ale zároveň se tím nepovyšovaly jedna nad druhou, že má zrovna nějak navrch. V takové zdraví míře a nepřeháním to. Jako příznám se, že radši, že prostě radši je chválím, když něco pěkného udělají obě a můžu je pochválit prostě obě a dám té chvále větší sílu.“

Jak je káráte?

„Tak několikrát dostaly na zadek.“

Jak káráte, když něco provedla jen jedna?

„No, to je takový asi zvláštní úkaz, že oni v tomto drží tak nějak pohromadě. Ať už to bylo v dětství, v pubertě, tak, když byl s jednou konflikt, něco provedla a já jednu potrestala nebo jí prostě vynadala, a uzavřely se obě dvě, jak kdyby do ulity a vlastně se mnou přestaly komunikovat obě. Hlavně v té pubertě, to byla síla. A to mě naštvávalo ještě víc. No, dusno bylo u nás doma, to by se dalo krájet.“

Jak rozlišujete, co které patří?

„Jak byly malé, tak jsem to opravdu neřešila, to nebyl čas. Hlavně, hlavně, teda v oblečení. Spíš, až s tím dospíváním už to jde víc poznat a ony samy ví, co, které patří.“

Když byly menší, trávil jste určitý čas občas úmyslně rozděleně? Jen s jednou?

„Jedině v případech, kdy byla druhá nemocná, tak druhá šla třeba s taťkou sama na procházku, ale jinak ne.“

Jak jste je oblékala, když byly malé?

„Jak byly malé, měly vše stejné. Až později si začaly říkat samy, co chtějí jinak. Ale zas tak odlišné to nebylo.“

Mají jen společné kamarády?

„Ne, co si uvědomuji, tak mají společné, ale i nespolečné. Každá své vlastní.“

Chodily spolu do stejné mateřské školy?

„Ano, chodily.“

Stalo se někdy, že jedna musela třeba z důvodu nemoci zůstat doma?

„Ano.“

Druhá šla normálně do školky?

„To ne. Bylo pro mě jednodušší nechat doma obě dvě.“

Chodily také spolu do stejné základní školy a třídy?

„Určitě. To ano, to chodily.“

Rozlišovali je do sebe? Myslím teda, jak učitelé, tak spolužáci?

„Ze začátku to byl celkem problém a pak, když třeba na něco dostaly nového učitele.“

Na co si stěžovaly nebo naopak, co si chválily jako výhodu být s dvojčetem ve stejné škole?

„Teď, teď, vůbec si to nedovedu vybavit. Nic, co bych řekla k položené otázce. Jo, teď jsem si vzpomněla, že si z nich dělali kluci srandu, že se jich ptali, jestli spolu chodí i čůrat na jeden záchod, když jsou dvojčata a takový ty dětské posměšky. Jinak si myslím, o tom jsem teda přesvědčena, že byly rády, že tam mají jedna druhou, že i kdyby se dělo nevím co, tak tam mají sebe.“

Přemýšlela jste někdy, že byste je dala do mateřské školy nebo do školy zvlášť?

„Ne. Pěkně by nám to rozdělení zkomplikovalo život. Tím nemyslím jen sebe a manžela, ale i holky.“

Bylo někdy nutné, aby jste si promluvila s učitelem, aby k dvojčatům přistupoval jako ke dvěma odlišným bytostem?

„Ne, nic takového jsem nemusela řešit.“

Jaké zájmové aktivity navštěvuje každé z nich?

„Holky jsou spíš takové, že rády tančí, takže chodí spolu do jednoho tanečního kroužku.“

Mají i nějaké odlišné aktivity?

„No, co si vzpomínám, tak spíš na základní škole. Určitě už to bylo na druhém stupni a to jedna začala chodit do nějakého kroužku na škole a tu druhou to nebavilo, tak chodila jen jedna.“

Jak jste vnímala, že tam chodí jen jedna?

„Tak, tak, jako ze začátku mi přišlo divné, že tam jde jen jedna. Myslela jsem, že jsou rozhádané, ale pak jsem to už dál neřešila. Hlavně, že jí to bavilo. A nevadilo mi, že tam chodí jen jedna.“

Vnímáte mezi nimi určitou rivalitu, soutěživost?

„Ne, to určitě ne.“

Mrzelo je někdy, že nejsou v něčem stejně dobré jako ta druhá?

„Ne.“

Když se vás ptají na vzpomínky, na zážitky z minulosti, dáváte do popředí vzpomínky, kde figurovala obě dvojčata nebo vzpomínky, kdy se jedná o každého zvlášť?

„Tohle vůbec neřeším. Určitě společně.“

Jaké způsobem řešíte dárky na narozeniny a vánoce?

„Teď určitě dostane každá co si řekne a dříve to byly stejné dárky.“

Zajímala jste se před narozením a v průběhu života dvojčat, jak k nim jednotlivě přistupovat?

„To ne, jako nemyslím tím, že jsem se nezajímala, ale tak celkově, jak, co udělat správně v té péči, když byly malé. A jestli myslíte přímo výchovu, tak kolem dvojčat je vše tak hektické, že člověk nemá čas pořádně přemýšlet, co a jak, prostě tak, jak to cítíte.“

Četla jste nějakou literaturu zaměřenou přímo na dvojčata?

„Ne. Nepamatuji si, teda nevím, jestli je teď nějaká. Myslím, že jsem o něčem slyšela, ale když byly holky mimina, tak si nevzpomínám, že by nějaká kniha byla. Tím myslím, že aby byla zaměřená přímo na dvojčata.“

Děkuji Vám za rozhovor.

RR4

Údaje:

žena, 47 let, jednovaječná dvojčata – chlapci, 22 let

Jak jste chlapce oslovovala, když byly zrovna pohromadě?

„Jménem, ale i kluci.“

Co bylo častější?

„To se nedá tak říct. Podle situace, asi samovolně častěji kluci.“

Jak byste je popsala? Jejich odlišnosti?

„A. se narodil jako první a je opravdu více akční. Víc si věří. A. je hodně na matiku. D. je spíš takový opatrnější, víc se drží zpátky. Někdy si myslím, že je mu i líto, když A. někde je bez něho i teď, když už jsou velcí. Přijde mi, že kolikrát ani neví, co má sám dělat. Nebo něco dělá, ale jde poznat, jak je vnitřně neklidný. Chybí mu kuráž. Ne vždycky, ale mohl by nebýt tak bojácný. Často mu říkám, ať si v tomto z A. vezme příklad, aby se tolik všeho nebál, ale kolikrát to má spíš opačný efekt.“

Jak jste je oblékala?

„Jako miminka jsem je oblékala úplně stejně. Vyžívala jsem se v tom. Neumím to popsat. Vyžívala jsem se v tom, že mám dvojčata, přála jsem si to od svých šestnácti a ani nedovedu vysvětlit, proč mě to tak chytlo. Možná proto, že má nejlepší kamarádka byla z dvojčat, nevím. Když jsem je vždycky viděla vedle sebe, stejné oblečení, byli prostě kluci k zulíbání, a když se tak nad tím teď zamýšlím, dávalo mi to ještě větší pocit, že jsou něčím výjimeční pro mě, moji rodinu a taky pro všechny v okolí. O tom, jak to bylo praktické ani nemusím mluvit. Člověk šáhl v obchodě na jednu věc a hned ji vzal dvakrát, nemusel se zdržovat přemýšlením co jiného pro druhého. Toho času u dvojčat opravdu není moc, zabývat se blbostma. Jak rostli, tak spíš oni sami se začali projevovat, že chtějí jít v něčem jiném ven než ten druhý. Asi do těch devíti až desíti let to nebylo moc výrazné, spíš v takových etapách. Později, jak kdyby se domluvili a byli až vzteklí, když si museli vzít něco stejného a to trvalo několik dnů a někdy až týdnů. Ani nebyli rozhádání, že by to jako na to mělo vliv. Nevím, čím to vždycky bylo. Okolí jakoukoliv změnu u nich určitě vítalo, protože si je každý ustavičně pletl, i učitelé ve škole. Já jsem je vždycky od sebe poznala. Někdy mám ale pocit, že si tu stejnost užívají. Nedovedu posoudit, na kolik by byl víc odlišný jejich styl oblékání

a vlastně v čem by byli jiní, kdybych je od sebe oddělovala, rozlišovala nějakým záměrným a silným způsobem. Je těžké to posoudit.“

Jaký je jejich vzájemný vztah?

„Myslím, že byl a je stále jejich vztah hodně intenzivní a potřebují dělat spoustu věcí spolu, trávit hodně času spolu. Kamarády mají společné a výjimečně se stane, že by jeden nebo druhý šel s partou bez bratra. Víte, jsem ráda, že mají určitou závislost na sobě. Nechci nic přivolávat, ale člověk nikdy neví, co se může stát a takhle mají sebe, ten svůj výjimečný vztah. Myslím, že spoustu sourozenců to tak nemá, kolikrát ani dvojčata ne. Co mě trochu trápí, že jsou díky té své připoutanosti bez dívky. A. už s jednou chodil a po určité době se mi svěřila, že ji nebavilo, že D. všude chodil s nimi, že se kolikrát i chovali, jakoby tam ani nebyla. Vystačili si prostě sami. Víím, že jsou ještě telata, ale stejně. Aby jim zas taková závislost nebyla na škodu.“

Mají i jiné kamarády než společné?

„Ne, spíš známé.“

Vidíte nějaké záporny v tom být dvojčetem? Myslím z toho vašeho pohledu?

„Prostě ten jejich vztah dvojčat, má svá pro a proti, jak sama vidíte. Něco je pro dobro a něco spíš ke škodě. Jen prostě chci, aby byli oba moc šťastní. Asi jako každá máma. Někdy jim i řeknu nebo úmyslně jednoho pošlu někam bez bratra a vysvětlím, proč není zapotřebí obou, ale stejně nějak vykoumají, že tam buď není potřeba ani jednoho nebo obou. Člověk neví, jestli se tomu má smát nebo se nad tím trápít. Takhle, spíš jdou spolu, ale dovedou být i odděleně, třeba s jinými kamarády. Už na základce jsem je přihlašovala na různé kroužky, každý šel do jiného, ale po čase řekli, že chtějí dělat jen jeden, ale společně. Hodně se to ve mně mele, opravdu dost protichůdné pocity. Na jednu stranu by člověk jásal nad jejich blízkostí a na druhou je až takový nedobrý pocit.“

Navštěvovali spolu mateřskou školu a základní školu?

„Do školy i do školky chodili do stejné i do stejné třídy na škole.“

Jaké to bylo, když jeden nemohl jít? Třeba, že onemocněl? Poslala jste druhého do školy?

„Když byl jeden nemocný, obzvlášť teda ve školce, bylo marné se s druhým dohadovat, že půjde do školky sám. Ale je fakt, že jsem to v době školky tak často nehrotila. Svou roli ur-

čítě hrála i skutečnost, že by mi pro malého neměl kdo zajít, když jsem s jedním nemocným byla doma a manžel se vracel pozdě večer z práce. Nechtěla jsem moc tahat zase toho nemocného ven.“

Jaké to bylo na základní škole?

„Na základce už to bylo o něco lepší. Jednak měli na prvním stupni úžasnou paní učitelku, která to s dětmi ohromně uměla a kluci se vždycky do školy moc těšili, takže tam už nebyl takový problém, když jeden onemocněl. Sice taky někdy remcali a snažili se mě obměkčit, ale čím déle byli ve škole, tím více mi to přišlo, že už je to jen z určité setrvačnosti. Navíc si tam našli dva společné kamarády, ale i odlišné, opravdu hodně dobré, se kterými kamarádi dodnes. To jim určitě pomohlo k povolení té jejich závislosti a neustálé potřebě být jen pořád spolu. A taky musím přiznat, že už jsem na základní škole nebyla k jejich absenci tak benevolentní, nenechala jsem se tak obměkčit, jako když chodili do školky. Už jsem k tomu začala přistupovat víc zodpovědně a kluci poznali, že na základce to už opravdu nebude stejné. Dát je do jiné třídy jsem nikdy neuvažovala. Ale musím říct, že s odstupem času, když vidím pořád tu jejich závislost, tak si říkám, jestli by to nebylo pro jejich větší dobro, kdyby aspoň na té základce rozdělení byli. Ale tehdy mi to přišlo, jako naprostý nesmysl odtrhávat od sebe dvojčata. Ani jsem si nedovedla přestavit, kolik práce a těžkostí navíc, by to mě a vlastně celou rodinu stálo. Takže určitě tam malou roli sehrála, určitým způsobem, i pohodlnost.“

Pletli si je ve škole, ať už učitelé nebo spolužáci?

„To si myslím, že určitě ano. Jo, určitě ano. Určitě tam nějaké takové příhody byly.“

Jak jste to řešila?

„Nevzpomínám si, že bych to musela nějak řešit.“

Nestalo se, že třeba učitel zapsal známku tomu druhému?

„No, to ne. Nebo vlastně. A víte, že jo? No ano, to jsem pak do školy volala, protože mi kluk doma brečel jak o závod, protože mu zapsal kouli, která patřila druhému. Bylo to nějak na konci hodiny a učitel se s tím už nechtěl zabývat. To jsem volala, takže známku učitel přepsal tomu druhému. Na to jsem úplně zapoměla.“

A jak to bylo na střední škole? Chodili na stejnou?

„Ne, nechodili. Já jsem chtěla, aby si vybrali každý podle toho, v čem je každý z nich dobrý. Na střední chtěli jít na stejnou, ale hodně jsem jim promlouvala do duše, tak se umoudřili. Museli si uvědomit, že, pro jejich štěstí v životě, musí střední vybrat podle svých individuálních možností.“

Jak řešíte odměny a pochvaly?

„Jako každý rodič.“

Odlíšujete koho chválíte nebo chválíte oba najednou, i když udělal něco dobře jen jeden z nich?

„No, tak chválím jen toho, který si to zaslouží. Aspoň ten druhý má motivaci a pěkně se pak trumfují. Víc se snaží.“

Jak trestáte?

„Každého zvlášť, ale někdy jsem se přistihla, že v záchvatu zuřivosti nebo podrážděnosti jsem vystartovala i proti vlastně tomu nevinnému.“

Vyhledávala jste nějaké informace, literaturu o přístupu k dvojčatům?

„Nepamatuji si, že by za mě knihy o dvojčatech byly. Spíš mi v tom radila mamka, protože kolegyně z práce měla taky dvojčata. Teda její dcera, ale dříve narozená. Takže spíš takhle, když si člověk nevěděl s něčím rady. Hodně mi to pomáhalo ze začátku, protože jsem vůbec nevěděla na co se mám připravit, co mám čekat, jak určité věci řešit. Pak už si člověk našel svůj vlastní způsob.“

Děkuji Vám za rozhovor.

RR5

Údaje:

žena, 40 let, jednovaječná dvojčata – chlapci, 19 let

Povězte mi, prosím, základní informace o vašich dvojčatech.

„Dvojčata mám dva kluky, M. a S. a v lednu oslavili devatenáct let.“

Jsou dvojčata jednovaječná?

„Jsou jednovaječná.“

Popište mi, prosím, v čem jsou odlišní.

„M. je vyrovnanější, větší klid'as, déle přemýšlí a zvažuje než se k něčemu rozhodně. Hodně zvažuje pro a proti. Někdy bych řekla, že i nad prkotinama si láme hlavu, jako kdyby řešil důležitou věc. Na jednu stranu je to plus, že není zbrkloň jak S. a na druhou by někdy člověk zešílel než se k něčemu rozhoupe. To S. je v tomhle je přece jen jiný, rychlejší v rozhodování, ale kolikrát až zbrklý. S. je víc neklidný, dělá mu problémy se na něco déle soustředit. Když byli malí, právě jeho byla potřeba víc hlídat a na základní škole se mu více věnovat.“

A po vzhledové stránce je mezi nimi nějaký rozdíl?

„Teď už ano, když byli malí, byli k nerozeznání. Teď sami experimentují s účesy a ten účes u nich dělá opravdu moc. Myslím, že oba jsou radši, když druzí ví, s kým a na koho mluví. Na základní škole si je pořád pletli, i spolužáci. Stalo se několikrát, že chtěl někdo pomlouvat toho druhého a říkal to vlastně dotyčnému přímo do očí. I když by zrovna toto bylo nepříjemné, i kdyby to říkal tomu, komu chtěl. Když stál někdo proti nim, proti jednomu z nich, vždycky stáli při sobě a byli si, a jsou, opravdu oporou. Tohle mi dělá velkou radost, moc mě to těší.“

V čem jsou stejní?

„Mají stejný smysl pro humor.“

Dvojčata jsou známá svým zvláštním poutem, které mezi sebou mají. Mohla byste mi říci, jak se projevuje u vašich dvojčat?

„Myslím, a stydím se to přiznat, protože jsem maminka, která by to měla poznat nejdřív, že prostě jeden na druhém rychleji poznají, když se u druhého něco děje. A to si o sobě myslím, že jsem hodně všímavá.“

Jak byste celkově charakterizovala jejich vzájemný vztah?

„I když dovedou stát při sobě, kdyby chtěl nějakým způsobem ublížit jednomu z nich, myslím si, že je jejich vztah dost soupeřivý. Chodili spolu do jednoho fotbalového družstva, ale byly k tomu nesváry i na zápasech i doma, protože se pořád předháněly, kdo rychleji utíkal, kdo dal kolik gólů a zároveň se oba snažili toho druhého shodit, zesměšnit. Pak byla tichá domácnost. Pak jsem už zakročila a M. začal dělat něco jiného. Ale takové soupeření bylo i ve škole, protože byli v jedné třídě. Tím, že začali chodit každý na jinou střední školu, se to hodně, opravdu hodně zlepšilo. Ale byly to nervy. Kamarádka má dvojčata holky a tohle s nimi, v takové míře, nikdy nezažila. Někdy jsem jí to opravdu záviděla.“

Takže chtějí, nebo chtěli, být od sebe někdy odlišní?

„To si myslím, že ano, ale třeba po vzhledové stránce to vygradovalo až tak v pubertě. Předtím nechávali otázku vzhledu, účesu a oblečení opravdu na mě. Výjimečně jeden řekl, že si chce obléct něco jiného, ale jinak to neřešili. Zřejmě tím, že jsem to neřešila ani já. Když jsem kupovala oblečení, tak hned dvakrát to samé. Při tom záprahu u dvojčat to ani jinak nejde. S tím oblečení, jako s tou změnou, začali sami později.“

Jak dvojčata oslovujete? Jak na ně voláte, když po nich něco potřebujete?

„Jménem, jsou už skoro dospělí, tak mi přijde, že volat na ně „kluci“ by je mohlo urážet.“

A když byli menší?

„Když byli menší kluci, ale taky jmény, když jsem potřebovala jen jednoho z nich.“

Jak je chválíte?

„Snažím se, abych, když chválím jednoho, abych za něco jiného pochválila druhého. Ale ne vždy něco vymyslíte. Jak byli mezi sebou dvojčata tak hodně soupeřivá, pochválit jednoho a nepochválit druhého znamenalo, že ta jejich rivalita ještě narostla a druhý se pak necítil moc dobře, že zrovna nebyl chválený. Hodně jsem tohle s nimi rozebírala, protože mi to rvalo srdce. Snažila jsem se jim vysvětlit, že to neznamená, že druhý je špatný, horší, ale že každý z nich má svou cestu, že můžou, ale nemusí ve stejnou dobu udělat něco skvělého a hlavně, že to nemůžou dělat pořád. Že jsou dny v životě každého člověka, kdy se prostě

nic světoborného neděje, nic zvláštního nezažije, neudělá, ale tím to není miň hodnotné a pak jsou dny, kdy zazáří. Snažila jsem se jim prostě vysvětlit, že každý den, i ten všední a ničím pro ně výjimečný, neznamená, že jsou v něčem lepší, horší než druzí, než druhé dvojče. Že dneska prostě přijde třeba s diplomem jeden a za dva dny přijde druhý s něčím jiným. Taky jsem jim říkala, že nemůžou srovnávat, že je jeden v něčem lepší. Oni si prostě hodně dlouho mysleli, že jako dvojčata musí vynikat oba ve všem stejně.“

Jak je káráte?

„Tady jsem se poučila a když je kárám, najdu si soukromí, kde to budeme řešit jen my dva nebo ještě s manželem. Právě kvůli tomu jejich soupeření jsem se poučila, a abych to nedělala ještě horší, tak s každým z nich, v případě kárání, mluvím o samotě.“

Jak rozlišujete, co kterému patří?

„Dříve jsem zrovna oblečení neřešila, jak jsem říkala. Měli vše stejné, nic jsem nijak netřídila. Hračky taky společné. Nyní co dostanou nebo si koupí, tak respektuji komu to patří.“

Jak jste s nimi trávil čas, když byli malí?

„Ted' už je mi líto, že trávíme hodně času odděleně, když byli malí, tak pokud to šlo, trávili jsme ho všichni, co nejvíce spolu. To vás úplně hladí na duši, když jste všichni spolu. Maminka, tatínek, děti. Krásný pocit sounáležitosti, že jsme všichni spolu. Ani to nedovedu slovy vystihnout. V mé rodině, ze které pocházím, mi tento pocit scházel, proto bylo pro mne důležité, aby to děti nezažily, abychom to měli jinak.“

Trávila jste ho občas úmyslně rozděleně? Jen s jedním?

„Ne. Přišlo by mi to, jak kdybych toho jednoho vyřadila z toho rodinného kruhu.“

Popište mi, prosím, u každého z nich stručně jejich kamarády.

„M. má mezi nimi víc takové frajírky. S. spíš introvertní přátele.“

Mají společné kamarády?

„Ano, takové ty větší kamarády tři a jednu holku, ještě ze základní školy. Ze stejné třídy.“

Jak si našli odlišné přátele?

„Odlišné přátelé si našli pomocí jiných zájmů. Jo, a taky byla zlomová střední škola.“

Jak jste vnímala odlišné přátele?

„Byly to smíšené pocity. Na jednu stranu jsem měla obavy, aby se navzájem sobě neodcizili a na druhou tím, že je každý jiný, tak vím, že S. by mezi M. kamarády nezapadl a kdo ví, jestli by se nad něho nepovyšovali a neshazovali ho, protože by ho cítili jako slabší článek v partě. Takže pro jejich odlišné přátele jsem vlastně pro všemi deseti.“

Popište mi, prosím, návštěvu mateřské školy.

„V mateřské školce bylo vše bez problémů.“

Chodili každý do stejné?

„Ano.“

Přemýšlela jste, že byste je dala do jiné třídy nebo školky?

„Ne, to opravdu ne.“

Když jedno z dvojčat onemocnělo, nechala jste doma i druhé?

„Ano. Ve školce mi vychovatelka řekla, že je riziko, že by stejný bacil měl v sobě už druhý, že bude nejlepší, když zůstanou doma oba dva. A pro mě to bylo jednodušší, protože jít pro zdravého do školky znamenalo, vzít sebou i toho nemocného. To mi přišlo nesmyslné.“

Vadilo jim něco ve škole ohledně toho, že jsou dvojčata?

„Ne, opravdu si nevzpomínám, že by ve školce byl nějaký problém.“

Jaký je k dvojčatům přístup ve škole? Na základní škole jste je dala do stejné třídy?

„Ano.“

Rozlišovali je od sebe?

„Jak kdo.“

Oslovovali každého zvlášť?

„Jak kdo.“

Na co jsi stěžovali nebo naopak, co si chválili jako výhodu být s dvojčetem ve stejné škole?

„Zlobilo je, když se učitelé spletli a zapsali známku druhému a pak to nechtěli opravit. Cítili se ukřivdění. Oni si přímo sami nestěžovali, nežalovali, ale ta jejich rivalita a jak se to ještě odráželo doma, to vypovídalo samo o sobě. „A o tobě řekl učitel XY, že jsi v tom horší

než já.“ *Tohle mě štvalo. Nebo učitel řekl, že jim oběma něco nejde, přitom to každý uměl jinak. Já jsem se o něco snažila, snažila, aby se kluci brali jinak, že jsou každý jiný.*“

Přemýšlela jste někdy, že byste je dala do mateřské školy nebo do školy zvlášť?

„Ne, nepřemýšlela. Neviděla jsem žádný pádný důvod k tomu, abych to udělala. V té době. Kdybych věděla, co mě čeká, díky jejich rivalitě, tak bych do toho šla a bez váhání.“

Požádala jste učitele, aby ke každému z dvojčat přistupovali individuálně, aby si dávali pozor koho zkouší, komu zapisují známku, aby je nesrovnávali například?

„Kvůli tomu přístupu, tomu srovnávání jsem pohovor s třídním učitelem měla. A taky kvůli známám. Řekl, že si promluví i s ostatními kolegy. Když jsem se ptala kluků, tak už si opravdu konkrétně na známkování dávali pozor. K tomu srovnávání, podle mě většina učitelů si s dvojčaty ve třídě neví rady a neví, jak se tomu vyhnout.“

Jaké zájmové aktivity navštěvuje každé z nich?

„Kluci dělají, teda jeden dělá fotbal a druhý cyklistiku.“

Když se vás ptají na vzpomínky, na zážitky z minulosti, dáváte do popředí vzpomínky, kde figurovala obě dvojčata nebo vzpomínky, kdy se jedná o každého zvlášť?

„Jak už jsem říkala, bylo pro mě hodně důležité, abychom co nejvíce času trávili spolu, takže ve větší míře mluvím o společné minulosti a vzpomínkách.“

Jaké způsobem řešíte dárky na narozeniny a vánoce?

„O co si každý napíše, pokud to nejsou přehnaně drahé dárky. Ještě pořád dodržujeme tradici napsání Ježíškovi. Máme z toho legraci, ale cítím, že se to každému z nich líbí, i když by to nepřiznali. Mě to navíc ušetří čas s vymýšlením dárků a kluci dostanou, co si opravdu přejí.“

Zajímala jste se před narozením a v průběhu života dvojčat, jak k nim jednotlivě přistupovat? Četla jste nějakou literaturu zaměřenou přímo na dvojčata?

„Ne. Já se ve všem řídím intuicí, jak to cítím, tak to udělám. Hlavně, co se týče výchovy dvojčat. Spíš jsem si zjišťovala informace o miminkách. To jsem byla sevřená strachy, že něco udělám špatně.“

Děkuji Vám za rozhovor.

RR6

Údaje:

žena, 48 let, jednovaječná dvojčata – dívky, 27 let

Povězte mi, prosím, základní informace o vašich dvojčatech.

„Jsou od sebe o patnáct minut.“

Jaký je jejich věk?

„Mají dvacet sedm let.“

Jsou dvojčata jednovaječná?

„Ano, jsou.“

Popište mi, prosím, v čem jsou odlišné. Vzhled, vlastnosti.

„Starší je celkově klidnější, o pár centimetrů větší než mladší, která je zase zbrklejší, jedna má kratší vlasy, každá má jiný styl oblékání.“

V čem jsou stejné?

„Vzhledově to byl účes, typ postavy, barva očí. Vlastnosti, že se dokáží podělit, obětavé.“

Dvojčata jsou známá svým zvláštním poutem, které mezi sebou mají. Mohla byste mi říci, jak se projevuje u vašich dvojčat?

„Jsou na sobě hodně závislé, když se nevidí, volají si, píší si. Často mi jedna něco řekne a za hodinu přijde ta druhá s tím úplně samým. Nějaké psychické stavy jsem zatím nezažnamenala.“

Jak byste celkově charakterizovala jejich vzájemný vztah?

„Velmi blízký, více než sourozenecký, jsou na sobě psychicky závislé.“

Chtějí, nebo chtěly, být od sebe někdy odlišné? Pokud ano, kdy a jak to řešily?

„Až v pubertě, začalo to barvou vlasů, pak oblečení, brýle.“

Jsou nebo byly mezi sebou někdy soupeřivé? Jak se to projevovalo.

„Nejsou soupeřivé, jsou si navzájem hnacím motorem, podporují se.“

Jak nejčastěji dvojčata oslovujete, když jsou spolu?

„Holky.“

Jak je chválíte?

„Chválím podle toho, jak se které, co podaří.“

Jak je káráte?

„V dětství jsem nekárala nikdy před tou druhou, každou zvlášť nebo alespoň pokud to šlo. Teď v dospělosti minimálně. Jsou už velké, tak ví, co dělají. Maximálně jim mohu poradit. Kárala jsem je každou zvlášť, nikdy jsem je netrestala hromadně, když provedla něco jen jedna.“

Rozlišovala jste, co které patří nebo jste vše brala jako společné?

„Nerozlišovala, holky si přebralý věci samy a rozřídily, co, které patří.“

Jak jste s nimi trávila čas, když byly malé?

„Na hřišti, na pískovišti, chodily jsme na zmrzlinu nebo do zahrad, holky rády malovaly.“

Trávila jste ho vy nebo manžel občas úmyslně rozděleně, jen s jednou z nich?

„Ne, nikdy.“

Jak jste je oblékala, když byly malé?

„Do stejného oblečení, někdy jsem jim sama něco ušila.“

Chtěly si samy oblékat něco jiného? Od kolika let?

„Spíše až tak v období puberty, dokud byly malé bylo roztomilé, když byly oblečené stejně.“

Má každá z nich jen své kamarády? Nebo jen společné?

„Jen společné, co vím.“

Mateřskou školu navštěvovaly společně?

„Ano, dokonce stejnou třídu.“

Hrály si tam i s ostatními dětmi nebo ve většině případů jen spolu?

„Spíše si hrály spolu, ale neměly problém přibrat někoho mezi sebe.“

Pletly si je učitelky?

„Učitelky si je občas pletly.“

Přemýšlela jste, že byste dala každou do jiné školky?"

„Ne.“

Když jedno z dvojčat v předškolním věku onemocnělo, nechala jste doma i druhé?

„Ano, když jsem šla na paragraf, měla jsem doma obě, stejně to jedna chytila od druhé, dříve nebo později.“

Vadilo jim něco ve školce v souvislosti s tím, že jsou dvojčata?

„Nevím o ničem, možná jen, že si je učitelky občas pletly a třeba pochválily, pokáraly tu nesprávnou.“

Na základní škole jste je dala do stejné třídy?

„Ano.“

Jaký byl k dvojčatům přístup ve škole?

„Myslím si, že přístup k dvojčatům ve škole byl dobrý.“

Rozlišovali je od sebe? Oslovovali každého zvlášť?

„Brali každou zvlášť, jako ostatní děti. Ten, kdo je znal, je rozeznal od sebe okamžitě. Ve škole si je nepletli a když už, holky je opravily a později už ani to neřešily a vyřídily to té druhé.“

Na co si stěžovaly nebo naopak, co si chválily jako výhodu být s dvojčetem ve stejné škole?

„Jako nevýhoda, že jedna ví okamžitě, co provedla ta druhá, jakou špatnou známku dostala. Taky, když mi vykládaly, co zažily ve škole, tak jsem to slyšela dvakrát. Nejdřív od jedné a pak od druhé.“

Přemýšlela jste někdy, že byste je dala do školy zvlášť?

„Nikdy mě to nenapadlo, podle mě to pro ně bylo nejlepší.“

Požádala jste učitele, aby ke každému z dvojčat přistupovali individuálně?

„Ne, nebyl důvod – učitelé se k nim chovali jako k ostatním dětem.“

Vybraly si stejnou střední školu? Pokud ano, proč?

„Ano, obě chtěly být učitelkami v mateřské školce, ovšem přijaly jenom jednu, druhá se nakonec rozhodla pro školu ekonomickou, protože byla v místě bydliště.“

Jaké zájmové aktivity navštěvuje každá z nich?

„Sport ve sportcentru, chození do knihovny, internet, zvířata.“

Měly nebo mají odlišné?

„Neměly odlišné zájmy.“

Bylo některé z nich někdy líto, že v něčem není tak dobrá, jako druhé z dvojčat?

„Možná ve školním prospěchu byla ta mladší pozadu za starší, pak ji to mrzelo.“

Jak jste to řešila?

„Učila jsem se s dcerami, ta starší byla pak takovým hnacím motorem pro ni.“

Když se vás ptají na vzpomínky, na zážitky z minulosti, dáváte do popředí vzpomínky, kde figurovala obě dvojčata nebo vzpomínky, kdy se jedná o každého zvlášť?

„Spíše každá zvlášť, především, když něco vyvedly.“

Jaké způsobem řešíte dárky na narozeniny a vánoce?

„Když byly malé, dostávaly stejné dárky jako panenky a oblečení. V dospělosti dostávají dárky, jaké si každá řekne, co chce.“

V jaké míře jsou na sobě závislé?

„Celkem dost jsou na sobě závislé.“

Zajímala jste se před narozením a v průběhu života dvojčat, jak k nim jednotlivě přistupovat, na co si dávat při výchově dvojčat pozor?

„Jen jsem se ptala jedné známé, která dvojčata měla také.“

Četla jste nějakou literaturu zaměřenou přímo na dvojčata?

„Nečetla.“

PŘÍLOHA P II: ROZHOVORY S DĚTMI Z DVOJČAT

RD1

Údaje:

žena, 31 let, svobodná, středoškolské vzdělání

Jak vás rodiče oslovovali, když jste byla zrovna se sestrou pohromadě?

„Myslím si, že když jsme byly malé, že kvůli tomu, aby to bylo rychlejší, tak někdy holky, ale mám tak nějak zažité, že jménem, takže každou jménem.“

A když řekly holky, vadilo ti to?

„Ne.“

Jak vás rodiče oblíkali, když jste byly malé?

„Když jsme byly malé, tak stejně. Zhruba, asi do těch devíti let zhruba osm, druhá třída, třetí, druhá, třetí.“

Kdy jsi se začala oblékat podle vlastního vkusu, podle sebe?

„No, tak podle vlastního vkusu až tak v pubertě, to znamená těch patnáct, ale rozdíl byl tak ve čtvrté třídě, že třeba já jsem měla modrou mikinu a ségra zelenou, ale jinak byla stejná. Takže barvy.“

A co tě k těm změnám vedlo?

„No, že člověk nechtěl být stejný, jak druhý. Odlišovat se.“

Už na základní škole?

„Ano, ano. Určitě v devítce na konci základky, určitě v devítce.“

A jak ty změny přijímali tvoji rodiče? Vadilo to rodičům, že chceš jiné oblečení?

„Ne, vůbec ne. Nikdy, nepamatuji si, a ne, ne.“

Nebrala to maminka jako obtíž, že musí zvlášt' každé kupovat něco jiného?

„Ne, ne, ne.“

Kdo se začal jako první odlišovat v oblečení?

„To si nepamatuji, to takhle asi neřeknu.“

A vadilo ti to i na sestře, že se začala odlišovat?

„Nee, právě, že nee. Já to mám takhle ve vzpomínkách, že to asi tak nějak přišlo samo a určitě z obou dvou, jakože to nebylo, že ségra by třeba chtěla mít se mnou stejné. „Hele, pojd' si dneska obléct toto a já řekla ne, já jdu dneska v tomto a ty jdeš v tomto.“ Ne prostě. Já mám fakt vzpomínky, nebo nemám to prostě zažité, že by to bylo jinak.“

Nyní máte stejný styl oblékání?

„Ne, určitě se nám líbí některé věci stejné, ale asi trošku každá něco jiného. Jako určitě se shodneme v hodně věcech, co se třeba týká oblečení, ale třeba ségře už to přijde extrémní, že by to na sebe nedala a já si to zas na sebe dám. Ale jsou věci, které máme, třeba mikinu zelenou, a máme stejnou. Prostě, holt, já jsem si koupila mikinu a ségra vůbec nevěděla, že ji mám a koupila si ji taky, takže máme jako jednu mikinu stejnou.“

Funguje mezi vámi napojení dvojčat?

„No, úplně ne, ale třeba se nám stalo, třeba se nám stalo, že jsme myslely v jednu chvíli na stejné věci a že jsme si to jako potom, jak bych to řekla, pak jsme se potkaly, a řekla jsem: „Hele, já jsem řešila to a to“ a ona řekla: „Já jsem to řešila taky.“, třeba ve stejnou dobu. Jo, že třeba kamarádka měla narozeniny v nějakou dobu a já jsem sestře psala smsku, já jsem jí psala smsku: „Čau ségra, prosím tě, Háňa má narozeniny dneska nebo zítra?“ a mně došla smska: „Čau ségra, no, právě jsem se tě na to chtěla zeptat.“. Fakt normálně. Spíš jako v takových to drobnostech.“

Věděla jsi třeba někdy, že sestra není v pohodě, aniž by jste se viděly, že se něco stalo?

„Že se něco, že nějaký průser? Ne.“

Máte stejný účes se sestrou?

„Nemáme.“

Každá jiný?

„Ano.“

Máte společné kamarády?

„Mám to nějak rozvést?“

Máte jenom společné kamarády?

„Ne, ne.“

A na základní škole to bylo jak?

„Na základní, takže na té základce, co jsme spolu vyrůstaly, nebo takhle, u baráku jsme měly společné kamarády, to je jasné, nikdy to nebylo tak, že já bych se kamarádila třeba u baráku, u sousedů, bych se bavila já s někým a sestra s někým. My jsme měly ty kamarády společné a rozuměly jsme si teda obě s těma společnýma kamaráda. Na základce to bylo to samé. My jsme měly vlastně obě dvě nejlepší kamarádku stejnou prostě, jo, tak jsme to prostě měly.“

A potom už jste začaly mít rozdílné?

„Potom vlastně tím, jak jsme se rozdělily, což bylo vlastně nástupem na střední školu, tak tam už to bylo o tom, že společní kamarádi zůstali, kteří byli z dětství zůstali nebo z té základní školy, kteří nám zůstali takoví ti společní. Potom už jsme si vlastně každá našly, že jsme byly na té střední škole, každá na jiné, tak jsme měly kamarády, které jsme si tam našly. Ale někteří ti kamarádi, z té střední, se stali třeba i známými té druhé, ale už to nebyly kamarádi vysloveně, ale patřily už mezi známé, že jsme se vídali.“

Do mateřské školy jsi chodila společně se sestrou?

„Ano, do mateřské ano.“

Ted' s odstupem času, byla by jsi radši, kdyby chodila do jiné?

„Ne, určitě ne.“

Hrála sis tam i s jinými dětmi nebo jenom se sestrou?

„Ne, ne, ne určitě ne jen se sestrou. Jako vybavuji si, že byla v tom kolektivu lidí, se kterými jsem si hrála. Ale nejenom se sestrou. Prostě s ostatníma, ale v té grupě s námi byla i sestra. Nebo nebyla, ale to si já nepamatuji.“

Většinou tam byla sestra?

„Ano, já, ségra a někdo.“

Do základní školy jsi chodila společně se sestrou?

„Taky, ano.“

Do stejné třídy?

„Ano.“

V čem jsi viděla klady a zápory, že jste spolu byly ve stejné třídě?

„Tak klady.“

Třeba napovídaly jste si nějak?

„My jsme spolu seděly v první, v druhé, pak už se mi to trošku mate, jak to bylo. Vím, že ve čtvrté už jsme seděly jinak, že už to bylo namíchané. Takže myslím první, druhá jsme seděly spolu v lavici.“

To vás potom někdo rozdělil?

„Samy, myslím, že samy, že první, druhá třída, pokud si to dobře pamatuji, to bylo tak, že nás tak posadili, a potom si myslím, že už jsme každá chtěly sedět s nějakou tou kámoškou, že jsme vlastně spolu byly doma, tak proč spolu sedět ve škole, asi tak bych to řekla, jo? Takže tak.“

Zápory? Pletli si vás třeba ve škole?

„Zápory no tak, pletli, ale určitě si nás pletli, ale, určitě si nás pletli. A ty zápory, spíš mně vadilo osobně, že tím, jak má člověk dvojče, tak na té škole ho každý zná, jo, že na nás třeba ne jako ukazovali, ale posměváčci: „Jé, hele, dívej“.“

Stalo se, že vás učitelé oznámkovali opačně?

„No, stalo se to v sedmé třídě na vysvědčení v přírodopisu, ale teď opravdu nevím, jestli jsem dostala trojku já sestřinu na vysvědčení a ona moji dvojku nebo naopak, to už bych fakt teď kecala, každopádně si tu známku spletli, na to vysvědčení v té sedmé. No, a my jsme to nijak neřešily.“

Nebylo vám to líto?

„Asi trošku jo, asi trošku jo. Asi trošku jo. Jenže já právě teď nevím, jestli jsem na tom byla líp nebo hůř. Ale vím, že jsme to neřešily, že jsme to nechaly tak, že jako pohoda. Nestálo nám to za to nějak žalovat nebo si stěžovat.“

Přivítala bys teď s odstupem času, kdyby jste každá chodila do jiné třídy do jiné školy?

„Hmmmmmmmm...Asi ne, protože ono je vždycky dobré někoho mít jakože blízkého u sebe a kór, když je člověk malý nebo když je mu deset, tak já si myslím, že ta ségra byla fajn, ve

škole, ale říkám, ale říkám, že jako vadilo mi, vadilo mi, pár věcí, což byly ty nevýhody jako mít tu ségru, nebo spíš to dvojče, né tu ségru, mít to dvojče, mít vedle sebe. Takže určitě nelituji, neměnila bych. Zás nevím, jaké by to bylo jako jedináček nebo jako být bez té sestry. Takže jako nedovedu to nějak posoudit. Nelituji, ne, nelituji. Jsem ráda, jsem hrozně ráda.“

Na střední školu jste chodila každá na jinou?

„Ano, ano, zvolily jsme si obě jinou školu.“

Jak jsi to prožívala, že jste na jiné?

„No, to ti hned řeknu. Může to být na dýl? Já jsem byla tehdá v devítce, vlastně byla možnost si zvolit nebo udělat zkoušky na dvě školy. A jako, nevím, jestli jsme se domlouvaly, ale prostě bylo to: „Hele, ségra, prostě já jdu tam, já jdu na jinou. Prostě jdu na jinou, už jako prostě spolu ne.“ Já jsem dělala zkoušku na školu. Tam jsem se nedostala. Dělala jsem zkoušku na druhou, tak jsem se taky nedostala. Sestra dělala první zkoušky, tam se nedostala a dostala se na druhou školu a tím, že já jsem se nedostala na obě, tak jsem to vlastně měla těžší, protože hledej školu, kde by tě vzali. Nedostala jsem se ani na jednu z těch dvou zvolených. A došla za mnou taková ta poradkyně a říká: „Na té škole, kde je tvoje sestra berou bez zkoušek. To znamená, že tam můžeš jít bez nějakých zkoušek, že to budeš mít jednoduché, nikam se nemusíš tlačit. V tom smyslu, že dvě zkoušky máš za sebou a nejsi nikde.“ A já jsem řekla, že na školu, kde je ségra nejdu, aji když to mám, jak kdyby bez práce, že se tam dostanu zadarmo.“

Bez úplatků.:-)

„Ale jako bez těch zkoušek, bez problémů, jsem chtěla říct. Tak jsem prostě řekla, že ne, že už nechci, že si už musíme jít každá svojí cestou, že to už stačilo.“

A nechyběla ti teda potom?

„Hmm.“

V té třídě?

„Ne. Právě možná, že to bylo v té době mezi patnáctým a šestnáctým rokem. Mně bylo v prváku šestnáct, což je těžká puberta. A tam už chce být člověk ... Já jsem to cítila tak, já jsem chtěla být individualista, že chtěla jsem být sama sebou a prostě, je dobré, že to bylo v těch šestnácti v té pubertě. Chtěla jsem být sama sebou. Tak jsem to měla já.“

Jaké máš zájmy?

„Hm, my máme se ségrou na spoustu věcí stejné názory, my se shodneme v globálu. My máme vlastně stejné. Takhle, my se shodneme v hodně věcech, máme v globálu stejné názory, jsme si hodně podobné v názorech, tím pádem i v takových koníčcích takových jako, že na kolo spolu si klidně vyjedeme, není problém, máme obě rády kolo, máme rády takové ty míčové hry, my si spolu zajdem, ale každá trošinku třeba do jiné míry to má ráda, nebo i ty názory my se shodneme, ale už třeba můžeme v drobnostech můžeme polemizovat. A tak je to třeba i v těch zájmech. Třeba obě rády čteme, ale já na to víc prdím nebo já čtu míň a ségra čte víc, ségra čte víc knížek a já si radši otevřu časopis.“

Čtete stejnou literaturu?

„Ano, je to zajímavé, ale literaturu máme odlišnou i filmy, i filmy jako žánry. To jo.“

Máte stejné písmo?

„Vůbec ne.“

Podporovali vás rodiče v odlišných zájmech?

„Určitě ano, mamka teda. Žijeme nebo žily jsme od dětství pouze s mamkou, takže ta mamča. Co jestli nás? Odlišovala nebo co?“

Podporovala.

„Jo, určitě. Mamča, nikdy jako, jo, pamatuji si, že já jsem chodila do keramiky ve čtvrté třídě. A ségra ne. Já jsem chodila do keramiky. A nepamatuji si, že by mamka řekla: „Hele, musíš jít taky, protože tvoje sestra chodí do keramiky“. Ne vůbec, podporovala naši individualitu.“

Jak bys charakterizovala váš vztah?

„S kým?“

S dvojčetem.

„Řekla bych, že ted'ka skvělý, pomáháme si, myslím si, že takový, jaký by měl být, tak ten náš vztah takový je a samozřejmě v pubertě to bylo třeba horší. Že jsme se třeba neshodly, ale to prostě asi bylo tím obdobím, že to tak mají všichni. Ale řekla bych, že dobrý. Ted' jsem ráda.“

Měly jste mezi sebou nějaké soupeření?

„Určitě ano.“

Jak se to projevovalo?

„No tak já nevím, já bych to srovnala s klasickýma sourozencama prostě neshody, kvůli hračkám, hádaly jsme se o něco, i když my jsme vlastně měly stejné hračky.“

Třeba o přízeň maminky?

„Ne, o přízeň maminky jsme nikdy nebojovaly.“

Ve škole třeba mezi kamarády? Před kamarády?

„Ne, ne, ne.“

Jaké dárky jste nejčastěji dostávaly? Třeba, když jste byly děti?

„Ano, tak když jsme byly malé, tak stejné. Stejnou panenku, vlastně stejné všechno. Potom třeba na té základce hodinky stejné, ale v jiné barvě. Takže jako všechno stejné, abychom si asi nezáviděly.“

Nebylo ti líto, že je nemáš v té stejné barvě jako sestra?

„Jako jasně, v tu chvíli se mi třeba zrovna líbily červené a jí víc moje, tak jsme si to vyměnily, jo, jako to se taky stávalo, my jsme si to vždycky vyměnily. Ale vždycky to bylo o tom, aby nás mamka podělila spravedlivě, takže jsem já nikdy nedostala nic dražšího než ségra, jo, nebo naopak. Mamča nebo babička vybíraly tak, aby to bylo fér, aby se jedna necítla nějak ošizená no, takže tak to nějak bylo v dětství všechno nastejno, pak se třeba měnily ty barvy.“

A kdy jste začaly dostávat ty odlišné dárky?

„Odlišné dárky asi v té pubertě. Nebo jsme dostávaly dárky napůl, třeba jsme dostaly kasetu Michaela Jacksona dohromady, takže radost byla, jo, dvě mouchy jednou ranou. No, a jinak, odlišné dárky dostáváme dejme tomu až prostě tady, v té době, kdy je člověk samostatný, podle toho, co potřebuje nebo, co má rád.“

Jenom maminkou jsi byla vychovávána?

„Ano.“

A tatínek? Bral si vás někdy k sobě?

„Ne, ne, ten tam vůbec nefiguroval.“

Jak tě maminka chválila, když jsi byla malá? Individuálně nebo jako celek, obě dvě najednou, by to té druhé nebylo líto?

„Hmm, já se přiznám, že si to jako až tak úplně. Tak jako, co se vrátím do toho, co si pamatuji, tak když jsem něco udělala špatně, tak jsem dostala nadané já, když jsem něco udělala dobře, tak jsem tu pochvalu dostala já, ale určitě se stávaly situace, kdy třeba mamka řekla: „Vy už mě tak serete.“, jo?“

A byla nazlobená přitom jen na jednu?

„A byla jen na jednu našťvaná. Nevím, jestli se to stává i normálně, dvojče nedvojče, když je brácha, ségra, ale když sestra něco provedla a bylo nám, já nevím, třináct, čtrnáct, tak mamka byla našťvaná, že třeba na tu sestru, ale schytala jsem to já, v tom smyslu, že jako prostě byla našťvaná, tak už třeba na mě nebyla taková, jaká měla být, ale jako dostala jsem to i já, i když jsem nic neudělala, nic neprovedla nevím. Ale to si myslím, že když je domácnost, že to tak má být. Nedávala nikdy najevo třeba, že by sestra něco provedla a já bych za to dostala ne, to ne.“

Srovnávala vás maminka? Třeba ve známkách, ve škole, ty jsi horší, lepší?

„Hm, ne, mamku si ne, ne, ne ale pamatuji si ve škole, že třeba řekli: „No, dívej sestra blablabla.““

A maminka nikdy řekla: „Dívej se sestra dělá tohle nebo chová se líp?“

„Ne, já si nepamatuji, já si prostě nevybavuji, nepamatuji si, že by třeba sestra dostala jedničku a já trojku, že by mamka řekla: „No, vidíš, ty máš trojku a sestra jedničku, nemůžeš se taky víc snažit?“. Ne, prostě dostala jsem já trojku a bylo to: „Ty jsi blbá, snaž se víc nebo makej.“, ale nikdy to nebylo: „Hele, dívej sestra.““

Co ti vadilo na přístupu maminky k tobě?

„Hmm, no, tak vadilo, ne, možná tím, že na nás byla sama, že to měla těžší v tom smyslu, jakože se opravdu někdy našťvala, jakože to našťvání bylo, jakože na obě, ale to nebylo proto, že jsme byly dvojčata. Ale to bylo proto, že toho na ni bylo moc.“

Co ti vadilo k vám jako k dvojčatům? V tom přístupu k vám?

„Ne, nic, ne.“

Co se ti na ni líbilo, ať už jako jednotlivci nebo k dvojčatům?

„Jo, tak já můžu říct, když to zpětně proberu jsem hrozně ráda právě za to, že mamka podporovala u nás tu, jakoby individualitu, jo, že prostě nesrovnávala nás a nedávala jedné nebo druhé najevo, že dívej sestra. Tak spíš takhle, že třeba takhle v tom porovnání.“

Takže máš pocit, že k vám přistupovala jako k odlišným dětem než spíš jako k celku?

„Ano.“

Jak jsi prožívala odloučení od sestry třeba v průběhu dětství?

„Tak, když si vybavím to dětství, tak vlastně já hledám v paměti, já hledám období, kdy jsme nebyly spolu, protože na táborech jsme byly spolu, u babičky jsme bývaly spolu. My jsme vlastně možná nebyly spolu jen, když jedna byla nemocná nebo druhá a to si vůbec nevybavuji jako nějaké situace, kdy by bylo něco špatně. Jako prostě být spolu bylo normální, stejně jako spolu nebýt.“

Ale to odloučení jsi jinak vlastně nezažila?

„Ne, ne.“

Až v dospělosti na té střední?

No, ano, ano.

A co pro tebe znamená být dvojčetem?

„Co pro mě znamená být dvojčetem? No, abych řekla pravdu, já si to zas až tak právě neuvědomuji, že mám dvojče, pokud mi nikdo neřekne: „Ježíš, čau a toto je tvoje dvojče? Hele, ty máš ségru? A nejste vy náhodou dvojčata?“. Tak já, aha, my jsme vlastně dvojčata. Jo, no, to je moje dvojče, ale pro mě je to ségra. A to dvojče to už je nějak navíc, já si to neuvědomuji. Takže pro mě je to ségra.“

Kolik je ti let?

Třicetjedna.

Takže já ti děkuji za veškeré informace, byla jsi naprosto úžasná.

„Já taky děkuji.“

RD2

Údaje:

muž, 29 let, svobodný, učňovské vzdělání

Jak vás rodiče nejčastěji oslovovali, když jste byl zrovna s bratrem pohromadě? Pokud ne jménem, například kluci, vadilo vám to?

„Oslovovali nás kluci a nevadilo mně to.“

Jak vás rodiče oblékali, když jste byli malí?

„Styl podobný, ale neoblékali nás stejně.“

Kdy jste se začal oblékat opravdu podle vlastního vkusu, podle sebe? V kolika letech?

„Podle vlastního vkusu jsem se začal oblíkat ve čtrnácti letech.“

Co vás k tomu vedlo?

„Vlastní hlava, odlišné názory na oblékání.“

Jak to přijímali vaši rodiče? Vadilo rodičům, že už nechcete nosit stejné oblečení?

„Ne, myslím, že nevadilo. Nijak jsem to nepociťoval.“

Pokud se začal bratr odlišovat v oblečení jako první, jak jste to vnímal?

„Nevím, nepamatuji se.“

Máte nyní stejný styl oblékání jako vaše dvojče?

„V současné době mám styl oblékání podobný.“

Do mateřské školy jste chodil společně s bratrem?

„Ano.“

Teď s odstupem času, byl byste radši, kdyby jste každý chodil do jiné mateřské školy?

„Ne.“

Do základní školy jste chodil společně s bratrem? I do stejné třídy?

„Ano, chodil.“

V čem jste viděl klady a zápory být spolu v jedné třídě?

„Klady a zápory, to jsem nevnímal.“

Přivítal byste, kdyby jste každý chodil do jiné třídy nebo školy?

„Asi ne.“

Na střední školu jste chodili každý na jinou?

„Ano.“

Pokud ano, bylo pro vás těžké, že tam už s vámi bratr nechodí?

„Těžké to nebylo, nevadilo mi to.“

Jaké máte vy osobně zájmy?

„Manuální práce, moto, sport.“

Bratr má odlišné?

„Ano, bratr jiné zájmy.“

Podporovali vás v odlišných zájmech rodiče?

„Ano, podporovali nás v odlišných zájmech.“

Jaký máte vztah se svým dvojčetem?

„Vztah máme skvělý.“

Jak se díváte na rivalitu, soupeření mezi některými dvojčaty? Byla mezi vámi a bratrem?

„Asi je to přirozené. Určitě ano. Každý chtěl být lepší než ten druhý.“

Jaké dárky nejčastěji dostáváte s bratrem od rodičů?

„Myslím, že dárky dostáváme podobné.“

A když jste byly děti?

„Také podobné.“

Trávil jste někdy s rodiči čas odděleně, bez svého dvojčete, že jste je měl jen pro sebe?

„Málo, nevzpomínám si.“

Vadilo vám to?

„Nevadilo.“

Jak vás rodiče chválili, když jste byl malý?

„Nevzpomínám si.“

Chválili vás dohromady? Jako celek nebo každého individuálně?

„Jak za co nás chválili.“

Jak jste vnímal, když byl zrovna chválen jen váš bratr?

„Když byl chválen bratr, tak jsem trošku žárlil.“

Jak vás rodiče trestali?

„Trestali nás zákazy, domácím vězením.“

Trestali vás jako celek, i když něco provedl jen jeden z vás?

„Ano, někdy nás trestali jako celek, i když něco provedl jen jeden z nás.“

Jak jste vnímal, když byl trestán váš bratr?

„Když byl brácha trestaný, tak to mi někdy vadilo.“

Srovnávali vás, nebo ještě srovnávají, s vaším bratrem?

„Moc nás nesrovnávali.“

Co se vám na přístupu rodičů k vám nelíbilo, co vám vadilo?

„Myslím, že se nám věnovali a výchova byla přísná, ale někdy nutná. A taky se mi nelíbil jejich stejný přístup.“

Máte pocit, že vás rodiče brali a přistupovali k vám spíš jako k jednomu, než ke dvěma odlišným dětem?

„Někdy ano, někdy nás brali jako jednoho, záleželo na situaci.“

Jak jste prožíval odloučení od bratra, když jste byli malí?

„Normálně, bez problémů.“

V období puberty?

„V období puberty, to už jsme se moc neviděli, ale nevadilo mi to odloučení.“

V dospělosti?

„Bez problémů, normálně.“

RD3

Údaje:

žena, 20 let, svobodná, středoškolské vzdělání

Jak vás rodiče oslovovali?

„Jménem, ale často i „holky“, protože jsme většinou byly spolu nebo poblíž sebe.“

Jak vás rodiče oblíkali, když jste byly malé?

„Dost dlouho nám dávali stejné oblečení.“

Do kolika let?

„Nevím, to nedovedu s určitostí říct. Ale je, i teď nám občas koupí stejnou věc, někdy úplně stejnou, někdy v jiné barvě.“

Kdy jste se začala oblékat podle vlastního vkusu, podle sebe?

„Že bych sama začala to ani ne. Když jsem byla menší, ani mě nenapadlo, že bych mohla mít jiný vkus. To spíš sestra se začala oblíkáním vybočovat. Odlišovat se ode mě.“

V kolika letech?

„Konec základky? Možná i dřív. Asi dříve. Nevím.“

Jak to přijímali vaši rodiče? Vadilo rodičům, že už nechcete nosit stejné oblečení?

„Tak to si pamatuji moc dobře. Máma nadávala, že jí jen přidělává práci, že nemá čas se zdržovat vybíráním hadříků pro každou zvlášť. Určitě jsme tomu moc nepomohly, když jsme se párkrát poštěkaly, jak si jiné halenky rozdělíme, co si která vezme. To ji asi taky dožralo.“

A jak jste vnímala vy, že sestra začala nosit trochu jiné oblečení?

„Mě to ranilo, měla jsem pocit, že se mnou nechce mít nic společného, že jsem jí jako dvojče na obtíž.“

Máte nyní stejný styl oblékání jako vaše dvojče?

„Jak v čem. Obě nosíme hodně moderní oblečení, ale sestra se víc zdobí šperky, co ručně dělá, a na to si zrovna já moc nepotrpím. A víc si potrpí na ozdobnější motivy.“

Čím jste se začala lišit vzhledově od vaší sestry?

„Nechtě účesem. Ale to bylo jen určitou dobu, naštěstí. Měly jsme vždycky delší vlasy a stalo se, že jsem je musela ostříhat, ale neřeknu proč, to byste se asi smála. Takže to byla spíš taková nucená změna. Jinak vlasy máme pořád stejné. Nechci to měnit a myslím, že ani sestra ne. Takhle nám to sluší. Aspoň si to myslíme.“

Do mateřské školy jste chodila společně se sestrou?

„Ano.“

Ted' s odstupem času, byla byste radši, kdyby chodila do jiné mateřské školy?

„Ne. To bych si nepřála, chyběla by mi.“

Do základní školy jste chodila společně se sestrou? I do stejné třídy?

„Ano, do stejné školy a třídy taky.“

V čem jste viděla klady a zápory být spolu v jedné třídě?

„Připadala jsem si silnější. Ne fyzicky, ale neohrožená, že na mě nikdo nesmí, a když to někdo zkusí, budeme na něho dvě. Je v tom určitá suverenita. Asi to z nás hodně lidí cítilo, protože ti co nějakým způsobem trápili druhé, si na nás netroufli.“

Přivítala byste, kdyby jste chodily do jiné třídy nebo školy?

„Opravdu ne.“

Na střední školu jste chodily každá na jinou? Pokud ano, bylo pro vás těžké, že tam už s vámi sestra nechodí?

„Ano, na střední jsme šly každá na jinou, ale sestra mi hodně chyběla. Dodneška si pamatuji, jak jsem si první rok na střední zvykala na to, že vedle mě nesedí. Neseděla jsem sama, ale jako kdybych seděla. Těžko se to vysvětluje. Byla to pro mě velká změna. Jak přechod na střední, tak i to odloučení. Moc mi nepomáhalo, že ji zase doma uvidím.“

Jaké máte vy osobně zájmy?

„Hodně se zajímám o historii a esoteriku, hodně čtu, mám ráda umění, filmy, divadlo, hudbu.“

Sestra má odlišné?

„Hodně se zabývá ruční výrobou šperků, jak jsem už řikala a esoteriku celkem shazuje. Jinak máme vše stejné. Hodně si na tyhle téma povídáme. Má jinak na vše i hodně stejný

pohled, takže můžu říct, že si opravdu dost rozumíme. Jsem ráda, že ji mám, že jsem dvojče, že máme takový vztah.“

Podporovaly vás v odlišných zájmech rodiče?

„Nevadilo jim, že máme odlišné zájmy.“

Jaký máte vztah se svým dvojčetem?

„Hodně blízký. Myslím, že tak blízký vztah, že bude prostě těžké podobný s někým navázat.“

Jak se díváte na rivalitu mezi některými dvojčaty?

„Nechápu to, ale možná je to dáno přístupem rodičů, že upřednostňují víc jedno z nich. To si myslím, že to je důvod, proč ta rivalita mezi nimi je. Mezi námi, naštěstí, rodiče nedělají rozdíly. Nikdy jsme neměla pocit, že by jednu z nás měli radši.“

Jaké dárky dostáváte se sestrou od rodičů?

„Hodně podobné, s podobnou tematikou.“

Trávila jste někdy s rodiči čas odděleně?

„Netrávila, ne a nevzpomínám si, že by mi to vadilo.“

Jak vás rodiče chválili, když jste byla malá?

„Obecně, nebo ne obecně, ale v množném čísle a pamatuji si, že jsem to vždycky nechápala, proč to tak říkají, když měla být pochvala určena jen pro mě. Měla jsem pak z pochvaly smíšený pocit.“

Jak vás rodiče trestali?

„Nanejvýš zvýšením hlasu, nadáváním. Nikdy ne bitím. Táta to samé.“

Jak jste vnímala, když byla trestána sestra?

„Když trestala ségru, tak jsem to brala na sebe, že jsem i já něco provedla, i když jsem věděla, že ne, věděla jsem, že to rodiče ví, ale stejně tam ten pocit byl. Možná tomu pomohlo i to, že v konečném láteření začala máma vyčítat vše nám oběma. Asi se vždycky nějak zapomněla, a když už byla v ráži, vynadala nám oběma. Ale jinak byla zlatá.“

Otec netrestal?

„Ne, nebo on trestal nemluvením, to si pak člověk připadal, jako kdyby dobýval nějaký hrad, aby už začal s námi konečně mluvit.“

Srovnávali vás, nebo ještě srovnávají, se sestrou?

„Ano, například ohledně smíchu. Máma říká, že sestra se směje, narozdíl ode mě, jako dáma. Ale já to říkám pořád, že se sestra zapoměla v nějakém minulém století na královském dvoře. Hodí si na sebe ty svoje výtvary, šperky a už si vykračuje jako královna.“

Srovnávali vaše známky a úspěchy ve škole?

„Ano, to ano. To mě štvalo. Jsem, a vždycky jsem byla, lepší ve sportu a ona je prostě na takové aktivity dřevo. Rodiče nikdy nechápali, jak může mít z tělocviku horší známku než jedničku. Štvalo mě to kvůli ní, ona za to nemohla a vím, že se kvůli rodičům opravdu snažila. Bylo mi ji na hodinách děsně líto.“

A známky?

„Známky jsme měly celkem stejné. Hodně jsme od sebe opisovaly, takže tam moc ani nesrovnávaly. Jo, akorát, když se nepovedla ústní, ústní zkouška.“

Co se vám na přístupu rodičů k vám nelíbilo, co vám vadilo?

„Třeba s tím, jak na té škole v tom sportu, že chtěli, abychom byly ve všem stejně dobré, že si mysleli nebo přáli, aby to tak bylo.“

Co se vám na přístupu rodičů k vám líbilo?

„Že to nevzdali, když jsme se jim narodily, žertuji, ale musela to být zabíračka. Ale teď vážně, asi se mi nejvíc líbilo, že se nám tak věnovali, že si nepřáli, aby se jedna z nás cítila být míň milovaná. I když, jak jsem psala, zrovna u těch pochval, to mi celkem vadilo. Vadilo, že to nebyla čistě moje pochvala. Jen moje.“

RD4

Údaje:

žena, 27 let, svobodná, vysokoškolské vzdělání

Takže, jak tě rodiče nejčastěji oslovovali, když jsi byla zrovna se sestrou pohromadě?

„Holky.“

Vadilo ti to?

„Ne. Ne, co mi vadilo, tak třeba, když viděla jenom jednu z nás, tak řekla první jméno, které jí napadlo a přitom to bylo třeba blbě.“

Jak vás rodiče oblíkali, když jste byly malé?

„Stejně. Do stejného oblečení.“

A vadilo ti to někdy?

„Nejdřív ne, ale potom, tak až někdy v té šesté třídě nebo tak nějak, tak to nám to už vadilo. Jenomže třeba, když mamka koupila jednu mikinu červenou, druhou modrou, tak my jsme se porvaly o tu červenou a tu modrou nikdo nechtěl, jenže zas nám nemohla koupit stejný, protože to jsme taky nechtěly.“

A ještě jinak byla jsi důraznější v tom, aby jsi nosila jiné oblečení?

„Když nám jako řekla: „Tak si vyber.“, tak jsme si vybrala každá barvu, kterou chtěla, ale říkám, většinou jsme tahaly jen o tu jednu.“

A potom, když si každá našla ten svůj styl tak to vám bylo kolik?

„Na střední, možná to byl, možná, konec devítky, co jsme si vybíraly každá podle sebe.“

A dá se říct, že máte pořád stejný styl oblékání nebo se lišíte?

„Tak teďka už celkem jo, protože ségra potřebuje do práce něco takového, protože dělá recepční, tak potřebuje něco jiného než já.“

Vadilo to té mamince nějak? Že má práci navíc vybírat něco jiného?

„Ne, to jsme si vybíraly my, to jsme si vybíraly samy.“

A třeba jako vyloženě negativně jsi vnímala, že jdete společně stejně oblečené, stejně vypadáte?

„Řev byl, když jsme si chtěly obléct obě dvě to samé, že jsme třeba měly stejné tričko, ale třeba v jiné barvě, tak to jako, to už se nelíbilo, ale vždycky to nějak dopadlo.“

Můžu se zeptat, která z vás se začala odlišovat jako první s tím oblečením?

„Těžko říct, těžko říct. Záleželo na tom, která šla s mamkou zrovna do města, protože mamka jí prostě něco koupila, jo. A když třeba přišla dom, a té druhé se to taky líbilo. Tak už v jiné barvě. Jo, měly tam ještě takovou a takovou, chceš to? Jo? Tak já ti to zítra koupím.“

Nevadilo ti to, že se chce sestra odlišovat od tebe?

„Ne.“

A účesem jste si podobné? Účes máte stejný?

„Ona má dlouhé vlasy.“

Bylo to tak odjakživa?

„Ale teďka, jak to říkáš. Chtěla se ostříhat, ale to jsem řekla, že by vypadala jako já.“

Nechtěla jsi?

„Ne.“

A na základní škole jste měly vlasy stejné?

„Jo, většinou jsme měly vždycky stejné.“

Do mateřské školy jste chodily společně?

„Spolu, i do jeslí.“

Teď, s odstupem času, byla by jsi radši, kdyby jste chodily každá do jiné školky?

„Ne, já jsem byla ráda, že jsme chodily spolu, jsme si pomáhaly, seděly jsme v jedné lavici, samozřejmě jsme dávaly jedna druhé opisovat, ale třeba zase trošku nevýhoda byla, když ta jedna byla zrovna vyvolaná a dostala nějakou blbou známku nebo byl třeba nějaký test a ségra dostala trojku a já jsem dostala jedničku a já jsem se prostě nedokázala radovat z té jedničky, protože já jsem věděla, že třeba ona má trojku, což třeba pro nás byla horší známka, jo, tak nás to štválo.“

A můžu ještě k té mateřské školce, když jste tam chodily, hrála sis i s jinými dětmi?

„Myslím, že vždycky jen se ségrou. A možná jsme někoho přibraly, ale co si pamatuji, tak vždycky spolu.“

Jak jste to měly s kamarády? Měly jste jenom společné? Máte jen společné?

„Hm, jo. Nebo, když si jedna našla kamarádku, tak ji seznámila i s tou druhou, tak jsme jako začaly chodit ven ve třech.“

A nevadilo ti někdy, že třeba nemáš odlišné kamarády úplně od té sestry?

„To až na střední jsme měly. My jsme se rozdělily vlastně na střední každá jinam, tak jsme měly vlastně každá jinou, ale to nebyly nějaký velký kámošky.“

A maminka to vnímala jak, když jste si našly třeba jiné kamarády?

„Oni k nám někteří normálně chodily, takže já jsem se s nimi normálně, jo.“

Mamince to nevadilo?

„Ne.“

Takže na základní školu jsi chodila společně se sestrou, do stejné třídy.

„Hm.“

Třeba nepřemýšlela jsi někdy, že by bylo lepší chodit do jiné?

„Ne.“

Takže ty klady jsi viděla v opisování, viděla jsi jiné klady i v něčem jiném být s dvojčetem?

„Že jsme byly pořád spolu, i když třeba tam, já nevím, jedna byla sama, tak ta druhá za ní přišla. My jsme ani jedna nebyla nikdy sama. Byly jsme vždycky spolu. A nevím, já jsem si to ani nedovedla představit jinak.“

Po celou základní školu jste seděly v jedné lavici?

„Na prvním stupni, potom jsme se prostě škubaly a podobně, tak jsme byly rozesazený.“

Jako škubaly v dobrém nebo?

„Takový ty děcký strkanice a tak.“

A ty zápory třeba být spolu v jedné třídě v jedné škole, byly tam nějaké?

„Tam samozřejmě, že ta jedna ví všechno o té druhé.“

Jak kdyby ... chybí tam to soukromí? Jenom to moje?

„Já jsem chtěla říct, já si to nedovedu ani jinak představit, prostě vždycky jsme byly spolu tak.“

Takže bys to neměnila?

„Ne, nějaké ty záporny tam nevidím.“

A jak vás vnímali třeba spolužáci, učitelé?

„Hm.“

Stalo se, že vám učitelé zaměnili známky?

„Ne, nestalo. Zás tak jako úplně, my jsme trochu rozlišitelné, jo, my jsme stejné, ale prostě kdo nás zná, tak ví, jo, prostě, která je která. My jsme vlastně celou základku byly s jednou třídou, takže oni věděli.“

Třeba jedna respondentka říkala, že jí vadilo, že si na ni ukazovali, že byla víc viditelná a posmívali dvojčata a takové.

„Ne, to ne.“

Takže na střední školu jste chodila každá na jinou?

„Hm, ano.“

Chtěly jste to tak?

„My jsme chtěly stejnou, ale ségra se nedostala.“

Ale chtěly jste původně na stejnou?

„Jo.“

Moc tě to potom mrzelo, že najednou taková ta změna, že celou tu dobu, i ve škole, jsi se sestrou a najednou už nejsi?

„Ano, byl prostě takový ten fakt, že najednou jsem byla sama. Vždycky jsem byla zvyklá, že ona je se mnou, že někoho tam mám, někoho, koho tam znám a najednou jsem tam byla prostě vyhozená úplně sama, ale jinak v klidu. Ona stejně byla ve škole pod kopcem, takže, i ze školy jsme chodily spolu, takže.“

A maminku to mrzelo, že už spolu nejste ve stejné škole?

„Já si myslím, že ne. Mě přijde, že jí spíš šlo o to, aby my jsme, jako byly, v té škole spokojené v té škole, že prostě děláme, co chceme.“

Jaké máš osobní zájmy?

„Čtení, jako knížky, internet, brusle, squash.“

A sestra má odlišné?

„Stejně.“

Takže dá se říct, že i ten volný čas taky trávíte hodně spolu?

„Jo.“

Můžu se zeptat, když si třeba jedna našla partnera, bylo té druhé líto, a zrovna byla sama, jestli měla třeba pocit opuštěnosti?

„Jo, že ta druhá ji odkopla, že prostě najednou není doma, a že ona je jenom sama s mamkou, že prostě ta druhá si pořád někde lítá a ta jenom sedí doma a prostě čeká až ta druhá přijde. Tak mamka do toho vždycky zasáhla, snažila se jedné nebo druhé vysvětlit prostě jako: „Nech ji tak, ona se zase časem zklidní a bude zase s tebou.“. Anebo se prostě upla na nějakou kámošku a začala chodit ven s nějakou kámoškou.“

Jak by jsi charakterizovala ten váš vztah s dvojčetem? Jaký máte vztah?

„Nejlepší kamarádka. Jako taky jsou určité věci, které si neřekneme, ale devadesát pět procent jo.“

Máš potom pocit viny, že o tobě neví všechno?

„Ne.“

Jak vnímáš rivalitu, soupeření mezi některými dvojčaty?

„Já to nechápu. Mamka třeba vždycky říkala, že jedna pro druhou je prostě, jak kdyby, jako motor. Jo, že třeba já jsem měla vždycky lepší známky na základce a ona měla horší. A mamka jí prostě řekla, sestra bude sedět někde v kanceláři a ty budeš sedět někde za pokladnou. A ona si řekla: „No, to jistě, ona si tam bude sedět v klídku a já tam někde dřít, ne.“. A prostě sedla a začala se učit a dotahovala to.“

A nebyl tam potom spíš takový ten pocit méněcennosti, že nejsem tak dobrá jako druhá?

„Ne, ne. Z mého hlediska ne.“

Takže mezi vámi vlastně nebyla rivalita?

„Jako chceš se vytáhnout k ní. A jako nechápu, proč by ta druhá nemohla pomoci, když to řeknu, že to prostě chci taky, tak.“

A měla jsi někdy pocit, že maminka se věnuje jedné víc?

„Ne, nikdy nedělala rozdíly.“

Jaké dárky nejčastěji dostáváte ses sestrou od rodičů? Třeba v dětství?

„Když jsme byly malé, tak hračky a vždycky dvě panenky úplně stejné, dva kočárky, jeden žlutý a jeden oranžový a to jsme si nějak podělily a potom, spíš tak nějak, už to oblečení, kosmetiku. Kdo řekl nebo co chtěl.“

Trávily rodiče, s tebou nebo se sestrou, někdy čas odděleně úmyslně, že jenom s jednou?

„Ne, proč?“

Jen tak.

„Vždycky šly obě, když jedna nemohla, tak to už je jiné.“

Že třeba ti rodiče, když jsou jen s jednou, tak mají tendence ty dvojčata se chovat trochu jinak, než když jsou pohromadě, a víc si uvědomí ty jejich individuální, to jejich já, když jsou jen s jedním, než když jsou vlastně s oběma. Takže vždycky jste byly spolu?

„Jo.“

Jak tě rodiče chválili, když jsi byla malá?

„Jo, chválili.“

A chválili „ty jsi“ nebo „vy jste“?

„Tak záleží na tom, co se komu povedlo. Když se to povedlo jenom jedné, tak ji pochválili a druhé prostě říct jako: „No, ještě tam něco chybělo, zkus to ještě prostě.““

Bylo ti někdy líto, že zrovna chválí tu druhou, že zrovna tebe za nic nechválí?

„Tak já si akorát vybavuji ty známky. Ale to bylo prostě v tom, že ta druhá se snažila pomoci. Já to prostě беру z toho hlediska, že já jsem měla jako lepší známky než ségra, jo, a říkám, bylo mi to hrozně líto a nedokázala jsem se s té jedničky radovat, protože jsem věděla, že ona má trojku.“

Jak vás rodiče trestali? Když trestali jednu, nevztahovali to i na druhou?

„Ne, prostě vždycky ta, která si to zasloužila a ta druhá za ňu chodila orodovat.“

Jak jsi vnímala, že byla sestra trestaná?

„Mně to nebylo jedno. Jako třeba nevím, když třeba mamka byla na ňu naštvaná, tak jsem cítila tu atmosféru, jaká je hrozná a prostě: „Běž si ju udobřit, prostě běž se omluvit a takové.““

Srovnávali vás, třeba například ty vlastnosti? Konkrétně vlastnosti?

„Nevím o tom.“

Je tam něco vyložené, co se ti na třeba přístupu rodičů k tobě nelíbilo?

„Tak u otca, že prostě on, řekl to aji ségre, že měl rád jenom mě. Ji ne, že třeba mě dal peníze: „Tady máš padesát korun a běž si něco koupit, ale jí to neříkej.“. No, a prostě já jsem to nechápala, proč dává jenom mě a ne jí, tak jsem šla za ní a dala jsem jí půlku, jo, nebo jsem prostě něco koupila pro obě.“

A řekl, proč to měl tak rozdělené?

„On to měl tak doma, když byl malej. Jeho rodiče prostě měli radši jen tu nejmenší a je, on má ještě bráchu, je prostě ne. Holčičku měli, kterou si hýčkali.“

Takže převzal ten model, že měl rád jen jedno?

„Ano.“

Maminka?

„Té se to nelíbilo. Taky to nechápala, prostě proč ty rozdíly dělá. On dělal rozdíly mezi náma, mamka nikdy. Ségra to prostě nechápala, jako kolikrát brečela, ptala se mamky, proč ji tatka nemá rád. Ona nevěděla co jí má říct, jak jí to má vysvětlit, říkala: „Má tě rád.“

Třeba na tábory jste jezdily společně, že?

„Nejezdily jsme. Jezdily jsme k babičce a vždycky spolu, všude spolu, akorát, když byly nějaké ty školní akce, tak.“

Co se ti na přístupu rodičů líbilo?

„No, že mamka nedělala mezi náma rozdíly, a když koupila jedné, koupila i druhé.“

Takže maminka k vám přistupovala odlišně?

„Ano.“

A vnímala jsi u někoho vyloženě, že vás bral, ať už doma nebo v okolí, že vám, že vás bral jak jednotku, že k vám přistupoval holky ty a ty?

„Jo.“

A můžeš to nějak konkretizovat?

„Já vím, že jako třeba lidi z baráku nás tak brali. Jo, prostě.“

Vadilo ti to?

„Mě to nevadilo. Nebyli to nejbližší a nebylo to jako ve špatným smyslu.“

Co pro tebe znamená být dvojčetem?

„Já si nic jiného ani představit nedovedu. Jo, prostě já jsem v tom celý život, takže ani nevím, jaké to je být“

Jak si třeba plánuješ do budoucna ten život? Jak si každá založíte rodinu, je možné, že se odstěhujete, dovedeš si představit, že budete od sebe dál?

„Já myslím, že jo, protože už to tak bylo, když já jsem šla na výšku a ségra zůstala doma, já jsem šla do Opavy, takže já jsem byla přes týden pryč a jezdila jsem dom vlastně na víkendy. A i tam, to potom jsem měla přítele a to byla hrůza, protože já jsem nevěděla, jak se mám prostě rozpůlit, já jsem přijela v pátek, tak ségra mě chtěla mít doma, ale on chtěl být taky se mnou. Jo, takže prostě, jak to rozdělit? Tak jsem to vyřešila, že z pátku na sobotu jsem byla doma, ze soboty na neděli u něho a v pondělí jsem jela do školy. Pak si i ségra našla přítele a pak už to bylo v pohodě a mamka říkala, že už jsme potom nebyla ani jedna doma. A když tak něco, tak si napíšeme nebo se prozvoníme, že třeba dojela dobře do školy nebo něco takového.“

Jste třeba na sebe i nějak napojené? Že třeba cítíš, že u sestry se něco děje, aniž byste spolu mluvily?

„A viděly?“

Ne, neviděly, že třeba si myslíš, že se u ní něco v tu dobu děje a pak jste si to řekly?

„Ne, to ne to se mi nestalo.“

Že jste se ptaly na stejnou věc?

„Jo, to nám říká mamka pořád, že furt jako, já přijdu z práce, začnu jí něco vykládat a ona mi řekne, že už se na to ptala před hodinou ségra, že to má jak stereo, že se ptáme na stejné věci.“

A když se ještě vrátím k té vysoké škole.

„Nevím, jestli to nebylo i tím, že ona je hodně fixovaná na mamku, ona potom šla taky do Opavy, ale měla tu školu hodně těžkou. Nějaký ty rovnice kvadratické, prostě nějakou tu hmusnou matiku a ségra byla vždycky na prášky, že tam musí být celý týden a prostě už v pondělí ráno, ona jezdila už v neděli a já jsem jezdila v pondělí. Ona mě v pondělí, kdy měla být ve škole, mě čekala na nádraží, doprovodila mě na koleje a až pak teprve šla do školy, že tam prostě sama být nechce. Jo, říkala, že ona tam nezapadla, byly tam holky, které byly o tři roky starší, už tam ty tři roky byly a ona tam přišla jako nováček, jo. A nevím, jestli se snažila, já jsem jí řekla, že já jsem to zvládla, tak proč ona ne a ona, že já jsem tam měla kamarádku, když jsem tam nastoupila, že tam byly samé prvačky, že jsem to měla v tom lepší. Říkám, já jsem se taky musela nějak skamarádit, ne? Tak pak šla dom.“

A třeba ta závislost, ta fixace, tam byla taková větší nebo jak to cítíš?

„Jako třeba mrzí mě, když přijdu domů a ona není doma. Já vím, že ona nejde do práce a prostě je někde venku, mamka řekne, že je někde s kámoškou, tak si říkám, no, tak nic, tak jsem myslela, že prostě pokecáme nebo takhle a není doma, no, tak jako trochu mě to mrzí, ale tak jako co už taky.“

A ještě poslední otázku. Kolik je ti let?

„Dvacet sedm.“

Děkuji za rozhovor.

RD5

Údaje:

žena, 27 let, svobodná, vysokoškolské vzdělání

Jak vás rodiče nejčastěji oslovovali, když jste byla zrovna se sestrou pohromadě?

„Spíše holky, nevadilo mi to.“

Jak vás rodiče oblékali, když jste byly malé?

„Ano, oblékali nás stejně a vadilo mi to.“

Do kolika let vás oblékali stejně?

„Stejně nás oblékali asi do páté třídy základní školy.“

Kdy jste se začala oblékat podle vlastního vkusu, podle sebe?

„Někdy ke konci základní školy, asi třináct, čtrnáct, let byla snaha odlišit se od dvojčete.“

Jak to přijímali vaši rodiče? Vadilo rodičům, že už nechcete nosit stejné oblečení?

„Neřešili, že nechceme nosit stejné oblečení.“

Pokud se začala sestra odlišovat v oblečení jako první, jak jste to vnímala?

„Když se začala sestra odlišovat, přivítala jsem to, začala jsem nad tím také přemýšlet.“

Máte nyní stejný styl oblékání jako vaše dvojče?

„Ne, mám odlišný styl oblékání, spíše více sportovní.“

Čím jste se začala vzhledově lišit od vaší sestry?

„Dá se říci, že asi tím účesem, začala jsem si barvit vlasy.“

Úmyslně, aby jste byla jiná než sestra?

„Asi ano, asi jsem se začala odlišovat úmyslně.“

Do mateřské školy jste chodila společně se sestrou?

„Ano.“

Teď s odstupem času, byla byste radši, kdyby jste každá chodila do jiné mateřské školy?

„Ne, jsem ráda, že jsme na základní škole byly spolu.“

Do základní školy jste chodila společně se sestrou? I do stejné třídy?

„Ano, i na základní školu a do stejné třídy jsme chodily spolu.“

V čem jste viděla klady a zápory být spolu v jedné třídě?

„Zápory myslím, že žádné nebyly, jen když jedna něco provedla, tak to hned věděla ta druhá. Spíš to byly klady, jakože jsme si mohly půjčovat školní věci, napovídaly jsme si při testech, když jedné chybělo učivo nebo úkol, ta druhá jí automaticky pomohla. Nikdy nenechala jedna druhou v problému.“

Přivítala byste, kdyby jste každá chodila do jiné třídy nebo školy?

„Asi ne, nevím jaké by to bylo, jsem spokojená, že jsme chodily spolu do třídy.“

Na střední školu jste chodily každý na jinou?

„Ano, každá jsme chodila na jinou střední školu.“

Bylo pro vás těžké, že tam už s vámi sestra nechodí?

„Ani mi to nepřišlo, měla jsem tam kamarádku ze základní školy, takže sama jsem se necítila a doma jsme probíraly, co se které přihodilo ve škole.“

Jaké máte vy osobně zájmy?

„Čtení, počítače, sport, psi, plavání.“

Sestra má odlišné?

„Ne, sestra má stejné zájmy jako já.“

Jaký máte vztah se svým dvojčetem?

„Velice kamarádský, nejbližší přítel.“

Jak se díváte na rivalitu, soupeření, mezi některými dvojčaty? Byla mezi vámi?

„Nikdy mezi námi nebyla rivalita, mamka rozdíl mezi námi nikdy nedělala. Nechápu rivalitu mezi dvojčaty, nikdy jsem nic takového nezažila.“

Jaké dárky nejčastěji dostáváte se sestrou od rodičů?

„Dostaneme dárky, co si která napíše nebo řekne, že by to chtěla.“

Stejně, podobné, odlišné?

„Když jsme byly malé tak všechno stejné, maximálně v odlišné barvě, teď každá jiné.“

Trávila jste někdy s rodiči čas odděleně, že jste je měla jen pro sebe?

„Nepamatuju se, maximálně když jedna šla s mamkou do města na nákupy nebo tak, ale na delší dobu to nikdy nebylo.“

Jak vás rodiče chválili, když jste byla malá?

„Chválili nás, když se nám něco povedlo, že jsme šikovné, chytré.“

Chválili vás dohromady? Jako celek nebo každou individuálně?

„Záleží na tom, které z nás se něco povedlo, ale nikdy tu druhou před tou první nekárali, vždycky to proběhlo tak, aby to ta jedna neviděla. Nesnažili se nás shazovat jednu před druhou.“

Jak jste vnímala, když byla zrovna chválena jen vaše sestra?

„Vadilo mi to, a snažila jsem se to napravit, případně se jí vyrovnat, bylo mi to líto, ale mamka mě vždycky utěšovala, že příště se mi to podaří taky.“

Jak vás rodiče trestali?

„Otec fyzicky, mamka tichou domácností, ale nikdy nám nic nezakazovala jako nesmíš jít ven, nesmíš se dívat na TV.“

Trestali vás jako celek, i když něco provedla jen jedna z vás?

„Nikdy.“

Jak jste vnímala, když byla trestána vaše sestra?

„Bylo mi jí líto, snažila jsem se ji utěšit, případně zlepšit to u naštvaných rodičů přimlouvami.“

Srovnávali vás, nebo ještě srovnávají, s vaší sestrou? Například vlastností. Jak to na vás působí?

„Někdy nás srovnávali, spíš se to týkalo známek ve škole nebo toho, že jsem byla taková živější, sestra byla taková uzavřenější, klidnější.“

Srovnávali vaše známky a úspěchy ve škole?

„Ano, ale snažili se mi s tím pomoci.“

Jak to na vás působilo?

„Cítala jsem podporu, že na to nejsem sama.“

Co se vám na přístupu rodičů k vám nelíbilo, co vám vadilo? K jednotlivci.

„Otec nás odlišoval, sestru měl vždycky radši, já stála v pozadí. Mamka mezi námi nikdy rozdíl nedělala.“

A k vám jako dvojčatům?

„Vadilo mi, že nás oblékali do stejného oblečení.“

Co se vám na přístupu rodičů k vám, jako jednotlivci, líbilo?

„Podpora ze strany mamky, pro ni jsme každá povahově úplně jiná, respektovala, když jedna měla jiný názor než ta druhá.“

Co se vám na přístupu rodičů k vám, jako dvojčatům, líbilo?

„Neodlišovali nás jako dvě děti, brali nás jako jednoho člověka.“

Máte pocit, že vás rodiče brali a přistupovali k vám spíš jako k jednomu?

„Jak kdy, když jsme zlobily, tak jako jednotlivcům, jinak jako jedno stejné dítě.“

Jak jste prožívala odloučení od sestry v průběhu dětství?

„Nevím, nepamatuju si to.“

V období puberty?

„Měly jsme a máme stejný okruh přátel, takže jsme byly stále spolu, chodily spolu ven a podobně. Výjimkou bylo, když šla sestra studovat do jiného města a já byla nejdnou sama, bylo to jako když mě kus chybí, do té doby jsme byly stále spolu. Když ne ve škole, tak odpoledne doma.“

V dospělosti?

„Každá máme jinou práci, takže se nevidíme tak často jako dřív, ale pokaždé si najdeme čas být spolu. Nevím, jak to bude, kdyby se setra odstěhovala do jiného města, jsme spolu v kontaktu stále, přes telefon, internet každý den.“

Co pro vás znamená být dvojčetem?

„Mít na světě svoji polovinu, někoho kdo mě důkladně zná, ví, jak reaguju na nepředvídatelné situace, mám někoho, kdo mě stoprocentně zná a komu můžu na sto procent věřit.““

RD6

Údaje:

žena, 31 let, svobodná, středoškolské vzdělání

Takže, jak tě rodiče nejčastěji oslovovali, když jsi byla zrovna se sestrou pohromadě?

„Mě? Pokud mě, tak jménem.“

I když jsi byla se sestrou zrovna pohromadě? Viděli vás třeba v koutku, jak na vás zavolali?

„Pokud chtěla obě, tak holky.“

A jinak, i když viděla obě dvě, tak jménem, ano?

„Já si myslím, že mamka rozlišovala, jestli chce zavolat jednu nebo dvě.“

Nespletla si někdy jména třeba?

„Myslím, že, já nevím, nevím, nevím.“

Jak vás rodiče oblíkali, když jste byly malé?

„Stejně. Stejně, s tím, že vlastně mamka hodně pletla, ona šila a rozlišovala oblečení třeba barevný proužkem, nějakým znakem, jedna měla pruh červený, druhá modrý, kytička nebo jablíčko, ale bylo to stejné, muselo to být stejné, akorát se to vlastně rozlišovalo, aby my jsme si to poznaly znakem nebo jinou barvu, ale opravdu to byla jen nepatrná změna, třeba já nevím ten pruh, jo, ale bylo to stejné.“

Kdy jste se začaly oblíkat odlišně?

„Kdy? No, to bylo někdy na základce. Já si myslím, že to byla nějaká buď šestá třída, šestá, sedmá, myslím si, že to byla šestá třída, ale jistá si su úplně s tou sedmou, osmou.“

A teďka máte stejný styl oblékání?

„Styl oblékání nemáme úplně stejný, ale dá se říct, že ty prvky jsou tam stejné. Třeba nemáme rády sukně, ani jedna. Jo, máme rády kalhoty, kapsáče, s tím, že záleží na situaci, ale dalo by se říct, že styl oblékání, styl asi úplně ne, ale shodneme se na určitých, jakoby, prvcích.“

Účes máte stejný?

„Ne, ne, nemáme. Nemáme, jedna má krátké vlasy, druhá má dlouhé, teda já mám dlouhé, jedna má blond, druhá tmavé.“

Maminka vám ten účes začala měnit sama nebo vy samy?

„Ne, ne, ne. My jsme se, my jsme se, v tomto rozhodly samy, ono to mělo úplně volný průběh, ono to bylo, jakože si nepamatuji, že by mamka, když jsme se začaly jakoby odlišovat, jako typují to na tu šestou, nebyl to určitý moment, bylo to pozvolné, takže nedokážu si vůbec vybavit, že by nám říkala mamka, že, že: „Hele, ne, ne, vezmeš si toto.“. Jo. Ne, ona nám nechala naprosto volný průběh a to šlo pozvolna. Jak byla ta otázka, prosím tě?“

Ještě takhle se zeptám. Když třeba přišla ta jedna z vás s těmi nabarvenými vlasy, nevadilo jí, že už nemáte stejnou barvu vlasů?

„No, ono to nezačalo úplně barvením, říkám v té šesté, sedmé třídě a začalo to tak, že, že, nebo si pamatuji, že ta změna, co vnímám já, jako takovou první změnu, bylo to, že jsme měly obě dlouhé vlasy a sestra se ostříhala a začala si je potom barvit jenom takovým přelivem a to už jsme měly úplně odlišnou barvu.“

Takže nikomu z rodiny nebylo líto, že už nejste úplně stejné?

„Jako, jestli to bylo líto mamce, myslím si, že si nás užila, té stejnosti, když jsme byly malé a nemám pocit, že by nám někdy říkala, že je jí to líto. Ale babička, ta to nesla, ona vlastně do dneška to vnímá, že je to vlastně velká škoda, že nemáme vlasy jak jsme měly a vůbec, že už nejsme malé, že už je nám třicet. Jakože ta babička, ta to vnímala víc tu změnu nebo to, že už nejsme stejné, jako víc než ta mamka.“

Můžu se zeptat na kamarády? Máte jenom společné kamarády?

„Máme, teď nebo dřív?“

Zaměříme se první na to dětství.

„To jsme měly stejné kamarády, naprosto, ať už teda ze sousedství nebo ze školy, tam to bylo naprosto stejné s tím, že třeba sestra víc udržovala vztah možná z pěti společných kamarádů s jednou třeba ještě jakoby víc, ale to nebylo nic, co by nás jako odlišovalo. Prostě si s někým z té party rozuměla víc a jinak teď máme společné kamarády vlastně každá máme přítele, tak jsou kamarádi z té přítelovy strany, ale to už má každá jakoby vyplývající z toho vztahu. Jo, že málokdy, málokdy se stane, že bychom se sešly s partou, s těma kama-

rádama a zároveň s kamarádama z těch dvou stran, ale jinak ty společné kamarády máme stejné, ty zásadní.“

Nechtěla maminka na té základní škole, aby jste každá měla své kamarády, že třeba pár společných a pak taky jenom ty svoje?

„Ne, to asi vůbec. To jako myslím si, že tam ani nebylo kde ty kamarády najít, protože my jsme nechodily do těch kroužků zvlášť, jo. Vlastně ani nebyla příležitost, ani.“

Do mateřské školy jsi chodila společně se sestrou?

„Ano, samozřejmě.“

A s kým sis tam nejčastěji hrála?

„S čím?“

S kým.

„Ježíšmarjá, tak já si myslím, že. Já tu školku vnímám, jakože tam bylo hrozně moc děcek, jako, že ne, že by jsme byly nějak odstrčené a hrály si samy dvě, to si, jako možná, tam taky byla taková příležitost, ale tu mateřskou školu vnímám, jako, že to byla, že to byla kolektivní záležitost.“

A stalo se někdy, že třeba ty sis hrála s někým jiným a sestra taky s úplně někým jiným?

„To si nepamatuju, to si nepamatuju.“

Do základní školy jsi chodila společně se sestrou?

„Ano.“

V čem jsi viděla klady a zápory, že jste spolu v jedné třídě?

„No, my jsme vlastně na té základce, v první, druhé, možná i ve třetí, no spíš ta první, druhá seděly spolu. No, a potom teda jsme seděly každá zvlášť. Nevím teda proč. Spíš si myslím, nebylo to určitě proto, že bychom spolu nechtěly sedět, ale já vím, že tam to bylo spíš kvůli zdravotním problémům, že já jsem seděla vepředu, ségra vzadu. No, a klady, klady asi to, že jsme společně řešily ty úlohy, to jsme si řekly, co máme dělat, jedna zapoměla, druhá nezapoměla nebo takhle, že jsme si půjčovaly věci. Prostě myslím si, že to být spolu ve stejné třídě bylo plus. Takže ty klady byly v tom, že jsme spolu vlastně jakoby řešily tu

školu, tak nějak jako, že jsme si třeba řekly, co vlastně máme udělat. A zápory v jedné třídě nevím.“

Pletli si vás učitelé, spolužáci?

„Spolužáci ne. Učitelé možná někdy, ale nemůžu říct, že by si nás pletli, jako možná tam taková situace byla možná v začátcích, ale nemám pocit.“

Jaké to je být jako dvojčata na jedné škole? Jak jsi to vnímala?

„No, já jsem to vnímala tak, ze strany učitelů nijak, tam nemám žádný pocit, že bych byla vnímaná jako dvojče, ale ze strany spolužáků, spíš z vedlejších tříd, tam to bylo spíš o posměchu, že našly si důvod proč se smát, proto, že jsme dvojčata, ale jako ve třídě přímo jsme problémy neměly od spolužáků, to ne. Tam jsme spíš zapadly, jo, nebyl problém. Spíš my jsme se smály jim. Ne, jakože opravdu nebyl problém. Nebyl problém ve třídě, spíš s okolními spolužákama, protože nás neznaly.“

Můžeš říct, že by bylo kvůli tomu lepší, kdyby každá chodila na jinou školu?

„Asi ne. Ne, já bych to nechala jak to bylo. To nebylo nic drastického, takže ne. Já bych to nechala tak, nezvolila bych to jinak.“

A na střední školu jste chodila každá na jinou?

„Na střední ano a je pravda, že když jsme se rozmýšlely, tak já jsem chtěla jít na tu stejnou školu jak sestra a to proto, že mě to zajímalo, ale vzhledem k tomu, že jsme chtěly cíleně od sebe na střední škole, tak jsme si zvolily každá jinou, ale mě konkrétně to táhlo, že bych si vybrala tu samou školu co sestra. Chtěly jsme od sebe možná i proto, že jsme chtěly v té sedmé třídě nebo v osmé už vlastně, už vlastně tak pozvolna přirozeně šly nějakým tím směrem každá zvlášť, i tím zjevem.“

Nebylo ti v prvním ročníku líto nebo smutno, že najednou tu sestru už vedle sebe, ve třídě, nemáš?

„Ne, asi ne. Já jsem tam vlastně nastoupila se spolužačkou ze základky, takže já jsem vlastně měla hned toho spojence a já jsem se vlastně se ségrou viděla přes den potom doma, odpoledne, takže my jsme vlastně ten kontakt spolu měly víceméně pořád akorát na té škole, teď mě tak napadá, že jsem se cítila i svobodnějc, jo. Jakože, ale ne, že bych byla předtím svazovaná, to ne. Spíš jako člověk poznal tak nějak nové lidi, možná to ani nebylo

tím dvojčectvím, že poznal nové lidi a ono je to přece jen odlišný svět a zároveň jsme společně byly spolu doma. “

Jaké máš zájmy?

„Ted’?“

V dětství.

„V dětství jsme měly zájmy takto společné, těch kroužků moc nebylo, ale když byly, tak jsme chodily do stejných. Potom, říkám, potom zhruba v té sedmé sestra měla keramiku, já jsem měla nějaké to cvičení, jo, že tam už bylo prostě pozvolna, že už jsme, už jsme se trošku odlišovaly, ale pořád jaksi to gró bylo stejné a ted’ mám zájmy víceméně běžné, no. Ráda si zacvičím, ráda si přečtu knížku. Sestra taky čte, ale určitě míň. Hudbu, hudbu posloucháme ne odlišného žánru, ale asi jiné interprety a tak i v těch knížkách, i když sestra spíš tíhne k naučné literatuře, já si ráda přečtu beletrii. “

A hodnotí maminka nějak ty odlišné zájmy?

„Ne, vůbec. Ona vlastně, ani nyní, se nám do toho už vůbec neplete. “

A jak jsi říkala, že jste chodily do těch společných, maminka to tak vybírala?

„Nemám pocit, že by nám mamka někdy vybírala kroužky. Chodily jsme tam, kam jsme chtěly, pokud to teda bylo finančně možné. “

Jaký máš vztah se svým dvojčetem?

„Ted’, já si myslím, že jsme jaksi tým, že se vidíme rády, když se chceme vidět, tak se vidíme, a když se vidět nechceme, tak se nevidíme, ale prostě jsme tady prostě pro sebe. “

Vnímáš někdy rivalitu, soupeření mezi váma?

„Když jsme byly malé, tak to jsme se praly jak koně, ale víceméně, že by to nebylo třeba soupeřily o mamčinu přízeň nebo, že bysme, spíš jsme tak mezi sebou, nevím. My jsme hodně byly proti sobě jak koně, že jsme si“

Co toho bylo příčinou?

„Já nevím, my jsme prostě, asi jsme si braly věci navzájem, chtěla jsme to mít každá pro sebe. Třeba ted’ si vzpomínám, že bylo jedno kolo koupené, protože na dvě peníze nebyly, tak jsme ho chtěly mít každá pro sebe, tak jsme se ani nedomluvily, prostě radši jsme se pobily. No, nedarovaly jsme si to navzájem, ale na druhou stranu nevnímám to, že by to

bylo jako špatně, že my jsme to prostě takhle vyřešily. A to bylo, když jsme byly malé, když jsme byly větší, tak rivalita asi ne, my jsme si tak nějak klidně šly svou cestou a zároveň, no, já nevím, bych to prostě nazvala, že jakoby střed byl společný a přitom každá zvlášť. Nevím, jak to mám povědět. Říkám, když jsme chtěly, tak jsme se našly.“

Jaké dárky nejčastěji dostáváte od rodičů, třeba, když vezeme to dětství?

„V dětství to bylo jednoznačně stejné, možná třeba jiná barva, ale to bylo tak maximálně co se mohlo odlišit. Jinak muselo být všechno stejné, ve stejné velikosti.“

Protože vy jste to tak chtěly nebo maminka to tak chtěla?

„My jsme to tak chtěly. Já vlastně, když mamka, ona asi vycházela z toho, jak my to chceme, protože říkám, kdyby jsme každá měla něco jinak, tak jsme se porvaly nebo jsme si to nedarovaly. Nesměla mít jedna míň než ta druhá, ať to bylo jídlo nebo i ty dárky. Nechtěla jsem se třeba já cítit ukřivděně nebo sestra.“

A teďka v dospělosti?

„Teď v dospělosti, protože máme ty zájmy víceméně jakoby stejné nebo třeba, když to vezmu na ty knížky, tak obě třeba dostaneme knížky, protože nás to potěší, ale třeba každá jinou. Sestra dostane něco, třeba cestopisy, já dostanu beletrii nebo, jo, prostě někdy jsou ty dárky podobné a někdy jiné. Záleží, co třeba která potřebuje do domácnosti nebo, jo, záleží na situaci.“

Trávili s vámi někdy rodiče čas úmyslně odděleně?

„Úmyslně odděleně? No, mamka asi neměla nějak čas, aby s námi trávila čas odděleně, ani nevím, jestli by na to nějak přišla, že by měla, ale já si myslím, že ne, že odděleně, jako cíleně nepamatuji si.“

Nevadilo ti, že nemáš tu maminku chvílku jenom spíš pro sebe?

„No, tak já si vzpomínám, že když jsem byla třeba nemocná, tak jsem byla hrozně ráda, že já jsem ta opečovávaná. Ale nikdy jsem, říkám, nikdy jsme nesoupeřily o nějakou přízeň, myslím, že nám byla dána tak nějak rovnoměrně, říkám, my jsme vše musely mít stejně, naprosto. Takže si myslím, že i ta mamča se uměla rozdělit a nemám pocit, že bych ju někdy chtěla pro sebe. Jenom pro sebe. Já jsem byla, říkám, ráda, když jsem byla nemocná, ale neměla jsem jinak pocit, že ji potřebuji víc nebo, že bych ju měla míň.“

Jak vás rodiče chválili, když jste byly malé?

„Chválili?“

Nebo přímo konkrétně tebe?

„Já si myslím, že to se vždycky všechno, buď ta chvála nebo to vynadání, sprdnutí, vždycky záleželo na tom, jak to ta mamka může posoudit, jak to vidí. Takže, když jsme třeba něco udělaly špatně, že jsme si neuklidily v pokojíku a nebylo přesně dané koho je ten binec, tak jsme dostaly sprda obě dvě.“

Maminka nerozlišovala?

„Nerozlišovala v tomto směru, neměla ani čas, aby řešila kdo, co udělal. Takže jsme dostaly sprda obě dvě a vlastně to možná bylo i dobře, že to bylo poučení pro obě.“

Když sestra dostala jedničku a ty třeba čtverku, mrzelo tě, že nejsi chválená?

„Já si myslím, že ne, protože když jsem dostala horší známku, tak nemůžu chtít chválu. Takže myslím, že když jedna byla zaslouženě lepší, že byla chválena. Ale nemyslím si, že jsme byly chválené. Jako byly jsme asi, že mamka třeba řekla, že dobrý, ale takto. Chvála jakože u nás byla, ale ne tak, že bych to vnímala jako já su dobrá a ona ne. Prostě to bylo úplně nějak normální.“

A jak jsi vnímala, když byla třeba zrovna sestra trestaná?

„Když byla trestaná, tak jsem byla ráda, že to nejsou já. Vždycky to muselo být zaslouženě, jo. Vždycky, když jsme dostaly na prdel, tak to bylo zaslouženě. Jestli mně jí bylo líto, no, asi jako děcku ne, no. Ted', kdyby se jí něco stalo, tak to by mě mrzelo.“

Srovnávali vás doma se sestrou a srovnávají vás ještě?

„Jestli nás srovnávali? Asi ne, nemám ten pocit, že bych byla srovnávaná. Určitě ne a ani dneska.“

Nikdy neříkala maminka, podívej, sestra dělá to a to líp, chová se líp?

„Ne, ne, ne, my jsme jakoby byly se sestrou na stejné vlně, jakoby, takže. Nebo ne vlně, my jsme prostě musely mít všechno stejně, jedna nesměla přechánovat, když to tak nazvu. Né, že by nemohla být lepší, to jo, ale my jsme to tak nevnímaly. Já jsem prostě nebrala nějak špatně, když měla dobrou známku nebo špatnou známku, já jsem to prostě brala tak, jak to

je a prostě. Ale vím určitě, že jsme nebyly srovnávané jako: „Podívej, ona to má tak, ona to má jinak.“, to ne, to ne, to určitě ne.“

Jak teda maminka řešila, že jste musely mít všechno stejně, jak jsi říkala?

„No, to jako bylo peklo. Mamka to musela mít vyřešené, s jídlem to byl opravdu problém. Nesměla mít jedna víc zmrzliny než ta druhá, nesměla mít víc nebo ona nesměla mít dokonce i dřív. Tak třeba mamka dělala bramboráky, ta jedna nesměla mít dřív bramborák než ta druhá a musel být rozpůlený tak, aby dvě půlky byly naprosto stejné. Takže neměla to lehké a myslím, že tak postupně, když to tak říkám, tak to celkem zvládla no, protože jsme prostě nesměly mít, ať se to týkalo sladkostí, nesměla mít jedna jiné třeba lízátko, třeba to chutnější, nedejbože. Myslím, že mě to ani nenapadlo, že tohle musí mamka řešit. Až teď si vlastně říkám, že to neměla lehké. Co nám bylo nabízené, toho nesmělo být odlišné víc nebo míň, ať už to bylo jídlo nebo dárek. Ale jinak ani z mamčiny, ani z babiččiny strany, nemám pocit, že bychom byly srovnávané v čemkoliv.“

Je něco co se ti líbilo nebo vadilo v přístupu maminky k tobě jako k jednotlivci?

„Nedá se říct, co by se mi líbilo na přístupu mamky přímo ke mně. Myslím, že mamka dokázala rozlišit, kdy se k nám chovat jako k oboum a kdy ke každé zvlášť. Myslím si, že to dokázala poznat.“

A k vám jako dvojčatům, co se ti líbilo nebo nelíbilo?

„Nelíbilo se mi právě u toho, že jsme měly společný pokojík se sestrou, takže se mi nelíbilo na mamce, že když jedna něco udělala, rozbila, ne rozbila, udělala něco špatně, tak už nepátrala po tom, kdo to udělal, ale řeklo se: „Vy to uklid'te nebo jedna z vás, domluvte se.“, nepátralo se, kdo to udělal a na to nebyl víceméně ani čas a ani na to nebyly nervy, když to tak vezmu.“

Mohlo se stát, že se pohádala s jednou a to naštvání přenesla na tu druhou, že se k ní už chovala jinak?

„Ano, ano, ano, to je dobrá poznámka, protože jo, to opravdu bylo, že vlastně, když jedna něco provedla, tak mamka se, samozřejmě, naštvala, ale už nedokázala se s tou druhou jakoby bavit a to spíš možná vyplývalo z povahy mamky, že když se naštvala, tak teda na obě. Nebo takhle, odnesly to obě dvě.“

Takže jinak máš pocit, že maminka vás brala jako dvě odlišné děti nebo vás brala spíš jako celek?

„Ne, ne, ne, myslím, že nás brala jako dvě osobnosti.“

Jak jsi třeba prožívala odloučení od sestry v průběhu dětství?

„My jsme byly víceméně pořád spolu, ať už se to týkalo té školy nebo potom i vlastně v tom volném čase. My jsme odloučené byly, víceméně, jenom, když jsem byla v nemocnici.“

Bylo ti smutno za sestrou?

„Mělo bylo asi tak po všech. Ale nevnímala jsem, že by ta sestra byla v tom stýskání přednostně, to ne.“

Když si jedna našla přítele, třeba ta druhá si našla přítele a ty ne, ty jsi byla sama, jak jsi to brala?

„No, já jsem jí ho záviděla. No, a potom, kdybych měla říct, jestli jsem žárlila, že už nemám sestru, že ji má někdo jiný, tak to ne.“

Že už není tolik s tebou?

„Ne, tak to vůbec ne. Ne, vůbec ne, naprosto ne. Protože my jsme se potom už vydaly koncem té základky a na střední jakoby jiným směrem, z toho našeho společného světa, který ale je jako stále zachovaný vnitřně, vnitřně je zachovaný a ve skutečnosti jsme se dala každá jinou přirozenou cestou, která vlastně byla tak nějak pozvolná, přirozená sama od sebe, nebylo tam nic násilného. Braly jsme to tak, jak to je a nic špatného jsme na tom neviděly. Myslím si, že ani sestra ne, na tom, že prostě. My jsme vlastně na té střední chtěly jít od sebe, chtěly, ale nebylo to o tom, že se teda už nechceme vidět. To ne. My jsme prostě na tu střední šly každá zvlášť a doma jsme se viděly. Jo, a viděly jsme se naprosto bez problémů, nebyly tam žádné jako, žádné nějaké, že bysme si chyběly až tak nějak moc. My jsme šly přes den od sebe, to znamená do té školy a odpoledne jsme se vrátily, věděly jsme, že budeme doma, věděly jsme o sobě a nezdálo se nám to málo. Stačilo nám to.“

Dovedeš si představit, že až si založíte rodinu, že budete bydlet každá v jiném městě?

„Dovedu si to úplně, úplně hravě představit, ale vím, že nebude problém se navštěvovat. Jako asi by mi vadilo, kdyby se odstěhovala do cizí země a byl by problém s kontaktama, s osobníma kontaktama. To by mi asi vadilo, protože si myslím, že osobně se potřebujeme

mít, ale jenom, když chcem jakoby. Když se chcem vidět, tak se vidíme, a když se nechcem vidět nebo zrovna není příležitost, tak se nevidíme, svět se nehroučí, ale asi by mi hodně vadilo ten kontakt, kdybychom se nemohly vidět, kdy se chcem. Jestli mi rozumíš. Třeba sestra byla v zahraničí, byla dva roky tuším. Jako chyběla mi, chyběla mi, no, chyběla mi, ale věděla jsem, že to není napořád. Prostě, že se vrátí, ale nebrala jsem to nějak tragicky, prostě jsem měla svoje starosti. Ale to jsme opravdu byly odloučené na ty dva roky, jsme se neviděly. Ona přijela, dá se říct, jednou na návštěvu a bylo to fajn, no.“

A co teda pro tebe znamená být dvojčetem?

„Co to pro mě znamená? No, pro mě je to lepší. Myslím si, že je to lepší, než být starší nebo mladší, protože, já jako nevím, nezažila jsem to, tak nevím, že. Ale myslím si, že jsme to měly jakoby dobře nastavené, jo. Vlastně i na té škole, že to mělo naprosto přirozený průběh a myslím si, že to mamka fajn vychytala, že, že jsem se v tom dvojčectví vlastně měla dobře.“

Cítila ses třeba silnější, když jsi měla tu sestru vedle sebe? Měla jsi pocit, že nejsi jak kdyby v ohrožení těmi druhými lidmi?

„Asi jo, asi jo. Jako tak nějak jsem se, když jsem byly, jak kdyby všude spolu, tak jsem se cítila, jak kdyby, že tam nejsu nově. Jo, že i když jsem přišla do nového, já nevím, na tom táboře, když jsme byly, tak jsem se cítila, že tam nejsu zas až tak sama v novém. Že vlastně, myslím, konkrétně na tom táboře, že jsme do toho nespady a nemusely bojovat jakoby od začátku v novém, že jsem tam měla tu sestru, a že jsem prostě věděla, že jsme na to dvě. I když každá si to musí vybojovat, to jo, sama za sebe, když se ti bude někdo smát, tak se bude smát tobě, že něco neumíš, ale věděla jsem, že na tom startu nejsu sama, že potom už to bylo na nás, jak kdyby na obou, jak se s tím poperem, ale bylo to fajn, ano, že na tom startu nejsu sama, no.“

Takže já ti moc děkuji za rozhovor.